

PRZEGLĄD USTAWODAWSTWA GOSPODARCZEGO

miesięcznik

Rok V

Warszawa, Luty — 1952 r.

Nr 2 (44)

TREŚĆ NUMERU:

- O podstawowych założeniach społeczno-gospodarczych projektu Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.
- Istota zmian w postępowaniu przy nabywaniu nieruchomości niezbędnych dla realizacji narodowych planów gospodarczych.
- Przekazywanie przedsiębiorstw i ich części.
- Nowe przepisy o rozliczeniach.

RYSZARD HETTLINGER
ZBIGNIEW RZEPKA

RYSZARD DĄBROWSKI
Dr STEFAN BUCZKOWSKI

PRZEGLĄD USTAWODAWSTWA GOSPODARCZEGO za okres od 15 grudnia 1951 r., do 15 stycznia 1952 r.
GDZIE SZUKAĆ: Prawo żywnościowe; NOTATNIK: Dwie kwestie z zakresu studiowania przepisów o nabywaniu i przekazywaniu nieruchomości niezbędnych dla realizacji narodowych planów gospodarczych. Odbiór przedmiotów znormalizowanych; ORZECZNICTWO W SPRAWACH GOSPODARCZYCH: Sąd Najwyższy, Główna Komisja Arbitrażowa; GLOSSA: Prawo wstrzymania się ze świadczeniem w obrocie socjalistycznym; PRZEGLĄD WYDAWNICTW: Książki.

„Ponieśmy więc projekt Konstytucji w masy, wyjaśnimy jego wielką przełomową treść całemu narodowi, aby został przez naród przyjęty jako jego prawo najwyższe — prawo narodu wolnego i zwycięskiego, prawo narodu przekształcającego swe życie i swoją historię w imię pomyślności własnej, w imię pomyślności wszystkich narodów”.

B. BIERUT

O podstawowych założeniach społeczno-gospodarczych projektu Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej

Ogłoszony w dniu 27 stycznia 1952 r. projekt Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, przygotowany przez Komisję Konstytucyjną pod przewodnictwem Prezydenta Rzeczypospolitej B. Bieruta, stanowi wyraz wywalczonych zdobyczy klas pracujących oraz rewolucyjnych przemian politycznych i społeczno-gospodarczych dokonanych od momentu wyzwolenia. Lud pracujący objawiający władzę po raz pierwszy w historii Polski wykonuje dyktaturę w formie demokracji ludowej, zmierzając do socjalizmu. Projekt Konstytucji jako ustawy zasadniczej rejestruje dotychczasowe osiągnięcia i zdobycze i aczkolwiek nie jest programem działania na przyszłość, daje wskazania i wytycza drogę dalszego postępu i rozwoju.

W naczelnych swych postanowieniach projekt Konstytucji formułuje sposób, w jaki lud pracujący wykonuje swą władzę w Państwie, oraz funkcje państwa demokracji ludowej. Projekt nakłada na wszystkie organa władzy i administracji państwowej obowiązek opierania się w swej działalności na najszerzszych masach ludu pracującego, którego woli i interesów odzwierciedleniem są stanowione prawa.

Obowiązek ścisłego przestrzegania praw, jako wyraz praworządności ludowej, nie mającej jednak nic wspólnego z formalizmem prawniczym, podkreślony jest w szeregu istotnych postanowień projektu Konstytucji.

Określając ustrój społeczno-gospodarczy państwa projekt opiera się na dokonanym uspołecznieniu podstawowych środków produkcji, wymiany towarowej, komunikacji i kredytu, i na gospodarce planowej, będącej rozwojowym prawem ekonomiki socjalistycznej.

Na obecnym etapie ekonomika naszego kraju jest jeszcze wieloukładowa, co również znajduje swoje odbicie w projekcie Konstytucji, przewidującym obok uspołecznionych środków produkcji istnienie własności indywidualnej tych środków.

W szczególności wobec istnienia prywatnej własności ziemi projekt przewiduje otoczenie opieką indywidualnych gospodarstw pracujących chłopów i udzielanie im pomocy w celu ochrony przed wyzyskiem kapitalistów. Jednocześnie projekt Konstytucji zawiera przepis o udzielaniu szczególnego poparcia wiejskim spółdzielniom produkcyjnym, jako podstawie społeczno-społdzielczego ustroju wsi. Poza spółdzielniami produkcyjnymi na wsi przewidziane jest poparcie różnych form ruchu spółdzielczego w mieście.

W projekcie Konstytucji poręczona jest całkowita ochrona oraz prawo dziedziczenia własności osobistej obywateli.

Podstawą ustroju socjalistycznego i republiki ludu pracującego jest praca obywateli, ujęta w projekcie zarówno jako ich prawo, jak i obowiązek, będący sprawą honoru. Od pracy obywateli zależy rozwój sił wytwórczych kraju, podnoszenie poziomu życiowego mas pracujących, umacnianie obronności i niezależności państwa, przyspieszanie urzeczywistnienia ustroju socjalistycznego. W państwie wolnym od wyzysku dyscyplina pracy wynika z wewnętrznego przeświadczenia wszystkich świadomych obywateli, odmiennie niż w państwach burżuazyjnych, gdzie głód i bezrobocie zmusza pracujących do sprzedaży wyzyskiwaczom kapitalistycznym swej siły roboczej jako towaru.

Dźwignią przyspieszającą rozwój gospodarczy kraju jest współzawodnictwo pracy oraz doskonalenie jej metod, które ułatwiają procesy wytwórcze i zmniejszają wysiłek fizyczny. Dlatego też ruch racjonalizatorski i przodownictwo pracy jest szczególnie popierane, a przodownicy pracy i racjonalizatorzy są otoczeni powszechnym szacunkiem.

Szczegółowemu przedstawieniu podstawowych praw i obowiązków obywateli poświęcony jest rozdział 7 projektu Konstytucji. O ile konstytucje burżuazyjne zawierają deklaracje bez pokrycia, służące do oszukania społeczeństwa i maskujące istotę mechanizmu państwa burżuazyjnego jako narzędzia wyzysku i ucisku klas pracujących, to projekt Konstytucji polskiej, będąc wyrazem osiągnięć i dążeń narodu określa środki, przy których pomocy realizowane są prawa obywateli. Zakres tych praw i wolności obywateli rozszerzać się będzie w miarę wzrostu sił wytwórczych kraju, jego ogólnego rozwoju i realizacji ustroju socjalistycznego.

W rozdziale o prawach i obowiązkach obywateli jest powtórzony przepis gwarantujący prawo do pracy z jednoczesnym podaniem środków, które zapewniają urzeczywistnienie tego prawa. Obok uspołecznienia podstawowych środków produkcji prawo do pracy zapewnia trwałe usunięcie kryzysów ekonomicznych oraz zlikwidowanie zjawiska bezrobocia, stanowiącego w ustroju kapitalistycznym stałe zagrożenie podstaw egzystencji ludzi pracy.

Projekt Konstytucji podkreśla prawo obywatela do wypoczynku, podając jednocześnie szeregi wachlarz środków, którymi państwo umożliwia realne wykorzystanie tego prawa.

Rozwój ubezpieczeń społecznych w szerokim zakresie, pomoc lekarska, rozbudowa urządzeń sanitarnych są środkami, przy których pomocy urzeczywistnione jest prawo do ochrony zdrowia oraz do pomocy w razie choroby lub niezdolności do pracy.

Prawo do nauki i do korzystania ze zdobyczy kultury jest zapewnione nie tylko przez powszechne i bezpłatne nauczanie podstawowe, ale również przez wszechstronny rozwój urządzeń oświatowych i kulturalnych, przez popieranie nauki, kultury i sztuki. Jednym z elementów dbałości o postęp jest otoczenie opieką pracowników nauki, sztuki i techniki.

Projekt Konstytucji potwierdza dokonanie pełnego równouprawnienia kobiety jako współtwórcy budowy ustroju i zapewnia jej obok równych z mężczyzną praw do pracy i wynagrodzenia specjalną opiekę jako matki.

W zakresie wolności obywatelskich zostały potwierdzone zasady wolności sumienia i wyznania, słowa, druku i zrzeszania się. Gwarantką tych wolności jest władza ludu pracującego miast i wsi. Bezpośredni bowiem udział ludu w powoływaniu władz i organów państwowych daje realną rękojmię, że przysługujące obywatelom wolności będą w pełni i faktycznie realizowane.

Projekt Konstytucji wprowadza jako podstawowy obowiązek wszystkich obywateli nie tylko przestrzeganie przepisów Konstytucji i praw, szanowanie zasad współżycia społecznego, sumienne wypełnianie powinności wobec państwa, jednocześnie zaś kładzie nacisk na obowiązek strzeżenia własności społecznej i umacniania jej jako podstawy rozwoju Państwa, źródła bogactwa i siły Ojczyzny.

Przedstawione wyżej założenia projektu Konstytucji łącznie z przepisami, dotyczącymi sposobu powoływania, organizacji i zakresu działania naczelnych organów władzy państwowej, naczelnych organów administracji państwowej, terenowych organów władzy państwowej, sądów i prokuratury, dalej łącznie z zasadami prawa wyborczego, stanowią zespół przepisów, normujących podstawy ustroju Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, której pomyślność związana jest z utrzymaniem pokoju. Dążność do utrzymania pokoju znalazła swój wyraz w przepisie projektu, dopuszczającym ogłoszenie stanu wojny jedynie w razie dokonania zbrojnego napadu na kraj lub w wyniku agresji na zaprzyjaźnione państwa, związane z Polską sojuszem.

Istota zmian w postępowaniu przy nabywaniu nieruchomości niezbędnych dla realizacji narodowych planów gospodarczych

Zmiany, jakie wprowadziła do dekretu z dnia 26 kwietnia 1949 r. o nabywaniu i przekazywaniu nieruchomości niezbędnych dla realizacji narodowych planów gospodarczych (Dz. U. R. P. Nr 27, poz. 197 i Nr 55, poz. 438), ustawa z dnia 29 grudnia 1951 r. (Dz. U. R. P. z 1952 r. Nr 4, poz. 25), zmiany niekiedy bardzo istotne, dotyczą wyłącznie przepisów o nabywaniu nieruchomości od osób, nie będących wykonawcami narodowych planów gospodarczych. Zmiany te nie dotyczą natomiast zasad ogólnych, ujętych w Dziale I, ani też Działu II dekretu, obejmującego przepisy o przekazywaniu nieruchomości pomiędzy wykonawcami narodowych planów gospodarczych.

Zasadniczą cechą nowelizacji jest: uproszczenie postępowania wywłaszczeniowego we właściwym znaczeniu przez uwolnienie go od szeregu czynności formalnych, które — jak to wykazała praktyka stosowania dekretu w okresie około dwóch i pół lat — nie dając stronom żadnych korzyści, powodowały jedynie przedłużenie i skomplikowanie postępowania; wprowadzenie nielicznych przepisów nowych nie naruszających podstawowych zasad dekretu, lecz będących koniecznym, na tle tych właśnie zasad, jego uzupełnieniem; wypełnienie utrudniających interpretację luk dekretu oraz bardziej precyzyjne sformułowanie niektórych jego przepisów.

Zmiany dekretu dotyczą zarówno przepisów prawa materialnego, jak i — w przeważającej liczbie przypadków — przepisów postępowania.

Zmiany omówione zostaną osobno dla przepisów prawa materialnego i osobno dla przepisów postępowania, w miarę możliwości w kolejności artykułów dekretu, z zastrzeżeniem odstąpienia od tej zasady w przypadkach, kiedy — z uwagi na logiczne powiązania poszczególnych przepisów — okaże się to konieczne.

1. Nowym przepisem prawa materialnego jest art. 5a (6) *). Przepis ten dopuszcza udzielenie przez Przewodniczącą Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego wykonawcy narodowych planów gospodarczych, który zgłosił wniosek o udzielenie mu zezwolenia na nabycie nieruchomości w myśl art. 5 dekretu (5), zezwolenia na niezwłoczne objęcie nieruchomości. Zezwolenie na niezwłoczne objęcie nieruchomości może być udzielone równocześnie z zezwoleniem na nabycie albo później.

*) Liczby w nawiasach, umieszczone po powołaniu artykułów oznaczają artykuły dekretu o nabywaniu i przekazywaniu nieruchomości niezbędnych dla realizacji narodowych planów gospodarczych według numeracji jednolitego tekstu — Dz. U. R. P. z 1952 r. Nr 4, poz. 31.

Zasadniczym celem dekretu z dn. 26 kwietnia 1949 r. jest stworzenie dla wykonawców narodowych planów gospodarczych warunków, umożliwiających im wykonanie planów. Jest rzeczą niewątpliwą, że okoliczności, związane z wykonywaniem planów, mogą spowodować powstanie takiej sytuacji, kiedy niezwłoczne objęcie nieruchomości, jeszcze przed jej nabyciem lub wywłaszczeniem, a nawet przed zgłoszeniem wniosku o wywłaszczenie, jest nieodpartą koniecznością. Brak w dotychczasowym tekście dekretu odpowiedniego przepisu był niewątpliwą luką. Luka ta powodowała, że szereg wykonawców posługiwał się instytucją czasowego zajęcia z art. 52 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 września 1934 r. — Prawo o postępowaniu wywłaszczeniowym (Dz. U. R. P. Nr 86, poz. 776 i z 1939 r. Nr 31, poz. 205), przeznaczoną do urzeczywistnienia innych celów. Wymagania życia były jednak w licznych przypadkach tak nieodparte, że władze, powołane do wydawania decyzji, musiały przed nimi ustępować i, stosując bardzo luźną interpretację wspomnianego przepisu prawa o postępowaniu wywłaszczeniowym, zezwalać wykonawcom narodowych planów gospodarczych na niezwłoczne objęcie nieruchomości jako jej czasowe zajęcie w przypadkach, przepisami prawa o wywłaszczeniu właściwie nie objętych. Stan ten został zlikwidowany przez wprowadzenie do dekretu instytucji niezwłocznego objęcia, odpowiadającej celom, związanym z realizacją narodowych planów gospodarczych.

Należy jednak podkreślić, że przepis art. 5a (6) jest przepisem wyjątkowym. Uzasadniony jest on interesem wyższego rzędu, jakim jest interes Państwa w wykonaniu narodowych planów gospodarczych. Sformułowanie normy podkreśla jej wyjątkowy charakter. Zezwolenia bowiem na niezwłoczne objęcie nieruchomości może udzielić tylko Przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego i to w przypadkach, kiedy jest ono uzasadnione względami szczególnymi i wyłącznie na wniosek właściwego ministra (nie na wniosek zainteresowanego wykonawcy). Wymaganie zgłoszenia wniosku przez właściwego ministra ma zapewnić niejako podwójną kontrolę zasadności wniosków wykonawców.

Przed objęciem nieruchomości przez wykonawcę musi być dokonany jej opis, zawierający ustalenia, niezbędne dla określenia w przyszłości odszkodowania za wywłaszczenie. Opisu tego dokonuje prezydium powiatowej rady narodowej na wniosek wykonawcy. Postanowienie to ma na celu zapobieżenie trudnościami, jakie

mogą powstać, jeżeli wykonawca narodowych planów gospodarczych dokona zmian w objętej nieruchomości, przed dokonaniem nabycia lub przed przeprowadzeniem postępowania wywłaszczeniowego.

Wykonawca, który uzyskał zezwolenie na niezwłoczne objęcie nieruchomości, obowiązany jest zgłosić wniosek o wywłaszczenie nieruchomości przed upływem sześciu miesięcy od daty zezwolenia. Niezgłoszenie w powyższym terminie wniosku o wywłaszczenie nieruchomości albo wydanie w postępowaniu wywłaszczeniowym orzeczenia oddalającego wniosek, powoduje obowiązek przywrócenia właścicielowi, na jego wniosek, posiadania nieruchomości, oraz — w zasadzie — obowiązek wykonawcy zapłacenia odszkodowania za pozbawienie właściciela korzystania z nieruchomości.

Jeżeli nieruchomość zostanie nabyta lub wywłaszczona w wyniku postępowania, wszczętego przed upływem sześciu miesięcy od daty zezwolenia na niezwłoczne objęcie, właścicielowi nie przysługuje prawo do odszkodowania z tytułu wcześniejszego objęcia nieruchomości przez wykonawcę. Przepisy nowego art. 5a (6) łączą się tematycznie z przepisami art. 15 dekretu w dotychczasowym brzmieniu. Zachodzą jednak między nimi charakterystyczne różnice:

Z jednej strony, przepis art. 15 (19) w sformułowaniu swoim jest znacznie mniej rygorystyczny, bowiem upoważnia prezydium wojewódzkiej rady narodowej do zezwolenia wykonawcy narodowych planów gospodarczych na niezwłoczne objęcie nieruchomości bez wyraźnego uzależnienia od określonych wymogów, podczas gdy nowy art. 5a dopuszcza zezwolenie na niezwłoczne objęcie nieruchomości tylko w przypadkach szczególnie uzasadnionych — i to wyłącznie na wniosek właściwego ministra. Z drugiej jednak strony, pod innym względem, wymagania art. 15 są dalej idące, niż wymagania art. 5a. Mianowicie w przypadkach, kiedy właścicielowi objętej postępowaniem wywłaszczeniową nieruchomości służy prawo do otrzymania nieruchomości zamiennej, art. 15 zezwala na usunięcie go z nieruchomości dopiero po dostarczeniu mu nieruchomości zamiennej, podczas gdy nowy art. 5a ogranicza się do zalecenia dostarczenia takiej nieruchomości w miarę możliwości przed objęciem przez wykonawcę nieruchomości, będącej przedmiotem postępowania.

Wymienione wyżej różnice sformułowań nie są przypadkowe. Niezwłoczne objęcie nieruchomości przez wykonawcę na podstawie art. 5a ograniczone jest, jak to już zaznaczono, do przypadków, uzasadnionych względami szczególnymi, tj. wyjątkowo doniosłym interesem gospodarczym Państwa. Ten moment nakazuje mniej rygorystyczne podejście w kwestii terminu dostarczenia nieruchomości zamiennej i jest jednocześnie dostateczną przesłanką do objęcia nieruchomości przed dostarczeniem nieruchomości zamiennej, jeżeli natychmiastowe dostar-

czenie takiej nieruchomości napotyka na poważne przeszkody. Przepisy art. 5a umożliwić mają bowiem realizację szczególnie ważnych interesów państwowych w przypadkach, kiedy zwykły tryb postępowania nie zapewnia tej realizacji w sposób dostatecznie szybki, ale nie zwalnia ją w zupełności od obowiązku ustawowego, jakim jest obowiązek dostarczenia nieruchomości zamiennej. Obowiązek ten powinien być wypełniony, gdy tylko to będzie możliwe.

Wprowadzenie do dekretu art. 5a pociągnęło za sobą znowelizowanie art. 15 przez uzupełnienie go postanowieniem, że prezydium wojewódzkiej rady narodowej może udzielić zezwolenia na niezwłoczne objęcie nieruchomości tylko w przypadkach, kiedy wniosek o udzielenie takiego samego zezwolenia nie był uprzednio rozpoznawany przez Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego w trybie art. 5a, albo też w przypadku odmownej decyzji Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego — kiedy wniosek uzasadniony jest nowymi okolicznościami.

Potrzeba nowelizacji art. 15 podyktowana została niewątpliwie dążeniem do uniknięcia takich paradoksalnych sytuacji, jak udzielenie przez prezydium wojewódzkiej rady narodowej zezwolenia na niezwłoczne objęcie nieruchomości w przypadku, kiedy uprzednio Przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego odmówił udzielenia takiego zezwolenia.

Wychodząc z literalnej interpretacji art. 15 można by dojść do wniosku, że konflikt między tym przepisem a przepisem art. 5a nie jest możliwy, ponieważ udzielenie zezwolenia przez prezydium wojewódzkiej rady narodowej na bezzwłoczne objęcie nieruchomości, jako nie uwarunkowane żadnymi przesłankami nie jest fakultatywne, lecz w razie istnienia warunków formalnych — obowiązkowe. Przyjęcie jednak takiej interpretacji sprowadzałoby rolę prezydium wojewódzkiej rady narodowej do wypełnienia prostej formalności, co raczej mogło i powinno być zastąpione przez przepis zezwalający bezpośrednio wykonawcy na objęcie nieruchomości w momencie złożenia wniosku o wywłaszczenie. Ponieważ trudno jest przyjąć, że ustawodawca tylko dla czystej formalistyki wprowadził przepis art. 15 w takiej formie, w jakiej znalazł on wyraz w dekrete z dnia 26 kwietnia 1946 r. i pozbawił prezydium wojewódzkiej rady narodowej możliwości zbadania i oceny wniosku wykonawcy narodowych planów gospodarczych, należy — zwłaszcza w świetle zmiany, dokonanej przez ustawę z dnia 29 grudnia 1951 r. i powiązania tego artykułu z art. 5a — dojść do wniosku, że prezydium wojewódzkiej rady narodowej może badać gospodarcze uzasadnienie wniosku o zezwolenie bezzwłocznego objęcia nieruchomości, a w razie braku takiego uzasadnienia odmownie załatwić wniosek.

Na zakończenie rozważań nad art. 5a w związku z art. 15 dekretu, należy zająć się jeszcze jedną kwestią natury raczej technicznej, a miano-

wicie, w jaki sposób prezydium wojewódzkiej rady narodowej ma powziąć wiadomość o tym, czy wniosek o udzielenie zezwolenia na niezwłoczne objęcie nieruchomości rozpoznawany był uprzednio przez Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego.

Nawet w przypadkach, kiedy wniosek o zezwolenie na niezwłoczne objęcie nieruchomości zgłoszony został do Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego łącznie z wnioskiem o zezwolenie na nabycie, decyzja co do załatwienia wniosku dotyczącego niezwłocznego objęcia nie znajdzie wyrazu w zezwoleniu na nabycie, ponieważ wnioskodawcami w obydwu sprawach będą różne osoby (właściwy minister i wykonawca narodowych planów gospodarczych). Oczywiście, że sposób załatwienia przez Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego wniosku o zezwolenie na niezwłoczne objęcie nieruchomości nie znajdzie również wyrazu w zezwoleniu na nabycie nieruchomości w przypadku, kiedy wniosek taki zgłoszony został po zgłoszeniu wniosku o zezwolenie na nabycie.

Wydaje się, że wykonawcy narodowych planów gospodarczych do wniosków z art. 15 dekretu powinni, w każdym przypadku, dołączać odpowiednie zaświadczenia Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego.

2. Następnym całkowicie nowym przepisem prawa materialnego, wprowadzonym przez ostatnią nowelę, jest przepis art. 9b (13). Przepis ten zwalnia od opodatkowania podatkiem dochodowym dochody właścicieli nieruchomości z tytułu ceny sprzedaży lub odszkodowania, wypłaconych na podstawie dekretu z dnia 26 kwietnia 1949 r., oraz od opodatkowania podatkiem od nabycia praw majątkowych — nabycie praw majątkowych na podstawie tegoż dekretu. Ponadto art. 9b zwalnia od opłaty skarbowej sporządzone w związku z postępowaniem, przewidzianym dekretem podania i pisma, wnoszone do władz, protokoły i pisma stwierdzające czynności urzędowe, oraz wydawane przez władze dokumenty.

Zwolnienie od podatku od nabycia praw majątkowych i od opłaty skarbowej jest utrwaleniem w dekrete zwolnień, obowiązujących już na podstawie rozporządzenia Ministra Skarbu z dn. 4 lutego 1950 r. (Dz. U. R. P. Nr 4, poz. 36),

Przepisy art. 9b wprowadzone zostały, dla wyraźnego stwierdzenia, że w przypadku, kiedy nieruchomość nabywana (wywłaszczana) jest dla realizacji narodowych planów gospodarczych, nie mogą być nakładane obciążenia skarbowe, zmniejszające odszkodowanie, ściśle określone w rozporządzeniach wydanych w wykonaniu i na podstawie przepisów dekretu z dnia 26 kwietnia 1949 r. (Dz. U. R. P. z 1950 r. Nr 26, poz. 234 i Nr 52, poz. 482).

3. Dalszą zmianą zawartych w dekrete przepisów prawa materialnego jest uzupełnienie art. 10 (14) upoważnieniem dla ubiegającego się o nabycie lub wywłaszczenie do dokonywania na nieruchomości nie tylko prac po-

miarowych, ale i wierceń badawczych. Nowelizacja art. 10 (14) pociągnęła za sobą odpowiednią zmianę art. 11 i 12 (15 i 16). Jak bowiem okazało się w praktyce, dla wielu inwestycji potrzebne jest tylko przeprowadzenie prac pomiarowych, ale i wierceń badawczych, które dopiero ustalić mogą przydatność nieruchomości do zrealizowania zamierzeń wykonawcy.

4. Niezależnie od zmiany, będącej następstwem znowelizowania art. 10 (14), przepis art. 12 (16) uległ dalszej jeszcze nowelizacji. Art. 12 w brzmieniu dotychczasowym przewidywał wynagrodzenie właścicielowi nieruchomości szkód, wyrządzonych przez wykonawcę narodowych planów gospodarczych w związku z dokonywaniem prac pomiarowych, wyłącznie w przypadku, kiedy nieruchomość nie została nabyta, bądź jeżeli nie zostało wszczęte postępowanie wywłaszczeniowe, w ciągu sześciu miesięcy od daty zezwolenia na dokonanie prac, bądź wreszcie w przypadku, gdy prezydium wojewódzkiej rady narodowej odmówiło wydania orzeczenia o wywłaszczeniu. Art. 12 w nowym brzmieniu wprowadza zasadę obowiązkowego odszkodowania w każdym przypadku szkody, odsyłając w sprawie sposobu ustalenia i wypłaty odszkodowania do przepisów o czasowym zajęciu nieruchomości (art. 39a) (41). Zmiana powyższa jest konsekwencją przyjętej przez nowelę zasady niezwłocznej wypłaty odszkodowania za szkody, polegające na pozbawieniu lub zmniejszeniu dochodu, służącego zwykle właścicielowi nieruchomości na bezpośrednie zaspokojenie potrzeb jego i jego rodziny. Przytoczona wyżej nowa zasada dekretu omówiona zostanie szerzej w uwagach do art. 33 (33), mającego za przedmiot tryb ustalania odszkodowania za wywłaszczoną nieruchomość.

5. Przepis prawa materialnego, dotyczący ponoszenia kosztów wniosków do ksiąg wieczystych, umieszczony został w znowelizowanym art. 14 (18), obejmującym przepisy postępowania. Zostanie on omówiony niżej łącznie z całością art. 14.

6. Nową normą z zakresu prawa materialnego jest przepis art. 38a (39), który wprowadza trzyletnie przedawnienie roszczeń o odszkodowanie. Przepis ten będzie miał niewątpliwie praktycznie duże znaczenie w tych przypadkach, kiedy przedmiotem wywłaszczenia jest nieruchomość opuszczona zarówno w rozumieniu dekretu z dnia 8 marca 1946 r. (Dz. U. R. P. Nr 13, poz. 87), jak i nieruchomość faktycznie opuszczona przez dotychczasowego właściciela.

7. W dalszym ciągu przeglądu wprowadzonych przez nowelę zmian z dziedziny prawa materialnego, należy omówić całkowicie nowy dział IIIA dekretu (IV), zatytułowany: „Czasowe zajęcie nieruchomości”. Dział ten składa się z dwóch art.: 39a i 39b (41 i 42), zawierających zarówno przepisy prawa materialnego, jak i przepisy postępowania. Z uwagi na

ich ściśle powiązania, przepisy te będą rozpatrzone w tym miejscu łącznie.

Na tle dotychczasowego stosowania dekretu z dnia 26 kwietnia 1949 r. okazało się, że instytucja czasowego zajęcia nieruchomości, jako jeden z instrumentów, służących wykonawcom narodowych planów gospodarczych do umożliwienia im wykonania ich zadań planowych, jest niezbędna. Wyraźnie należy tu zaznaczyć, że nie chodzi tu o przypadki, kiedy czasowe zajęcie nieruchomości miało zastąpić zezwolenie na niezwłoczne objęcie nieruchomości, o czym była wyżej mowa (pod 1), ale o rzeczywiste czasowe zajęcie nieruchomości, tj. kiedy dla realizacji zamierzeń wykonawcy narodowych planów gospodarczych nie jest potrzebne uzyskanie trwałego użytkowania nieruchomości, ale tylko na okres przejściowy. Przypadki takie mają najczęściej miejsce przy robotach drogowych i kolejowych, kiedy dla złożenia materiałów lub ziemi z wykopów potrzebne jest zajęcie terenów sąsiednich, które po ukończeniu prac związanych z budową są zbędne dla wykonawcy i ulegają oddaniu do użytkowania właścicielowi. Ten istotny cel instytucji czasowego zajęcia powinien być w każdym przypadku zgłoszenia wniosku dokładnie zbadany, a to w celu zapobieżenia nadużyciom tej instytucji dla obejścia innych postanowień dekretu, a w szczególności dla zastąpienia zezwolenia na niezwłoczne objęcie nieruchomości, określonego w art. 5a.

Instytucja czasowego zajęcia, wprowadzona do dekretu z dnia 26 kwietnia 1949 r., wykracza częściowo poza ramy i cele dekretu. Czasowe bowiem zajęcie nieruchomości konieczne bywa nie tylko dla realizacji narodowych planów gospodarczych, lecz również w szeregu innych przypadków, obejmowanych ogólną kategorią przypadków siły wyższej i nagłej potrzeby. Przepis, obejmujący tę drugą kategorię przypadków, mieścił się w Prawie o postępowaniu wywłaszczeniowym z 1934 r. (art. 52). Uchylenie przez omawianą nowelę w całości Prawa o postępowaniu wywłaszczeniowym musiało pociągnąć za sobą uchylenie również i tej ze wszelki miar pożytecznej normy. Chcąc jednak normę tę w systemie obowiązującego prawa zatrzymać, ustawodawca przeniósł ją do dekretu z dnia 26 kwietnia 1949 r. jednak w tak zmienionej formie, że raczej można tu mówić o włączeniu samej tylko zasady w ujęciu całkowicie nowym i znacznie rozbudowanym.

W konstrukcji czasowego zajęcia nieruchomości, stanowiących własność osób nie będących wykonawcami narodowych planów gospodarczych, dla realizacji narodowych planów gospodarczych, stworzonej, oczywiście, w interesie wykonania tych planów, ujawnia się równocześnie dbałość ustawodawcy o zabezpieczenie istotnych interesów właściciela nieruchomości. I tak, czasowym zajęciem nie mogą być objęte budynki i taka część powierzchni nieruchomości, jaka jest niezbędna do korzystania z budynków; nieruchomość nie może być zajęta dla wzniesienia trwałych budowli; czasowe zajęcie

ustaje z samego prawa po upływie sześciu miesięcy i nie może być przedłużone. Przytoczone przepisy zabezpieczają właściciela nieruchomości przed dokonywaniem trwałych zmian na czasowo zajętej nieruchomości i podkreślają prowizoryczny charakter instytucji czasowego zajęcia.

Odszkodowanie za zniszczone zasiewy, uprawy lub plony właściciel zajętej nieruchomości powinien otrzymać w ciągu 30 dni od zajęcia. Ustalenie i wypłata odszkodowania odbywa się na ogólnych zasadach dekretu. W razie niezachowania tego terminu, zajęcie zostaje, na wniosek właściciela, uchylone. Odszkodowanie za pozbawienie korzystania z nieruchomości, ustalone na podstawie opinii rzeczoznawców, wypłaca się po ustaniu zajęcia.

Władzą właściwą do orzekania o czasowym zajęciu nieruchomości, uchyleniu czasowego zajęcia i ustaleniu odszkodowania jest prezydium powiatowej rady narodowej. Odwołania od orzeczeń prezydiów powiatowych rad narodowych rozpoznają prezydya wojewódzkich rad narodowych.

Do czasowego zajmowania nieruchomości dla potrzeb zakładu górniczego oraz do niezwłocznego zajmowania nieruchomości, potrzebnych w związku z ruchem zakładu górniczego, stosuje się przepisy prawa górniczego. Wyłączenie uregulowania sprawy zaspokajania potrzeb górnictwa podyktowane zostało specyficznymi warunkami pracy tej gałęzi gospodarki narodowej.

Wypada jeszcze podkreślić różnicę pomiędzy czasowym zajęciem nieruchomości w przypadkach siły wyższej lub nagłej potrzeby a takim samym zajęciem dla realizacji narodowych planów gospodarczych.

Czasowe zajęcie w przypadkach siły wyższej lub nagłej potrzeby może obejmować zarówno nieruchomości osób nie będących wykonawcami narodowych planów gospodarczych, jak i nieruchomości wykonawców. Gdyby potrzeba zajęcia nieruchomości okazała się tak dalece pilna, że nie byłoby możliwości wystąpienia z wnioskiem o zezwolenie na zajęcie do prezydium powiatowej rady narodowej, zezwolenia może udzielić prezydium właściwej gminnej (miejskiej) rady narodowej lub właściwy komendant Milicji Obywatelskiej. O udzielonym zezwoleniu prezydium gminnej (miejskiej) rady narodowej lub komendant Milicji Obywatelskiej zawiadamia niezwłocznie prezydium powiatowej rady narodowej, które wydaje orzeczenie o utrzymaniu zezwolenia w mocy lub jego uchyleniu. Od orzeczenia prezydium powiatowej rady narodowej służy, oczywiście, stronom odwołanie do prezydium wojewódzkiej rady narodowej. Właściciel nieruchomości, zajętej na podstawie art. 39a ust. 1, ma prawo do odszkodowania wyłącznie za dokonane zniszczenia, nie służy mu natomiast prawo do odszkodowania za pozbawienie go korzystania z nieruchomości.

Odmienny tryb postępowania przy czasowym zajęciu nieruchomości w przypadkach siły wyż-

szej lub nagłej potrzeby uzasadniony jest specjalnymi warunkami takiego zajęcia. W przypadkach tych szybkie działanie może być warunkiem skutecznej ochrony dóbr wyższego rzędu. Zrozumiałe jest również samo przez się, że w przypadkach koniecznej ochrony interesów wyższego rzędu na drugi plan musi ustąpić nawet interes wykonawcy narodowych planów gospodarczych. Nieprzyznanie właścicielowi odszkodowania za pozbawienie go korzystania z nieruchomości wpływa z właściwie rozumianych zasad współżycia społecznego i obowiązków obywatelskich. W przypadkach siły wyższej lub nagłej potrzeby, każdy obywatel (instytucja), w miarę swoich możliwości, powinien przyczynić się do ratowania zagrożonych zniszczeniem dóbr społecznych. Masowe zagrożenie zniszczeniem dóbr indywidualnych należy traktować na równi z zagrożeniem dobra społeczeństwa. Nie należy wreszcie zapominać, że przypadkami siły wyższej będą z reguły klęski żywiołowe. W ogromie spowodowanych takimi klęskami szkód społecznych i indywidualnych, należy uznać za usprawiedliwione żądanie od obywateli, którzy mają szczególne możliwości udzielenia pomocy, udzielenia jej bez odszkodowania za utracone korzyści.

8. Ostatnią wreszcie zmianą dekretu z dziedziny prawa materialnego jest rozbudowanie jego Działu IV (V), zawierającego przepisy karne.

Wobec uregulowania w dekrete możliwości objęcia nieruchomości w bardzo krótkim czasie, jakie — w uzasadnionych przypadkach — stwarza dla wykonawców nowy art. 5a dekretu, jak również wobec uregulowania instytucji czasowego zajęcia nieruchomości, ustawodawca wyraźnie wypowiedział walkę wszelkim aktom obejmowania czy zajmowania cudzych nieruchomości bez zachowania przepisanych dekretem form postępowania i wszelkim w ogóle naruszeniom przez wykonawców narodowych planów gospodarczych prawa własności nieruchomości.

Fakty wkraczania wykonawców narodowych planów gospodarczych na obce nieruchomości, bez ścisłego zachowania przepisów dekretu, uzasadniane były z reguły stanem wyższej konieczności i brakami w postanowieniach dekretu.

Po dokonanych przez nowelę uzupełnieniach przepisów dekretu, nielegalne postępowanie po stronie wykonawców narodowych planów gospodarczych nie może znaleźć żadnego usprawiedliwienia i w związku z tym wprowadzony został do dekretu przez nowelę nowy przepis karny (art. 40) (43), który przewiduje surowe sankcje karne za objęcie w posiadanie cudzej nieruchomości w całości lub części przed uzyskaniem podlegającego wykonaniu orzeczenia wywłaszczeniowego, albo bez zezwolenia właściwej władzy, wydanego w trybie określonym w dekrete, oraz za naruszenie w inny

sposób prawa własności nieruchomości. Ukaraaniu podlega nawet działanie nieumyślne.

9. Jeżeli chodzi o zmianę przepisów postępowania, to obok zmian mało istotnych, polegających na bardziej ścisłym ujęciu — zgodnie z wymaganiami praktyki — przepisów dotychczasowych, są i zmiany bardziej istotne.

Do pierwszego typu zmian należy, między innymi, rozbudowa art. 6 (7), obejmującego warunki, jakim powinien odpowiadać wniosek do Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego o udzielenie zezwolenia na nabycie nieruchomości i zmiana art. 9 (11), polegająca na rozciągnięciu pomocniczego stosowania przepisów rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnym (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 341 z późniejszymi zmianami) w postępowaniu z dekretem z dnia 26 kwietnia 1949 r. w ogóle, a nie tylko, jak było dotychczas, w postępowaniu wywłaszczeniowym w ścisłym znaczeniu, oraz na pomocniczym odesłaniu również do rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu przymusowym w administracji (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 342 z późniejszymi zmianami). Art. 9 uzupełniony został ponadto przepisem o wezwaniach w sprawach majątków opuszczonych.

10. Tego samego rodzaju, jakkolwiek głębiej sięgające, są zmiany art. 13 i 14 (17 i 18).

W art. 13 zrezygnowano całkowicie z wymagania dotychczasowego pkt. 1 ust. 2. Dane, jakie — w myśl tego przepisu — wykonawca miał zgłosić we wniosku wywłaszczeniowym, mogą mieć istotne znaczenie w postępowaniu o uzyskanie zezwolenia Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego na nabycie nieruchomości lub zezwolenia właściwego ministra na zgłoszenie wniosku do Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego, są natomiast całkowicie zbędnym balastem w postępowaniu wywłaszczeniowym we właściwym znaczeniu. Ponieważ ostatecznym rezultatem orzeczenia o wywłaszczeniu ma być przepisanie tytułu własności nieruchomości w księdze wieczystej, wymagania art. 13, dotyczące sformułowania wniosku i załączników, uzupełniono żądaniem dostarczenia tych danych, które — w związku z obowiązującym systemem prawa o księgach wieczystych — niezbędne są do sformułowania orzeczenia o wywłaszczeniu w taki sposób, by ujawnienie praw wykonawcy narodowych planów gospodarczych w księdze wieczystej nie napotkało na trudności. Pozostałe zmiany art. 13 są mało istotne i mają charakter przepisów natury technicznej.

11. Art. 14 (18) dekretu obejmuje czynności prezydium wojewódzkiej rady narodowej w toku postępowania wywłaszczeniowego, poczynając od zgłoszenia przez wykonawcę wniosku wywłaszczeniowego, aż do wyznaczenia rozprawy wywłaszczeniowej. Art. 14 odmiennie niż przepisy dotychczasowe wprowadza zasadę indywidualnego zawiadamiania właściciela nie-

ruchomości o wszczęciu postępowania wywłaszczeniowego. Odstąpienie od tej zasady dopuszczalne jest w przypadkach, kiedy postępowanie dotyczy większej liczby właścicieli, albo kiedy miejsce zamieszkania właściciela jest nieznane. W tych przypadkach indywidualne zawiadomienie może być zastąpione obwieszczeniem. Kierując się dążeniem do uzgodnienia przepisów dekretu z zasadami prawa rzeczowego i prawa o księgach wieczystych, nowela wprowadziła obowiązek ujawniania w księgach wieczystych wpisów o wszczęciu postępowania wywłaszczeniowego. Koszty wniosków do ksiąg wieczystych ponosi wykonawca narodowych planów gospodarczych. Zgodnie z zasadą jawności ksiąg wieczystych, zmiany stanu prawnego nieruchomości, dokonane po wniesieniu wpisu o wszczęciu postępowania wywłaszczeniowego, nie mają wpływu na dalszy tok postępowania. W art. 14 zawarte są ponadto przepisy, dotyczące uprawnień właściciela nieruchomości w objętej nim części postępowania oraz przepisy, regulujące sprawę zawiadomień i obwieszczeń.

12. Istotną zmianą, wprowadzoną przez nowelę do postępowania wywłaszczeniowego we właściwym znaczeniu, jest znaczne jego skrócenie przez zniesienie obowiązku przesyłania akt do prezydiów rad narodowych niższego stopnia i zasięgania ich opinii. Przesłanie akt do prezydium gminnej (miejskiej) rady narodowej ułatwiało właścicielowi nieruchomości zapoznanie się z ich treścią. Jednak korzyść, jaką odnosił właściciel nieruchomości, pozostawała w jasnej dysproporcji do szkody dla interesu ogólnego, spowodowanej nadmiernym przedłużaniem się postępowania. W obowiązującej obecnie konstrukcji postępowania wywłaszczeniowego, wszystkie czynności postępowania koncentrują się w prezydium wojewódzkiej rady narodowej.

Wspomniane skrócenie postępowania wywłaszczeniowego znalazło wyraz w skreśleniu art. 16, 17 i 18 dekretu.

13. Ten sam cel, a ponadto odciążenie tekstu od przepisów bez istotnej treści miało na widoku skreślenie obszernego art. 19, który częściowo związała się z art. 16, 17 i 18, a w znacznej części stanowił poparte przykładami powtórzenie zawartego w rozporządzeniu o postępowaniu administracyjnym przepisu z zakresu postępowania wyjaśniającego. Wobec nowego brzmienia art. 9 dekretu postanowienia te okazały się całkowicie zbędne.

14. Skreśleniu uległ również art. 20, normujący zawieranie umów zamiany w toku postępowania wywłaszczeniowego; istotna treść tego przepisu włączona została do obejmującego szerszy zakres nowego art. 26a (25), regulującego zawieranie umów w ogóle w toku postępowania wywłaszczeniowego.

15. Art. 21 ust. 1 skreślony został w związku ze skreśleniem art. 19. Treść ust. 2 tegoż artykułu włączona została do art. 26a (25).

16. Art. 22 (20) w nowym brzmieniu nie zawiera istotnych zmian w porównaniu z jego poprzednim brzmieniem.

17. Art. 23 (21) dopuszcza wydanie orzeczenia o wywłaszczeniu bez rozprawy w przypadkach, kiedy nie wpłynęły wnioski lub sprzeciw, przewidziane art. 14 (18). W przypadkach braku wniosków lub sprzeciwów rozprawa siłą rzeczy ograniczałaby się do zbadania, czy wniosek wywłaszczeniowy i załączniki odpowiadają wymaganiom formalnym. Zniesienie w takich przypadkach obowiązkowej rozprawy, podyktowane troską o szybkość postępowania, nie zagraża interesom stron.

18. Szerszego omówienia wymagają art. art. 5, 7, 7a, 9a, 26, 26a, 26b, 30, 32, 33, 38 i 38a.

Nowelizacja art. 5 (5) polega na bardzo znacznym powiększeniu współudziału prezydiów wojewódzkich rad narodowych w wykonaniu dekretu z dnia 26 kwietnia 1949 r. Prezydium wojewódzkich rad narodowych, które na postępowanie wstępne, kończące się decyzją Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego, udzielającą lub odmawiającą zezwolenia na nabycie nieruchomości, dotychczas nie wpływały, powołane zostały do współudziału również i w tym stadium postępowania. Jak to formułuje przepis art. 5 ust. 1 w nowym brzmieniu, zezwolenia na nabycie nieruchomości udziela Przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego na podstawie opinii prezydium właściwej wojewódzkiej rady narodowej. Opinia prezydium wojewódzkiej rady narodowej powinna zawierać stwierdzenie, że nabycie nieruchomości objętej wnioskiem jest niezbędne dla zrealizowania zamierzeń wykonawcy narodowych planów gospodarczych i powinna być uzasadniona. Obowiązek uzasadnienia opinii, jakkolwiek nie oparty na wyraźnym przepisie prawa, wynika z zawartego w art. 5 ust. 2 zdaniu 2 żądania, by uwzględniała ona zarówno potrzeby wykonawcy narodowych planów gospodarczych jak i uzasadnione interesy ogólnogospodarcze. Z przytoczonego jak wyżej sformułowania art. 5 ust. 1 należy wyprowadzić wniosek, że opinia prezydium wojewódzkiej rady narodowej stanowi istotny element dla decyzji Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego.

Wydanie zezwolenia na nabycie mimo negatywnej opinii prezydium wojewódzkiej rady narodowej będzie w zasadzie możliwe tylko w przypadku błędnych założeń tej opinii. Opinia prezydium wojewódzkiej rady narodowej, jakkolwiek stanowi podstawę decyzji, nie wyłącza poddania okoliczności sprawy własnej ocenie Przewodniczącego Prezydium Komisji Planowania Gospodarczego. Nowelizacja art. 5 pociągnęła za sobą odpowiednią zmianę art. 6 (7) dekretu przez nałożenie na wykonawcę narodowych planów gospodarczych obowiązku dołączenia do wniosku o udzielenie zezwolenia Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego na nabycie nieruchomości wspomnianej opinii.

Obowiązek wykonawcy przedstawienia opinii ogólnej prezydium wojewódzkiej rady narodowej nie zwalnia go — jak to wynika z nowego tekstu dekretu — od obowiązku dołączenia do wniosku opinii, dotyczącej przeznaczenia nieruchomości na cele we wniosku wskazane. Opinia ogólna prezydium wojewódzkiej rady narodowej nie może być, oczywiście, pozytywna, jeżeli zamierzeniom wykonawcy narodowych planów gospodarczych stoją na przeszkodzie względy lokalizacyjne, niemniej jednak, w przypadku nawet braku przeszkód natury ściśle lokalizacyjnej, prezydium wojewódzkiej rady narodowej może wydać opinię negatywną, jeżeli zachodzą inne okoliczności zasługujące na uwzględnienie (np. dla powiększenia składu przyfabrycznego projektuje się nabycie nieruchomości z domem mieszkalnym, gdy plac składowy można urządzić tak, by zajął on sąsiednie pastwisko).

W tym miejscu wypada przypomnieć, że szczegółowe przepisy dotyczące lokalizacji zawiera rozdział VII instrukcji Nr. 20 o zasadach sporządzania i zatwierdzania dokumentacji technicznej dla inwestycji, zatwierdzonej zarządzeniem Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego Nr. 104 z dnia 3 maja 1950 r. z późniejszymi zmianami, w brzmieniu zarządzenia Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego Nr. 233 z dnia 16 czerwca 1951 r. (Biuletyn P. K. P. G. Nr. 19, poz. 185).

W myśl powołanej instrukcji, do wyrażania zgody na lokalizację ogólną powołane są: Państwowa Komisja Planowania Gospodarczego lub wojewódzkie komisje planowania gospodarczego, w zależności od grupy inwestycji.

Władzą właściwą do wyrażania zgody na lokalizację szczegółową są prezydium wojewódzkich rad narodowych, które działają bądź przez wydziały budownictwa, bądź też przez wojewódzkie komisje planowania gospodarczego, w zależności od rodzaju inwestycji.

Zaświadczenia lokalizacyjne, dotyczące inwestycji w obrębie granic administracyjnych portów, wydają organa Ministerstwa Żeglugi.

Decyzje lokalizacyjne wydawane są zawsze w porozumieniu z wojewódzkimi komisjami planowania gospodarczego, po zasięgnięciu opinii zainteresowanych władz.

Lokalizację szczegółową wszystkich inwestycji inwestorzy powinni uzgadniać z właściwym miejscowo dowódcą okręgu wojskowego przez wojewódzką komisję planowania gospodarczego.

19. Zatwierdzanie cen za nieruchomości, nabywane przez wykonawców narodowych planów gospodarczych na podstawie art. 7 (8), w drodze prywatno-prawnych umów sprzedaży, należało dotychczas do władzy naczelnej wykonawcy. Nowela, wychodząc ze słusznego założenia, że do zatwierdzania cen bardziej powołane są terenowe organa jednolitej władzy państwowej, jako bliżej związane z terenem i mające większą łatwość w zebraniu potrzebnych

danych, kompetencję władzy naczelnej w tym zakresie przeniosła na prezydium wojewódzkich rad narodowych, wyłączając jedynie przypadki, kiedy wykonawcą nabywającym nieruchomości jest sama władza naczelna.

Poza tym, art. 7 uzupełniony został upoważnieniem dla Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego do ustalenia, że w przypadkach, kiedy zezwolenie na nabycie (art. 5) obejmuje większą liczbę nieruchomości położonych na terenie jednej gminy (miasta) jak również w przypadkach, kiedy miejsce zamieszkania właściciela nie jest znane, wezwanie do odstąpienia nieruchomości może być dokonane za pomocą obwieszczeń publicznych. Z mocy zarządzenia Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 17 listopada 1949 r. (Monitor Polski Nr. A-89, poz. 1084 i z 1950 r. Nr. A-53, poz. 609), tryb dokonywania wezwań przez obwieszczenia w przypadkach, gdy dotyczyły większej liczby osób, stosowany był już przed nowelizacją dekretu. Wprowadzona przez nowelę zmiana ten tryb wyzywania nie tylko przyjęła, ale i rozszerzyła dopuszczalność wezwań przez obwieszczenia również na przypadki, kiedy miejsce zamieszkania właściciela nie jest znane.

20. Postanowienia dużej wagi zawiera nowy art. 7a (9). Mieści się w nim wyraźne upoważnienie dla wykonawców narodowych planów gospodarczych do zawierania umów sprzedaży lub zamiany nieruchomości oraz zwolnienie tych umów od wymogu formy notarialnej. Forma notarialna zastąpiona została obowiązkiem zatwierdzenia umowy przez prezydium wojewódzkiej rady narodowej, z tym, że w przypadkach, kiedy umowę podpisuje jako wykonawca władza naczelna, wystarcza samo tylko zachowanie formy pisemnej. Umowa, zawarta w przepisany trybie, stanowi podstawę wpisu prawa własności do księgi wieczystej.

Redakcja przepisów art. 7 może nasuwać pewne wątpliwości w kwestii, do jakiej władzy należy sprawdzenie istnienia przesłanek z ust. 2 tego artykułu (czy nieruchomości znajduje się w zarządzie i użytkowaniu wykonawcy lub czy została oddana do jego dyspozycji w trybie przewidzianym w art. 30 ust. 4): do prezydium wojewódzkiej rady narodowej, czy też do sądu, prowadzącego księgę wieczystą dla nieruchomości będącej przedmiotem umowy.

Interpretacją właściwą jest niewątpliwie przyjęcie stanowiska, że istnienie przesłanek z art. 7a ust. 2 jest, między innymi, nieodzownym warunkiem zatwierdzenia umowy przez prezydium wojewódzkiej rady narodowej; że — zatem — sprawdzenie ich istnienia należy do kompetencji prezydium wojewódzkiej rady narodowej, oraz że sąd prowadzący księgę wieczystą wolny jest od obowiązku badania pod omawianym względem umowy zatwierdzonej w przepisany trybie.

Przepis art. 7a usunął dotychczasowe wątpliwości co do sposobu podpisywania umów, zawieranych na podstawie dekretu z dnia 26

kwietnia 1949 r. i formy pełnomocnictw, podnoszone przez niektóre wydziały ksiąg publicznych sądów powiatowych.

Tutaj przypomnieć wypada, że wykonawcy narodowych planów gospodarczych, będący przedsiębiorstwami państwowymi, nabywają nieruchomości na własność Państwa.

21. Konsekwencją wprowadzenia do dekretu nowego art. 7a jest pominięcie w znowelizowanym tekście dyspozycji dotychczasowego art. 32, zawierającego upoważnienie dla właściwych ministrów do zbywania w drodze zamiany nieruchomości państwowych. Tłumaczenie tego ostatniego przepisu nastęrczało trudności. Gdyby uznać, że został on wprowadzony do tekstu dekretu z uwagi na wymóg konstytucji marcowej 1921 r. upoważnienia ustawowego do zbywania nieruchomości państwowych, to zauważyć wypada, że nie był on konieczny, ponieważ upoważnienie do zbywania nieruchomości zawarte już jest w tych przepisach dekretu, które dopuszczają zamianę. Jeżeli dyspozycję art. 32 należało rozumieć, jako ustalenie trybu postępowania, to — wobec szczegółowego określenia przez dekret warunków, w jakich zamiana może nastąpić, tryb ten był niewątpliwie zbyt skomplikowany. Z tych względów należy uznać, że sprawa zamiany nieruchomości znalazła właściwe rozwiązanie w nowym art. 7a.

Upoważnienie zaś dla właściwych ministrów do zamiany nieruchomości państwowych jest jednak potrzebne dla przypadków szczególnych, nie przewidzianych w art. 30 ust. 1.

Odpowiedni przepis, który do zamiany nieruchomości w przypadkach w dekrecie wyrażnie nie wymienionych wymaga zezwolenia władzy naczelnej wykonawcy narodowych planów gospodarczych, udzielonego za zgodą Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego umieszczony został w uzupełnionym art. 30 dekretu.

22. Nowelizacja art. 9a (12) polega na rozszerzeniu jego dyspozycji na urządzenia dotychczas w nim niewymienione i na nabywanie nieruchomości o powierzchni do 250 m², niezbędnych do budowy dróg i urządzeń drogowych oraz urządzeń wodno-melioracyjnych. Nieprecyzowane i budzące w doktrynie poważne zastrzeżenia pojęcie „urządzeń użyteczności publicznej” zastąpiono ściśłym i nie budzącym zastrzeżeń pojęciem „innych urządzeń technicznych”.

Własność władz i tryb postępowania w sprawach, objętych art. 9a w brzmieniu sprzed nowelizacji, reguluje rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 października 1950 r. w sprawie własności władz i trybu postępowania w niektórych przypadkach nabywania nieruchomości i praw rzeczowych ograniczonych, niezbędnych dla realizacji narodowych planów gospodarczych (Dz. U. R. P. Nr. 48, poz. 435). Rozszerzenie dyspozycji art. 9a na nabywanie praw rzeczowych ograniczonych, niezbędnych do wykonania urządzeń, w pierwotnej jego redakcji niewymienionych, pozwoliłoby jeszcze na obronę tezy, że

powołane wyżej rozporządzenie Rady Ministrów nie wymaga nowelizacji, a to wobec zawartej w dotychczasowym tekście art. 9a klauzuli ogólnej, obejmującej „urządzenia użyteczności publicznej”. Ponieważ jednak postanowienia art. 9a rozciągnięte zostały również na nabywanie nieruchomości o powierzchni do 250 m² w przypadkach dotychczas przepisem tym nie objętych, a wspomniana wyżej klauzula ogólna dotyczy wyłącznie nabywania praw rzeczowych ograniczonych, uznać należy, że wspomniane rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 października 1950 r. wymaga odpowiedniej nowelizacji.

23. Istotną zmianą art. 26 (29) jest zmiana instancji w postępowaniu odwoławczym. Odwołania od orzeczeń prezydów wojewódzkich rad narodowych, zapadłych w sprawach o wywłaszczenie, rozpatrywane dotychczas przez Prezesa Rady Ministrów, w myśl przepisów noweli rozpatrują odwoławcze komisje wywłaszczeniowe. Odwoławcze komisje wywłaszczeniowe czynne są przy prezydiach wojewódzkich rad narodowych. Skład, organizację wewnętrzną i tryb postępowania odwoławczych komisji wywłaszczeniowych ma określić Prezes Rady Ministrów w drodze rozporządzenia. Powołanie specjalnych wojewódzkich organów do rozpoznawania odwołań niewątpliwie przyspieszy postępowanie wywłaszczeniowe w sposób wydajny.

Ponadto art. 26 uzupełniony został brakującym dotychczas postanowieniem, że orzeczenie wywłaszczeniowe ma być podane do wiadomości właściciela nieruchomości, którego miejsce zamieszkania nie jest znane, przez obwieszczenie.

24. Art. 26a (25) zastąpił treść skreślonego art. 20 z tą zmianą, że dopuszcza on zawarcie w toku postępowania wywłaszczeniowego nie tylko umowy zamiany, lecz również umowy sprzedaży. Dotychczasowe pominięcie umów sprzedaży nie znajdowało logicznego uzasadnienia.

25. Omówienie nowego art. 26b (26) należy poprzedzić krótkim wstępem. Jest rzeczą powszechnie znaną, że w bardzo znacznej liczbie przypadków stan wpisów do ksiąg wieczystych nie odpowiada rzeczywistym stosunkom własnościowym. Jako właściciele nieruchomości wpisane są często osoby, które od kilkunastu lat nie żyją, a których spadkobiercy, a następnie dalsi spadkobiercy, po parokrotnym przejściu własności nieruchomości, zaniedbali wniesienia odpowiednich wpisów do ksiąg wieczystych. Często również nie były ujawniane w księgach wieczystych umowy sprzedaży, darowizny lub inne tytuły przejścia własności nieruchomości.

Ponieważ jedynym obowiązującym źródłem informacji co do osoby właściciela dla nieruchomości, dla których zaprowadzone zostały księgi wieczyste, są właśnie te księgi — wykonawca narodowych planów gospodarczych, zgłaszający wniosek o wywłaszczenie nieruchomości, jako właściciela nieruchomości wskazuje

osobę, wpisaną do księgi, chociażby osoba ta faktycznie właścicielem nie była i choćby wykonawca o tej okoliczności wiedział. Postępowanie wywłaszczeniowe zostaje wszczęte i toczy się przeciwko osobie niezainteresowanej, często nieobecnej lub nawet zmarłej, a rzeczywisty właściciel — z naruszeniem najżywotniejszych jego interesów — nie może być do postępowania w charakterze strony dopuszczony. To samo dotyczy postępowania, ustalającego odszkodowanie za wywłaszczenie. Opisana wyżej sytuacja, oparta na fikcji, nie mogła ulec zmianie nawet w przypadku, jeżeli osoba, wpisana do księgi wieczystej jako właściciel, oświadczyła, że właścicielem nieruchomości nie jest, i wskazała rzeczywistego właściciela nieruchomości. Wszelkie dokumenty, przedstawiane przez właściciela rzeczywistego, lecz do księgi nie wpisane, jeżeli nie pochodzą z księgi wieczystej, nie mogły nadać mu charakteru strony. Tym bardziej nie mógł tego dokonać dowód ze świadków. Jediną drogą, jaką pozostawała rzeczywistemu właścicielowi nieruchomości dla ochrony jego praw, było przeprowadzenie kosztownego i długotrwałego postępowania sądowego, zakończonego wniesieniem odpowiedniego wpisu do księgi wieczystej. Droga ta mogła jednak okazać się również mało skuteczna, jeżeli postępowanie wywłaszczeniowe zakończone zostało przed wszczęciem postępowania sądowego, albo jeżeli prezydium wojewódzkiej rady narodowej, opierając się na przepisie art. 74 ust. 2 rozporządzenia o postępowaniu administracyjnym, kierując się potrzebą szybkiego zakończenia postępowania, odmówiło wstrzymania postępowania wywłaszczeniowego do czasu prawomocnego zakończenia postępowania sądowego. Dalsze komplikacje, i to dla zainteresowanego najbardziej dotkliwe, powstawały przy wypłacie odszkodowania.

Poprawy opisanego wyżej, niezadowalającego stanu rzeczy można było szukać tylko na drodze zmian ustawodawstwa i w tym właśnie kierunku poszła nowela dekretu w art. 26b.

Postępowanie z art. 26b, jako postępowanie administracyjne, nie może oczywiście doprowadzić do rozstrzygnięcia w razie istnienia sporu o własność nieruchomości, może jednak doprowadzić do zamierzonego rezultatu w olbrzymiej liczbie przypadków, kiedy sporu o własność nie ma, lecz istnieje wyłącznie niezgodność treści wpisu w księdze wieczystej z nie kwestionowanym przez nikogo prawdziwym stanem rzeczy.

W myśl art. 26b dekretu, właściciel nie wpisany do księgi wieczystej ma prawo przedstawić w toku postępowania wywłaszczeniowego, zarówno przed pierwszą jak i drugą instancją, zaświadczenie prezydium gminnej (miejskiej) rady narodowej, stwierdzające jego prawo do nieruchomości, z takim skutkiem, że osoba wpisana jako właściciel do księgi wieczystej wezwana zostanie do złożenia wyjaśnienia w terminie czternastodniowym. Jeżeli osoba wezwana przyzna zgłoszone przez inną osobę prawo własności, albo przyzna, że sama nie jest właścicielem, nie-

ruchomości, albo wreszcie nie złoży wyjaśnienia — stroną w postępowaniu wywłaszczeniowym staje się właściciel rzeczywisty, lecz do księgi wieczystej nie wpisany.

Ustalenie tytułu własności nieruchomości w trybie art. 26b dekretu ma skutek oczywiście tylko dla danego postępowania i nie wiąże osób, nie biorących w nim udziału, i nawet osoby wpisanej jako właściciel do księgi wieczystej. Osoby te nie są pozbawione prawa dochodzenia w postępowaniu sądowym roszczeń odszkodowawczych w stosunku do osoby uznanej za właściciela nieruchomości w postępowaniu wywłaszczeniowym.

Jeżeli złożone w terminie wyjaśnienie osoby, wpisanej jako właściciel do księgi wieczystej, albo dalsze postępowanie wyjaśniające, które w razie potrzeby może być zarządzone, ujawnią istnienie sporu co do własności nieruchomości — władza, przed którą toczy się postępowanie wywłaszczeniowe, odeśle strony na drogę postępowania sądowego. W tym ostatnim przypadku postępowanie wywłaszczeniowe toczyć się będzie dalej przeciwko osobie, wpisanej jako właściciel nieruchomości do księgi wieczystej. Dla osoby roszczącej sobie prawo do nieruchomości, lecz do księgi wieczystej nie wpisanej, pozostaje w dalszym ciągu otwarta, tak samo jak i przed nowelizacją dekretu, droga postępowania sądowego do poszukiwania ewentualnych roszczeń odszkodowawczych. Konstrukcja pozwu odszkodowawczego wydaje się w tym przypadku jednak szczególnie trudna, a to wobec okoliczności, że — jakkolwiek orzeczenie wywłaszczeniowe w razie sporu zapada przeciwko właścicielowi wpisanemu do księgi wieczystej — to jednak rozpoznanie wniosku o ustalenie odszkodowania zostaje z mocy prawa wstrzymane do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia sporu.

Ustalenie ewentualnego obowiązku wykonawcy narodowych planów gospodarczych dostarczenia nieruchomości zamiennej następuje również po prawomocnym rozstrzygnięciu sporu, o ile tylko jednej z osób roszczących sobie prawo do nieruchomości przysługuje prawo do otrzymania nieruchomości zamiennej.

Rozwiązanie trudności wynikających z rozbieżności treści księgi wieczystej z prawdziwym stanem rzeczy, w przypadkach, kiedy prawa niewpisanego właściciela nieruchomości nie są kwestionowane, zastosowane przez art. 26b dekretu, należy uznać za właściwe, bowiem uwzględnia zarówno interes wykonawcy narodowych planów gospodarczych (szybkość postępowania), jak i interes niewpisanego właściciela, zwalniając go od konieczności prowadzenia kosztownego i przewlekłego postępowania sądowego i umożliwiając mu otrzymanie we właściwym czasie odszkodowania.

26. W przypadkach, przewidzianych w art. 30 ust. 1, właścicielowi wywłaszczonej nieruchomości służy prawo do otrzymania tytułem odszkodowania nieruchomości zamiennej. Tryb, w jakim powinno nastąpić przeniesienie własno-

ści nieruchomości zamiennej na rzecz właściciela nieruchomości wywłaszczonej, nie budził wątpliwości w przypadkach, kiedy zamiana dochodziła do skutku drogą prywatno-prawnej umowy. Budziło jednak wątpliwość, w jakiej formie powinno nastąpić przeniesienie własności nieruchomości zamiennej w toku postępowania wywłaszczeniowego. Niewątpliwie i w przypadku wywłaszczenia możliwe było przeniesienie własności nieruchomości zamiennej w drodze prywatno-prawnej umowy. Wymagało to jednak współdziałania właściciela, który w wielu przypadkach, nie odmawiając przyjęcia proponowanej nieruchomości zamiennej, odmawiał podpisania umowy, wychodząc z założenia, że sprawa powinna być zakończona aktem władzy. Tekst dekretu w brzmieniu sprzed nowelizacji pozostawiał omawianą kwestię otwartą, co było niewątpliwą luką w jego przepisach.

Przepis art. 32 (32) w nowym brzmieniu ma tę lukę wypełnić, jednak sformułowanie jego może nasunąć wątpliwości. Przepis powyższy wprowadza zasadę, że na zgodny wniosek stron, prezydium wojewódzkiej rady narodowej, przed którym toczy się postępowanie wywłaszczeniowe, może w pewnych przypadkach orzec zamianę nieruchomości, przy czym postępowanie wywłaszczeniowe ulega wówczas umorzeniu.

Przepisu powyższego nie należy uważać tylko za przepis wprowadzający dodatkową formę udokumentowania oświadczeń woli stron ze skutkiem prawnym przeniesienia własności nieruchomości, ale „orzeczenie o zamianie” stosować należy w przypadkach, kiedy właściciel godzi się na przyjęcie proponowanej nieruchomości zamiennej. Ponadto, zastosowanie tego przepisu nie powinno być ograniczone do pewnych tylko przypadków i tylko do postępowania wywłaszczeniowego. Nie należy zapominać, że przeniesienie własności nieruchomości zamiennej na rzecz uprawnionego do jej otrzymania może nastąpić już po wydaniu orzeczenia o wywłaszczeniu i że wydanie orzeczenia wywłaszczeniowego nie jest uwarunkowane uprzednim dostarczeniem takiej nieruchomości.

W każdym razie za błędną należałoby uznać taką interpretację art. 32 (w nowym brzmieniu), że w przypadkach, kiedy właścicielowi służy prawo do otrzymania nieruchomości zamiennej, postępowanie wywłaszczeniowe nie może zakończyć się orzeczeniem o wywłaszczeniu (poza przypadkiem, kiedy właściciel odmawia przyjęcia nieruchomości, uznanej przez prezydium wojewódzkiej rady narodowej za odpowiednią), lecz musi być zakończona umową lub nie różniącym się w swojej istocie od umowy — orzeczeniem o przeniesieniu własności nieruchomości w drodze zamiany.

Interpretacja taka prowadziłaby do szkodliwego przedłużania postępowania.

27. Istotne zmiany, polepszające sytuację właściciela nieruchomości objętej postępowaniem wywłaszczeniowym, wprowadziła nowela do rozdziału dekretu o ustaleniu odszkodowania.

Art. 33 (33) w nowym brzmieniu zawiera zasadę, że odszkodowanie za zniszczone zasiewy, uprawy lub plony ma być wypłacone osobno, niezwłocznie po objęciu nieruchomości przez wykonawcę narodowych planów gospodarczych, nawet przed wszczęciem postępowania wywłaszczeniowego, jeżeli nieruchomość objęta została na podstawie art. 5a (6). Podstawą takiego ujęcia kwestii odszkodowania za zasiewy, uprawy lub plony jest słuszne rozumowanie, że odszkodowanie za wymienione zniszczenia nie jest zrealizowaniem majątku właściciela nieruchomości, lecz zastąpieniem dochodów przeznaczonych do bezpośredniego zaspokojenia potrzeb życiowych jego i jego rodziny. Przy przyjęciu takiego założenia, uprzywilejowane potraktowanie tego odszkodowania staje się zrozumiałe samo przez się. Pobranie dochodów, przeznaczonych na zaspokojenie bieżących potrzeb, nie może być odroczone na dłuższy okres czasu, do zakończenia postępowania wywłaszczeniowego.

Drugą, jeszcze bardziej istotną zmianą art. 33 jest przyznanie prawa żądania odszkodowania za zniszczone zasiewy, uprawy lub plony bezpośrednio użytkownikowi nieruchomości. Związek logiczny tego przepisu z przepisami art. 26b (26) jest oczywisty. Zarówno tu, jak i tam, urzeczywistnione zostało dążenie do przełamania trudności wynikających z formalistycznych zasad prawa rzeczowego i prawa o księgach wieczystych.

Wniosek o ustalenie odszkodowania za wywłączoną nieruchomość każda ze stron może zgłosić po zgłoszeniu wniosku o wszczęcie postępowania wywłaszczeniowego, a wykonawca narodowych planów gospodarczych także równocześnie z wnioskiem o wszczęcie postępowania wywłaszczeniowego. W razie sporu co do tytułu własności nieruchomości (art. 26b), wniosek o ustalenie odszkodowania będzie rozpoznany — jak o tym wspomniano już przy okazji omawiania art. 26b — po prawomocnym rozstrzygnięciu sporu o własność.

Wydawać by się mogło, że przepis ten wprowadza zbędne opóźnienie w ostatecznym zakończeniu postępowania wywłaszczeniowego, zwłaszcza że wykonawcy narodowych planów gospodarczych zależeć może w niektórych przypadkach na zakończeniu sprawy, przez złożenie do depozytu sądowego odszkodowania bez potrzeby czekania na wynik sporu. Zauważyć jednak należy, że zgodnie z rozporządzeniami wydanymi na podstawie dekretu z dnia 26 kwietnia 1949 r. (Dz. U. R. P. z 1950 r. Nr 26, poz. 234 i Nr 52, poz. 482) ustalenie odszkodowania w przeważającej liczbie przypadków uzależnione jest od „osobistych” warunków właściciela nieruchomości (stosunek obszaru gruntu podlegającego wywłaszczeniu do ogólnej ilości posiadanego gruntu), tak że ustalanie odszkodowania w przypadku, gdy sporne jest kto jest właścicielem wywłaszczonej nieruchomości, byłoby nie tylko niecelowe, ale i niemożliwe. Z tych względów

stanowisko przyjęte przez nowelę do dekretu należy uznać za słuszne.

Wniosek o ustalenie odszkodowania za zniszczone zasiewy, uprawy lub plony może być zgłoszony osobno, niezwłocznie po objęciu nieruchomości przez wykonawcę narodowych planów gospodarczych. Wniosek rozpoznany będzie bądź na osobnej rozprawie i wydane zostanie co do niego osobne orzeczenie, bądź też na rozprawie, wyznaczonej do rozpoznania wniosku o ustalenie odszkodowania za całość nieruchomości, przy czym i w tym ostatnim przypadku odszkodowanie za wymienione zniszczenia będzie wyodrębnione. W każdym razie wniosek o ustalenie odszkodowania za zniszczenia, o których mowa, musi być rozpoznany w ciągu 14 dni od zgłoszenia.

W postępowaniu ustalającym odszkodowanie rozprawa jest obowiązkowa.

Wniosek o ustalenie odszkodowania może być rozpoznany również na rozprawie wywłaszczeniowej, jeżeli orzeczenie o wywłaszczeniu ma zapaść w wyniku rozprawy. W takim przypadku zawiadomienia o miejscu i terminie rozprawy powinny uprzedzać, że przedmiotem rozprawy będzie również wniosek o ustalenie odszkodowania.

Odwolania od orzeczeń zapadłych w postępowaniu ustalającym odszkodowanie rozpoznają odwoławcze komisje wywłaszczeniowe (art. 26).

Do doręczeń, dokonywania obwieszczeń, zaskarżania orzeczeń i trybu rozpoznawania odwołań w postępowaniu, ustalającym odszkodowanie, mają odpowiednie zastosowanie przepisy art. 26.

28. W myśl art. 38 w brzmieniu dotychczasowym, suma odszkodowania podlegała złożeniu w całości do depozytu sądowego we wszystkich przypadkach, kiedy osoby, którym przysługują prawa ujawnione w księdze wieczystej nie wyraziły zgody na wypłacenie odszkodowania właścicielowi nieruchomości. Zatrzymywanie w depozycie sądowym całości odszkodowania w przypadkach, kiedy na zaspokojenie pretensyj osób trzecich mogła niekiedy wystarczyć nieznaczna jego część, było nieuzasadnione i dla właściciela nieruchomości krzywdzące. Nowela zmieniła ten stan rzeczy, zobowiązując do zdeponowania w sądzie części odszkodowania, wystarczającej na zaspokojenie wymienionych pretensyj.

29. Należy jeszcze na krótko wrócić do częściowo już omówionego art. 38a dekretu (39), który wprowadził zasadę trzyletniego przedawnienia roszczeń odszkodowawczych. Ust. 2 tego artykułu zajmuje się przypadkami, kiedy w toku postępowania wywłaszczeniowego ujawniło się istnienie sporu co do własności nieruchomości. W tych przypadkach przedawnienie nie biegnie w czasie od wniesienia pozwu do prawomocnego zakończenia sporu, jednak z zastrzeżeniem, że pozew wniesiony został w terminie rocznym od dnia, w którym orzeczenie o wywłaszczeniu stało się ostateczne w toku instancji. Przedawnienie następuje w

każdym razie po upływie sześciu lat od tej daty. Ustanowienie terminów rocznego i sześcioletniego ma na celu spowodowanie u osób zainteresowanych wykazania należytej staranności w prowadzeniu procesu sądowego i zapobieżenie w ten sposób szkodliwemu przewlekaniu się stanu niepewności na długie okresy czasu. Stwierdzić trzeba, że okres sześciu lat jest aż nadto wystarczający do przeprowadzenia każdego procesu sądowego.

30. Przed przejściem do omówienia przepisów wprowadzających do noweli zauważyć należy, że w uwagach niniejszych pominięte zostały zmiany przepisów, wynikające z częściowego uwzględnienia w nowym tekście zmian ustawodawstwa, prowadzonych w czasie od ogłoszenia dekretu, jak również zmiany natury wyłącznie redakcyjnej.

31. Z dniem wejścia w życie noweli (z dnia 29 grudnia 1951 r.) straciły moc wszystkie przepisy dotychczasowe w sprawach, dotyczących wywłaszczenia nieruchomości, i to zarówno stanowiące samodzielne akty poświęcone w całości materii wywłaszczenia nieruchomości, jak i zawarte w aktach z innych dziedzin ustawodawstwa.

W klauzuli uchylającej (art. 2) nowela wymienia wyraźnie wyłącznie rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 24 września 1934 r. — Prawo o postępowaniu wywłaszczeniowym (Dz. U. R. P. Nr 86, poz. 776 i z 1939 r. Nr 31, poz. 205), obejmując pozostałe teksty klauzulą ogólną. Nadmienić wypada, że tekstów zawierających przepisy wywłaszczeniowe, które do chwili wejścia w życie noweli zachowały moc obowiązującą, było ponad pięćdziesiąt.

Utrzymane zostały w mocy: 1) dekret z dnia 28 listopada 1945 r. o przejęciu niektórych nieruchomości ziemskich na cele reformy rolnej i osadnictwa (Dz. U. R. P. Nr 57, poz. 321), 2) dekret z dnia 27 lipca 1949 r. o przejęciu na własność Państwa nie pozostających w faktycznym władaniu właścicieli nieruchomości ziemskich, położonych w niektórych powiatach województwa białostockiego, lubelskiego, rzeszowskiego i krakowskiego (Dz. U. R. P. Nr 46, poz. 339), i 3) dekret z dnia 16 sierpnia 1949 r. o wymanie gruntów (Dz. U. R. P. Nr 48, poz. 367).

Akty pierwszy i trzeci można zaliczyć do aktów normatywnych z dziedziny norm o przebudowie ustroju rolnego. Tym ich specjalnym charakterem tłumaczyć należy pozostawienie ich w mocy.

Akt drugi, dotyczący również nieruchomości ziemskich, jakkolwiek nie jest normą z dziedziny przepisów o ustroju rolnym, jest jednak normą szczególną, odnoszącą się do ściśle określonego obszaru i mającą urzeczywistniać cele specjalne.

32. Postępowanie wywłaszczeniowe, będące w toku w dniu wejścia w życie noweli, a wszczęte na podstawie dekretu z dnia 26 kwietnia 1949 r., ma być prowadzone nadal zgodnie z przepisami noweli, z następującymi jednak odstępstwami:

1) złożone przed wejściem w życie noweli wnioski wywłaszczeniowe nie wymagają uzupełnienia dla dostosowania ich do przepisów noweli;

2) postępowanie wywłaszczeniowe, wszczęte przed wejściem w życie noweli, nie wymaga ujawnienia w księgach wieczystych;

3) zwolnienie od podatku dochodowego dochodów z tytułu ceny sprzedaży za nabytą lub odszkodowania za wywłączoną nieruchomość nie stosuje się do dochodów, od których podatek dochodowy został zapłacony przed wejściem w życie noweli;

4) zwolnienie od podatku od nabycia praw majątkowych, które nastąpiło przed wejściem w życie noweli, nie stosuje się do przypadków, kiedy podatek został zapłacony przed wejściem w życie noweli;

5) gdy w postępowaniu, zakończonym przed wejściem w życie noweli, uczestniczyła jako właściciel osoba nie wpisana jako właściciel do księgi wieczystej lub nie legitymująca się dokumentami złożonymi w zbiorze dokumentów — odszkodowanie z tytułu wywłaszczenia zostanie wypłacone dopiero po upływie czterech dni od zawiadomienia o treści orzeczenia o odszkodowaniu osoby ujawnionej w księdze wieczystej lub zbiorze dokumentów. Przepis ten w swej redakcji odbiega pozornie od zasady wypływającej z art. 33 ust. 1, że odszkodowanie może być wypłacone właścicielowi nie wpisanemu do księgi wieczystej tylko w przypadku, jeżeli nie ma sporu o własność nieruchomości. Jeżeli istnieje spór o własność, nie tylko wypłata, lecz samo nawet określenie odszkodowania odracza się do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia sporu. Przytoczony przepis wprowadzający nie zawiera wyraźnego zastrzeżenia wstrzymującego wypłatę odszkodowania, jeżeli osoba wpisana jako właściciel do księgi wieczystej utrzymywać będzie, że sama jest właścicielem nieruchomości. Wychodząc jednak z założeń art. 33 dekretu należy przyjąć, w drodze analogii, że w przypadku zaprzeczenia przez właściciela wpisanego do księgi wieczystej prawa własności innej osoby, która występowała w postępowaniu wywłaszczeniowym, wypłata odszkodowania powinna być wstrzymana do czasu rozstrzygnięcia sporu przez sąd. Niewłaściwe bowiem byłoby przyjęcie, że właściciel, wpisany do księgi wieczystej — wbrew wypływającym stąd dla niego gwarancjom — postawiony zostaje w sytuacji wyjątkowo niekorzystnej, a biorąc pod uwagę krótki termin, przeznaczony na przeprowadzenie ewentualnego zabezpieczenia w drodze postępowania sądowego i egzekucyjnego — niekiedy w sytuacji, nie dającej możliwości obrony. Istotnym celem przepisu jest bowiem tylko umożliwienie wypłaty odszkodowania rzeczywistym właścicielom w tych licznych przypadkach, kiedy wpis do księgi wieczystej nie odpowiada stanowi faktycznemu.

33. Wszystkie postępowania wywłaszczeniowe, prowadzone na zasadach innych, jak dekret z dnia 26 kwietnia 1949 r. i w dniu wejścia w życie noweli nie zakończone ostatecznym orzeczeniem o wywłaszczeniu, zostają wstrzymane do czasu przedłożenia przez wnioskodawcę zezwolenia Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego, określonego w art. 5 (5) dekretu z dnia 26 kwietnia 1949 r. Po przedłożeniu wyżej wymienionego zezwolenia postępowanie będzie prowadzone dalej na zasadach dekretu. Nieprzedłożenie zezwolenia w ciągu sześciu miesięcy od daty wejścia w życie noweli powoduje umorzenie postępowania wywłaszczeniowego na wniosek właściciela nieruchomości.

Wyjątek od powyższej zasady stanowi postępowanie wywłaszczeniowe, toczące się na podstawie dekretu z dnia 7 kwietnia 1948 r. o wywłaszczeniu majątków zajętych na cele użyteczności publicznej w okresie wojny 1939 — 1945 r. (Dz. U. R. P. Nr 20, poz. 138 i z r. 1949 Nr 65, poz. 527) lub na podstawie art. 55 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 września 1934 r. — Prawa o postępowaniu wywłaszczeniowym. Postępowanie takie będzie prowadzone dalej na tej samej podstawie, aż do wydania ostatecznego orzeczenia o wywłaszczeniu z tym, że odwołania będą rozpatrywane przez wprowadzone nowelą odwoławcze komisje wywłaszczeniowe, jednak w trybie przepisów, obowiązujących w toczącym się postępowaniu.

Nie zakończone ostatecznie postępowanie z wniosku o ustalenie odszkodowania będzie prowadzone dalej we wszystkich przypadkach (a więc i w przypadkach, o których mowa w ustępie poprzednim) na zasadach dekretu z dnia 26 kwietnia 1949 r. Postępowanie sądowe w sprawach o ustalenie odszkodowania, nie zakończone prawomocnie, zostaje zniesione. Akta spraw sądy mają przekazać właściwym odwoławczym komisjom wywłaszczeniowym.

Jak wynika z powyższego, nowela dopuszcza możliwość wprowadzenia po jej wejściu w życie postępowania wywłaszczeniowego według innych przepisów niż dekret z dnia 26 kwietnia 1949 r., ale wyłącza możliwość stworzenia innego trybu postępowania przy ustalaniu odszkodowania i innych zasad odszkodowania niż te, które określone są w dekreście z dnia 26 kwietnia 1949 r. i w rozporządzeniach wydanych na podstawie tego dekretu. Założenie to należy uznać za słuszne. Odmienność podstawy prawnej, powołanej we wniosku wywłaszczeniowym nie może powodować ustalenia innego odszkodowania niż określone w podstawowym akcie normującym sprawę wywłaszczenia, jakim jest dekret z dnia 26 kwietnia 1949 r.

Przepisy wprowadzające postanawiają dalej, że sprawy toczące się na skutek odwołań od orzeczeń prezydiów wojewódzkich rad narodowych przejmą do dalszego prowadzenia odwoławcze komisje wywłaszczeniowe.

Terminy przedawnienia w sprawach zakończonych ostatecznie lub prawomocnie przed wejściem w życie noweli zaczynają biec od daty wejścia w życie noweli. Jeżeli przedawnienie nastąpiłoby — według przepisów dotychczasowych — wcześniej, przedawnienie następuje w terminie obliczonym według przepisów dotychczasowych.

34. Art. 10 noweli uregulował sprawiającą dotychczas poważne trudności kwestię świadczeń umownych za korzystanie z nieruchomości, co do których wszczęte zostało postępowanie wywłaszczeniowe na podstawie dekretu z dn. 7 kwietnia 1948 r. o wywłaszczeniu majątków zajętych na cele użyteczności publicznej w okresie wojny 1939—1945 r. Źródłem trudności był przepis powołanego dekretu, stanowiący, że własność nieruchomości wywłaszczonych zostaje odjęta dotychczasowemu właścicielowi z dn. 9 maja 1945 r. W przypadkach, kiedy nieruchomości powyższe znajdowały się na zasadzie umów dzierżawy, zawartych przed datą wejścia w życie dekretu z dnia 7 kwietnia 1948 r., we władaniu osób, na rzecz których nieruchomości zostały następnie wywłaszczone, powstawała kwestia skomplikowanych rozliczeń wzajemnych za czas od dnia 9 maja 1945 r. Art. 10 kwestię tę przeciął radykalnie postanowieniem, że po zgłoszeniu wniosku wywłaszczeniowego ustaje obowiązek wnioskodawcy uiszczania świadczeń umownych — zarówno zaległych jak i bieżących, oraz że — w razie wydania

orzeczenia o wywłaszczeniu — uiszczzone świadczenia nie podlegają zwrotowi.

35. Art. 11 noweli rozciąga zwolnienia od podatków, o których mowa w art. 4, punktach 2) i 3) na należności, przypadające na podstawie dekretu z dnia 7 kwietnia 1948 r. i art. 55 prawa o postępowaniu wywłaszczeniowym. Wolne są zatem od opodatkowania podatkiem dochodowym odszkodowania wywłaszczeniowe, ustalone, lecz nie wypłacone przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 29 grudnia 1951 r. Nieuiszczone należności z tytułu podatku od nabycia praw majątkowych, które nastąpiło przed wejściem w życie ustawy, ulegają umorzeniu.

Przedstawione wyżej zmiany dekretu z dnia 26 kwietnia 1949 r. wskazują, że ustawodawca w oparciu o potrzeby, jakie ujawniły się w toku stosowania w praktyce postanowień normujących jedno z bardzo ważnych zagadnień, jakim jest niewątpliwie nabywanie nieruchomości dla realizacji narodowych planów gospodarczych, wprowadził do obowiązujących przepisów niezbędne uzupełnienia luk i zmiany tych postanowień, które nasuwały wątpliwości czy trudności w stosowaniu.

Obecny stan prawny przyczyni się niewątpliwie do przyspieszenia i ułatwienia postępowania wykonawców narodowych planów gospodarczych, a z drugiej strony zapewni właścicielom wywłaszczonych nieruchomości ochronę ich interesów, zgodnie z założeniami ustroju gospodarczego Polski Ludowej.

WITOLD DĄBROWSKI

Przekazywanie przedsiębiorstw i ich części

Dekret z dnia 26 października 1950 r. o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. R. P. Nr 49, poz. 439) ustalił nowe zasady powstawania, organizacji i działalności przedsiębiorstw państwowych.

Jak to słusznie podniósł E. Jabłoński w artykule „Przedsiębiorstwo państwowe“ (PUG Nr 12 z 1950 r.) zagadnienie stosunku przedsiębiorstwa do majątku od 1945 r. przeszło u nas bardzo dużą ewolucję.

W ujęciu dekretu z dnia 3 stycznia 1947 r. o tworzeniu przedsiębiorstw państwowych (Dz. U. R. P. Nr 8, poz. 42) majątek państwowego przedsiębiorstwa wyodrębnionego dzielił się na ruchomy i nieruchomy. Majątek ruchomy stanowił „własność“ przedsiębiorstwa państwowego; majątek nieruchomy, stanowiąc własność Państwa, pozostawał w użytkowaniu przedsiębiorstwa. Dekret z dnia 26 października 1950 r. zrywa z pojęciem majątku ruchomego i nieruchomego oraz z zasadą własności przedsiębiorstwa w stosunku do posiadanego majątku.

Ujęcie dekretu z dnia 26 października 1950 r. są konsekwencją zastosowania socjalistycznego podejścia do własności państwowej.

Według sformułowania Wieniediktowa wyłącznym podmiotem prawa własności w stosunku do całego majątku państwowego jest i pozostaje Państwo — przedsiębiorstwa zaś wykonywują udzielone im przez Państwo uprawnienia, dotyczące władania, użytkowania i rozporządzania przydzielonym majątkiem państwowym jedynie w trybie operatywnego zarządu tym majątkiem.

Zgodnie z powyżej przedstawionymi założeniami, dekret o przedsiębiorstwach państwowych przewiduje, że środki potrzebne do wykonywania planowych zadań przedsiębiorstwa przydziela właściwy minister w porozumieniu z Ministrem Finansów i za zgodą Przewodniczącego PKPG. Środki te dzielą się na trwałe i obrotowe. Środków trwałych nie wolno zbywać na rzecz osób, nie będących jednostkami gospodarki uspołecznionej, pod rygorem nieważności tego rodzaju czynności. Mogą one być jednak przekazywane innym jednostkom uspołecznionym w trybie ustalonym przez Przewodniczącego PKPG w porozumieniu z Ministrem Finansów. Do chwili obecnej tryb ten nie został ustalony. Jedynie w oparciu o przepis art. 19

ust. 4 dekretu z dnia 26 października 1950 r. Przewodniczący PKPG wydał zarządzenie z dnia 27 stycznia 1951 r. w sprawie łączenia przedsiębiorstw państwowych (Dz. U. R. P. Nr 16, poz. 222), które jednocześnie reguluje sposób przekazania i przejęcia majątku łączących się jednostek. Poza powyższym zarządzeniem, wydanym na podstawie dekretu z 26 października 1950 r. o przedsiębiorstwach państwowych — obowiązują do chwili obecnej normy prawne, które chociaż wydane przed 26.X.1950 r. ujęły zagadnienia majątku przedsiębiorstwa w sposób zgodny z socjalistycznym ujęciem prawa własności państwowej.

Do tych norm należy zaliczyć, wymieniając w kolejności wydania:

- a) uchwałę Prezydium Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 5 kwietnia 1950 r. w sprawie przekazywania przedsiębiorstw, zakładów lub ich części między państwowymi jednostkami gospodarczymi (Monitor Polski, Nr A-47, poz. 532).
- b) uchwałę Prezydium Rządu z dnia 24 czerwca 1950 r. w sprawie przekazywania przedsiębiorstw, zakładów lub ich części oraz przedmiotów majątku trwałego pomiędzy państwowymi jednostkami gospodarczymi a jednostkami spółdzielczymi (Monitor Polski Nr A-78, poz. 911) oraz cytowane wyżej.
- c) zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 27 stycznia 1951 r. w sprawie łączenia przedsiębiorstw (Monitor Polski Nr A-16, poz. 222).

Wszystkie powyższe przepisy prawne zajmują się instytucją „przekazywania” majątku trwałego, przedsiębiorstw lub ich części. W artykule ogłoszonym w Nr. 9 „Przeglądu Ustawodawstwa Gospodarczego” z 1951 r. pt. „Instytucja przekazywania niektórych środków trwałych” — L. Dzikiewicz zajął się w sposób szczegółowy omówieniem zagadnienia majątku państwowego, jego podziału oraz przekazywania tego majątku.

Artykuł niniejszy ograniczy się więc jedynie do rozpatrzenia sprawy przekazywania przedsiębiorstw i ich części pomiędzy jednostkami gospodarki uspołecznionej.

Jak zaznaczono wyżej — pierwszym i do tej pory stosowanym przepisem prawnym, dotyczącym przekazywania przedsiębiorstw, zakładów lub ich części jest uchwała Prezydium Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 5 kwietnia 1950 r., ogłoszona w Monitorze Polskim Nr A-47 z dnia 29 kwietnia 1950 r. i od tej daty obowiązująca. Orzeczeniem z dnia 13 maja 1950 r. Nr Rep. III. O. 21/50 Główna Komisja Arbitrażowa ustaliła zasadę, że wszystkie kwestie sporne, wynikające z przekazywania przedsiębiorstw lub ich części, powstałe przed dniem wejścia w życie uchwały z dnia 5 kwietnia 1950 r. — powinny być również rozstrzygane w myśl postanowień tej uchwały.

Uchwała mówi o przekazywaniu przedsiębiorstw lub ich części oraz zakładów między państwowymi jednostkami gospodarczymi. Co należy uważać za „państwowe jednostki gospodarcze” wylicza szczegółowo § 1 uchwały, obejmując między innymi przedsiębiorstwa państwowe.

Nasuwa się więc od razu do rozstrzygnięcia zagadnienie pojęcia przedsiębiorstwa państwowego, jako podmiotu stosunku przekazywania, i przedsiębiorstwa, jako przedmiotu tego stosunku.

Są to w rozumieniu powołanej uchwały dwa zupełnie odrębne pojęcia. Język polski nie zna różniczenia przedsiębiorstwa jako pojęcia prawnego i przedsiębiorstwa w ujęciu gospodarczym. Na określenie tych samych pojęć używamy zwykle jednego określenia „przedsiębiorstwo”, a tylko czasami dla oznaczenia przedsiębiorstwa w ujęciu gospodarczym przyjmujemy określenie „zakład”.

W myśl art. 1 dekretu o przedsiębiorstwach państwowych — przedsiębiorstwa te tworzone są dla wykonywania zadań, wynikających z narodowych planów gospodarczych. W tym samym dekrete znajdujemy określenie środków majątkowych przedsiębiorstwa i jego kierownictwa.

Przedsiębiorstwo państwowe w ujęciu dekretu tworzy więc prawnie zorganizowany zespół: jednoosobowego kierownika, pracowników i środków (trwałych i obrotowych), potrzebnych do wykonania zadań wynikających z narodowych planów gospodarczych.

Tak pojęte przedsiębiorstwo w rozumieniu uchwały — nazwane „państwową jednostką gospodarczą” — jest podmiotem instytucji „przekazywania”.

Przedmiotem natomiast tego stosunku jest przedsiębiorstwo w ujęciu gospodarczym, tj. majątek objęty bilansem (aktywa i pasywa) wraz z ustalonymi dla przekazywanego przedmiotu limitami finansowania robót kapitałnych i środków obrotowych, dotacjami na pokrycie planowych strat oraz wpłat do budżetu państwowego i amortyzacji.

Zakład, w rozumieniu uchwały, jest częścią składową przedsiębiorstwa, zorganizowaną w odrębną gospodarczo jednostkę wewnętrzną, przeznaczoną do osiągnięcia określonego zadania w ramach ogólnej działalności przedsiębiorstwa.

Ze sformułowania uchwały z dnia 5 kwietnia 1950 r. wynikałoby, że po przekazaniu przedsiębiorstwa jednostka przekazująca nie traci swego bytu prawnego — istnieje nadal jako podmiot gospodarki uspołecznionej, a jedynie utraciła przedsiębiorstwo w sensie gospodarczym. W sposób odmienny ujmuje sprawę zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 27 stycznia 1951 r. w sprawie łączenia przedsiębiorstw. Według § 1 tego zarządzenia — łączenie przedsiębiorstw państwowych następuje przez przejęcie całego majątku przedsiębiorstwa

przejmowanego przez przedsiębiorstwo przejmujące.

Zgodnie z § 7 przedsiębiorstwo przejmujące, po przejęciu majątku przedsiębiorstwa przejmowanego, zgłasza wniosek o wykreślenie tego przejętego przedsiębiorstwa z rejestru przedsiębiorstw. Ponieważ w myśl art. 5 dekretu o przedsiębiorstwach państwowych wpis do rejestru stanowi o osobowości prawnej przedsiębiorstwa, wykreślenie powoduje utratę osobowości prawnej.

Różnica zatem między ujęciem zagadnienia w uchwale z dnia 5 kwietnia 1950 r. i w zarządzeniu z dnia 27 stycznia 1951 r. wydaje się być różnicą zasadniczą. W ujęciu uchwały państwowa jednostka gospodarcza, po przekazaniu przedsiębiorstwa, prawnie istnieje nadal; w drugim przypadku — traci swój byt prawny.

Zwrócić jednak należy uwagę, że zarządzenie z dnia 27 stycznia 1951 r. dotyczy łączenia przedsiębiorstw, utworzonych na podstawie przepisów dekretu z dnia 26 października 1950 r. o przedsiębiorstwach państwowych — uchwała zaś ujmuje szerszą sprawę i odnosi się nie tylko do przedsiębiorstw państwowych, ale i innych jednostek gospodarczych, wymienionych w § 1 uchwały.

Jakkolwiek zarządzenie z dnia 27 stycznia 1951 r. nie uchyliło ani formalnie ani materialnie uchwały z dnia 5 kwietnia 1950 r. w przedmiocie przekazywania przedsiębiorstw w znaczeniu gospodarczym, to jednak przepisy uchwały nie mają i nie mogą mieć zastosowania przy przekazywaniu w całości przedsiębiorstw państwowych, ponieważ przedsiębiorstwo takie jako jednostka organizacyjna nie może istnieć bez posiadania majątku potrzebnego do wykonywania zadań, wynikających z narodowych planów gospodarczych.

Poza powyższą zasadniczą różnicą sam tryb przekazywania przedsiębiorstw jest zarówno na podstawie uchwały, jak i zarządzenia zasadniczo identyczny — różni się jedynie w szczegółach.

Uchwała, która wydana została jeszcze pod rządami dekretu z dnia 3 stycznia 1947 r. o tworzeniu przedsiębiorstw państwowych, wyraźnie zaznacza, że przekazywanie przedsiębiorstw, ich części lub zakładów następuje nieodpłatnie. W zarządzeniu, wydanym w wykonaniu przepisu art. 19 dekretu z dnia 26 października 1950 r. o przedsiębiorstwach państwowych, zaznaczenie to zostało zupełnie słusznie pominięte, ponieważ z samej konstrukcji prawnej przedsiębiorstwa państwowego oraz ujęcia sprawy jego majątku — wynika zasada nieodpłatnego przekazywania majątku trwałego.

W myśl uchwały z dnia 5 kwietnia 1950 r. przekazanie następuje na skutek zarządzenia właściwego ministra, względnie dwóch ministrów, jeżeli przekazujący i przejmujący należą do różnych resortów. Spory na tym tle rozstrzyga Przewodniczący PKPG. Decyzje o przekazaniu, wydawane przez ministra czy ministrów,

powinny być uzgodnione z Przewodniczącym PKPG.

Przekazanie przedsiębiorstwa lub jego części powinno nastąpić na podstawie aktu zdawczo-odbiorczego, który sporządzają przekazujący i przejmujący. Przedstawiciele stron, podpisujący akt działają na podstawie szczegółowego pełnomocnictwa, chyba, że są osobami, które mają prawo reprezentowania zainteresowanej jednostki gospodarczej. Akt przekazania powinien być uzgodniony z bankiem finansującym eksploatację i inwestycje.

Przekazanie jednostki samodzielnie bilansującej następuje na podstawie bilansu, zatwierdzonego przez organizację nadrzędną strony przekazującej i przejmującej. Bilans powinien być sporządzony według zasad ogólnych, w oparciu o spis majątku z natury, sporządzony na dzień przejęcia. W komisji inwentaryzacyjnej biorą udział przedstawiciele strony przekazującej i przejmującej. Za zgodą ministra, któremu podlega przejmujący, można zaniechać lub ograniczyć inwentaryzację. Na przejmującego przechodzą prawa i zobowiązania (§ 5 uchwały).

Zgodnie z orzeczeniem Głównej Komisji Arbitrażowej z dnia 3 stycznia 1951 r. (Nr Rep. III. O. 39/50) w myśl § 5 punkt 2 uchwały z 5 kwietnia 1950 r. na stronę przejmującą przechodzą zobowiązania nieobjęte bilansem, sporządzonym na dzień przejęcia tylko wówczas, gdy przedmiot przekazania jest przedsiębiorstwo w całości. Jeżeli zaś przedmiot przekazania, nie stanowiący przedsiębiorstwa w całości, samodzielnie bilansuje, wówczas na przejmującego przechodzą wszelkie pasywa objęte bilansem, sporządzonym na dzień przejęcia (§ 5 punkt 1).

W inny sposób następuje przekazanie części przedsiębiorstwa, które samodzielnie nie bilansuje. Przejęcie takie, zgodnie z § 9 uchwały obejmuje składniki majątku trwałego oraz składniki materiałowe i towary, a następuje na podstawie spisu z natury na dzień przejęcia. Inwentarz taki powinna sporządzić komisja, składająca się z przedstawicieli obu stron. Zgodnie z powołanym wyżej orzeczeniem Głównej Komisji Arbitrażowej przejmujący nie jest obowiązany zobowiązaniami, związanymi z przedmiotem przekazania jeżeli przedmiot ten samodzielnie nie bilansuje.

W zarządzeniu Przewodniczącego PKPG z dnia 27 stycznia 1951 r. w sprawie łączenia przedsiębiorstw państwowych podstawą przejęcia majątku jest bilans oraz spis inwentarza. Przejęciu podlegają wszystkie aktywa i pasywa objęte bilansem. Przedsiębiorstwo przejmujące odpowiada za wszystkie zobowiązania przejętego przedsiębiorstwa, jak również ma prawo wykonać wszelkie tytuły wykonawcze, opiekujące na rzecz przedsiębiorstwa przejętego. Obowiązane jest również wykonywać postanowienia tytułów wykonawczych przeciwko przedsiębiorstwu przejmowanemu (§ 5). Zasada ta jest

konsekwencją przejęcia wszelkich zobowiązań i praw przejmowanych przedsiębiorstw.

Zarządzenie z dnia 27 stycznia 1951 r. ustala skład komisji, która powołana jest do przejmowania przedsiębiorstwa. W skład komisji wchodzi przewodniczący, mianowany przez władzę strony przejmującej oraz jako członkowie: dyrektor i starszy (główny) księgowy obu stron, względnie osoby przez nich upoważnione.

Zarówno uchwała, jak i zarządzenie stanowią, że datą przekazania (łączenia) powinien być ostatni dzień miesiąca. W zarządzeniu należy podać dokładnie powyższą datę. W wielu przypadkach zarządzenie o przekazaniu (łączeniu) dochodzi do stron już po dacie, ustalonej w zarządzeniu na dokonanie przekazania (łączenia). W tym przypadku powstaje do wyjaśnienia kwestia, jak należy sporządzić protokół przekazania i w jaki sposób ustosunkować się do czasokresu pomiędzy datą ustaloną dla przekazania w zarządzeniu, a datą sporządzenia protokołu. Przy przejmowaniu zakładu lub części przedsiębiorstwa na podstawie spisu z natury — sprawa ta nie jest tak zasadnicza, jak w przypadku przekazywania (łączenia) przedsiębiorstw. Przedsiębiorstwo jest żywym organizmem. Produkuje, zbywa wyroby, kupuje surowce itp. W tych warunkach, gdy przekazywane przedsiębiorstwo jest w ruchu, majątek jego w chwili przekazywania z reguły będzie inny niż w dacie, wskazanej w zarządzeniu o przekazaniu, jeżeli jest ona wsteczna. Nie może to mieć jednak wpływu na fakt sporządzenia protokołu. Obowiązywać musi data przekazania, podana w zarządzeniu. Bilans należy sporządzić na ten dzień. Jeżeli w międzyczasie nastąpiły zmiany, wynikające z normalnej działalności przedsiębiorstwa, znajdują one odbicie w księgach, a za prawidłowość czynności i zapisów książkowych odpowiada dyrektor i główny (starszy) księgowy. Można najwyżej w protokole przejęcia uczynić wzmiankę, że zmiany w majątku przedsiębiorstwa wynikają z jego działalności i są uwidocznione w księgach. Jeżeli w okresie między datą wskazaną w zarządzeniu o przejęciu a dniem sporządzenia protokołu nastąpiła zmiana w majątku trwałym przedsiębiorstwa (np. wypadek losowy) — należy bezwzględnie zaznaczyć o tym w protokole przekazywania.

Pozorną trudność sprawiać może kwestia odpowiedzialności z czynu niedozwolonego, który miał miejsce w tym właśnie czasie. Z uwagi jednak na to, że wszelkie zobowiązania i prawa przekazywanego przechodzą na przejmującego — przejąc on musi i odpowiedzialność za zobowiązanie z tego tytułu. Uchwała z dnia 5 kwietnia 1950 r. w pkt. 11 podaje, że wszelkie spory, mogące wyniknąć na tle wykonywania zarządzenia o przekazywaniu przedsiębiorstw, rozstrzyga właściwy minister, jeżeli obie strony należą do jednego resortu, a komisje arbitrażowe, gdy strony podlegają różnym ministrom resortowym. Przepis ten jest raczej zbędny, ponieważ i tak załatwianie sporów pomiędzy jednostkami gospodarki uspołecznionej należy do

komisji arbitrażowych na podstawie dekretu z dnia 5 sierpnia 1949 r. o państwowym arbitrażu gospodarczym (Dz. U. R. P. Nr 46, poz. 340). Dlatego też przepisu takiego nie znajdujemy w zarządzeniu z dnia 27 stycznia 1951 r.

Niewiele odbiega od podanego wyżej trybu sprawa przekazywania przedsiębiorstw, zakładów lub instytucji radom narodowym.

Rada Ministrów uchwałą z dnia 6 grudnia 1950 r. ustaliła Instrukcję Nr 13 w sprawie zasad i trybu przekazywania radom narodowym niektórych przedsiębiorstw, zakładów i instytucji podległych ministrom i innym urzędom centralnym (Monitor Polski Nr A-130, poz. 1623).

W myśl przepisów tej Instrukcji przekazanie następuje nieodpłatnie na zasadzie zarządzenia władzy naczelnej, która sprawuje nadzór nad przekazywaną jednostką, po zasięgnięciu opinii właściwego terytorialnie prezydium wojewódzkiej rady narodowej (Rady Narodowej w m. st. Warszawie i Łodzi). O ile prezydium wojewódzkiej rady narodowej wypowie się przeciwko przekazaniu lub za przekazaniem radzie narodowej innego stopnia, niż określony przez władzę naczelną — o przekazaniu decyduje Przewodniczący PKPG.

Do czasu unormowania ustawowego trybu przekazywania przedsiębiorstw, zakładów i instytucji między radami narodowymi — przekazanie następuje na podstawie uchwał prezydium obu rad narodowych, za zgodą władzy naczelnej właściwej ze względu na rodzaj przedsiębiorstwa.

Samo przekazanie następuje na podstawie przepisów omawianej wyżej uchwały Prezydium Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 5 kwietnia 1950 r.

Uchwała z dnia 6 grudnia 1950 r. nie wprowadza więc zasadniczych zmian w obowiązujących przepisach uchwały Prezydium Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 5 kwietnia 1950 r. — wprowadza jedynie zmiany trybu postępowania przy wydawaniu zarządzenia ministra o przekazaniu przedsiębiorstwa na rzecz rady narodowej.

Nie ma odrębnego przepisu prawnego, który by regulował sprawę przekazywania przedsiębiorstwa, będącego w zarządzie i użytkowaniu rady narodowej na rzecz innej jednostki gospodarki uspołecznionej.

Należy więc rozważyć, czy w świetle obowiązujących już norm prawnych, a w szczególności uchwały z dnia 5 kwietnia 1950 r. istnieje prawna możliwość załatwiania tego rodzaju przekazania.

Uchwała z dnia 5 kwietnia 1950 r. miała odpowiednie zastosowanie i przy przekazywaniu przedsiębiorstw, zakładów lub ich części również pomiędzy jednostkami budżetu samorządowego oraz związkami samorządu terytorialnego i innymi jednostkami gospodarki uspołecznionej. Na zasadzie ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o terenowych organach jednolitej władzy państwowej (Dz. U. R. P. Nr 14,

poz. 130) — majątek związków samorządu terytorialnego stał się własnością Państwa. Tym samym organa jednolitej władzy państwowej, tj. rady narodowe i ich prezydium zarządzają tym majątkiem i wykonują w stosunku do niego prawa użytkowania. Stosownie do § 21 uchwały Rady Ministrów z dnia 13 kwietnia 1950 r. Instrukcja Nr 2 w sprawie składu, podziału pracy i trybu działania prezydiów rad narodowych (Monitor Polski Nr A-57, poz. 654) — poszczególne dziedziny spraw, należących do właściwości rad narodowych zarządzają bezpośrednio wydziały.

Zatem przedsiębiorstwami i zakładami, które znajdują się w zarządzie i użytkowaniu rady narodowej — administrują poszczególne wydziały, wyliczone w uchwale Rady Ministrów z dnia 17 kwietnia 1950 r. Instrukcja Nr 3 (Monitor Polski Nr A-57, poz. 655 z późniejszymi zmianami). § 23 Instrukcji Nr 2 wyraźnie ustala władze naczelne dla poszczególnych wydziałów prezydium rady narodowej. A więc, między innymi, dla wydziału handlu — Minister Handlu Wewnętrznego, dla wydziału przemysłu — Przewodniczący PKPG (który mógł swoje uprawnienia przekazać Ministrowi Przemysłu Drobego i Rzemiosła).

Przy przekazywaniu tego typu przedsiębiorstw nie ma zatem przeszkód do zastosowania uchwały z dnia 5 kwietnia 1950 r. Właściwym ministrem do wydania zarządzenia o przekazaniu będzie ten minister, który jest władzą naczelną dla wydziału prezydium rady narodowej, pod którego zarządem znajduje się dane przedsiębiorstwo czy też zakład.

Zachodzą często przypadki, gdy poszczególne przedsiębiorstwa, czy też inne jednostki gospodarki społecznej, przechodzą spod nadzoru jednego centralnego zarządu, czy też innej jednostki nadzorującej, do drugiego centralnego zarządu czy jednostki. Często taka zmiana nadzoru nazywana jest „przekazywaniem przedsiębiorstwa“.

Jest to ujęcie zupełnie niewłaściwe i ze względów formalnych i materialnych.

Centralny zarząd w myśl uchwały Prezydium Rządu z dnia 23 grudnia 1950 r. w sprawie włączenia w skład ministerstw centralnych zarządów (Monitor Polski z 1951 r. Nr A-5, poz. 63) ma jedynie prawo nadzoru, koordynacji, kontroli i ogólnego kierownictwa wszystkich przedsiębiorstw o jednakowym lub pokrewnym rodzaju działalności albo przedmiocie produkcji, względnie znajdujących się na określonym terenie.

Prawa i obowiązki innych jednostek nadrzędnych uregulowane są w zarządzeniach o ich powołaniu. Zakres ich działania jest w zasadzie podobny do działania centralnych zarządów. Przy przejściu przedsiębiorstwa z jednego centralnego zarządu do drugiego nie następuje przekazanie przedsiębiorstwa w znaczeniu gospodarczym ani przekazanie jego majątku. Zachodzi jedynie zmiana instytucji nadzorującej i kontrolującej, jaką jest centralny zarząd.

W tych więc warunkach, gdy zarząd i użytkowanie majątku przedsiębiorstwa pozostaje nadal w rękach tych samych osób, nie ma i nie może być „przekazania“ w trybie uchwały z dnia 5 kwietnia 1950 r.

Prawo nadzoru i kontroli centralnego zarządu nad konkretnym przedsiębiorstwem znajduje oparcie prawne w zarządzeniu ministra wydanym za zgodą Przewodniczącego PKPG i w porozumieniu z Ministrem Finansów, o utworzeniu przedsiębiorstwa państwowego w myśl przepisów dekretu z dnia 26 października 1950 r. o przedsiębiorstwach państwowych. W myśl § 5 wzoru zarządzenia minister sprawuje nadzór nad przedsiębiorstwem z reguły przez określony centralny zarząd.

Jeżeli więc następuje zmiana w wykonywaniu nadzoru czy to na rzecz innego ministra czy innego centralnego zarządu, należy wprowadzić zmianę w obowiązującym zarządzeniu o utworzeniu przedsiębiorstwa i z datą tej zmiany nowa jednostka nadzorująca wykonuje swoje prawa.

Przy takim ujęciu sprawy nie ma miejsca żadne „przekazanie nadzoru“, ani też nie zachodzi potrzeba sporządzania jakiegoś aktu przejęcia. Powinno nastąpić tylko przekazanie aktu z jednej jednostki nadzorującej do nowo wyznaczonej.

Inny sposób załatwiania sprawy, a w szczególności wydanie pisma, czy też odrębnego zarządzenia, przez ministra nie znajduje oparcia w obowiązujących przepisach prawnych. Sprawa wykonywania nadzoru jest ściśle związana z aktem erekcyjnym przedsiębiorstwa państwowego. Zmiana zatem jednego z paragrafów zarządzenia — może nastąpić w tym samym trybie, jak i wydanie samego zarządzenia.

Jeszcze bardziej nieformalne jest wydanie zarządzenia ministra o zmianie nadzoru nad przedsiębiorstwem z datą, względnie mocą obowiązującą wsteczną. Wprowadza to zrozumiałe zamieszanie, podważa zasadniczą sprawę kontroli i odpowiedzialności za nadzorowane przedsiębiorstwo. Przy takim jednak niewłaściwie wydanym zarządzeniu konieczne jest spisanie protokołu o zmianie nadzoru nad przedsiębiorstwem, ponieważ nie można wstecz zmienić prawa wykonywania kontroli i nadzoru z wszystkimi konsekwencjami z tego wynikającymi.

Dla wyczerpania tematu — należy pokrótce wspomnieć o zbywaniu (przekazywaniu) przedsiębiorstw i składników majątku trwałego, gdy jedną ze stron jest jednostka spółdzielcza, a drugą — jednostka gospodarki państwowej.

Sprawę powyższą regulują:

- a) art. 48 ustawy z dnia 29 października 1920 r. o spółdzielniach (tekst jednolity Dz. U. R. P. z 1950 r. Nr 25, poz. 232),
- b) uchwała Prezydium Rządu z dnia 24 czerwca 1950 r. (Monitor Polski Nr A-78, poz. 911).

W myśl ustawy o spółdzielniach — ze względu na wymogi planowej gospodarki narodowej, walne zgromadzenie spółdzielni lub na wniosek

właściwej centrali — Centralny Związek Spółdzielczy może postanowić zbycie posiadanego przez spółdzielnię przedsiębiorstwa w całości lub części innej spółdzielni, instytucji lub przedsiębiorstwu z zakresu gospodarki społeczno-gospodarczej. W uchwale walne zgromadzenie ustala warunki zbycia i upoważnia zarząd do zawarcia formalnych aktów prawnych. W przypadku zbycia przedsiębiorstwa — nabywca odpowiada za zobowiązania spółdzielni, powstałe przed sporządzeniem oświadczenia o zbyciu.

Uchwała walnego zgromadzenia w przedmiocie zbycia musi być zatwierdzona przez Centralny Związek Spółdzielczy.

Późniejsza uchwała Prezydium Rządu z dnia 24 czerwca 1950 r. wprowadza w stosunkach pomiędzy jednostkami spółdzielczymi a państwowymi jednostkami gospodarczymi pojęcie przekazywania przedsiębiorstw lub ich części oraz przedmiotów majątku trwałego. Przekazanie to jest uregulowane na innych zasadach, niż ustaliła uchwała z dnia 5 kwietnia 1950 r.

W myśl uchwały z dnia 24 czerwca 1950 r. jednostkami gospodarczymi państwowymi są jednostki wymienione w § 1 uchwały. Jednostkami spółdzielczymi są: Centralny Związek Spółdzielczy, centrala spółdzielni i spółdzielnia. Uchwała nie stosuje się jednak do rolniczych spółdzielni produkcyjnych.

Przekazaniem jest przeniesienie prawa własności, które następuje tu odpłatnie. Nieodpłatnemu przekazaniu podlegają jedynie przedmioty majątku trwałego, które Państwo przekazało w swoim czasie jednostkom spółdzielczym w zarząd i użytkowanie lub dzierżawę, względnie gdy przedmioty te zostały nabyte przez te jednostki z dotacji państwowych. Stanowisko to jest zupełnie jasne i zrozumiałe. Przy przejściu własności z jednostki spółdzielczej na Państwo, względnie odwrotnie, musi być dokonane świadczenie wzajemne, to jest zapłata, która nie następuje, gdy przekazaniu podlega majątek nie stanowiący własności spółdzielni, względnie nabyty z dotacji państwowej.

O ile przedmiot przekazania obejmuje nieruchomości — stosuje się do tej nieruchomości przepisy dekretu z dnia 26 kwietnia 1949 r. o nabywaniu i przekazywaniu nieruchomości niezbędnych dla realizacji narodowych planów gospodarczych (Dz. U. R. P. Nr 27, poz. 197 i Nr 55, poz. 438).

Przekazywanie na rzecz jednostek spółdzielczych następuje na podstawie decyzji władzy naczelnej, która sprawuje nadzór nad jednostką przekazującą. Przy przejęciu majątku przez jednostki gospodarcze państwowe — decyzję wydaje minister, który sprawuje nadzór nad jednostką przejmującą.

Decyzje co do przekazania powinny być wydane w porozumieniu z Przewodniczącym PKPG i Ministrem Finansów i po zasięgnięciu opinii Centralnego Związku Spółdzielczego.

Przekazanie następuje na podstawie aktu zdawczo-odbiorczego oraz bilansu sporządzone-

go na pierwszy dzień miesiąca, w którym następuje przekazanie, względnie pierwszego miesiąca po przejęciu. Uchwała szczegółowo podaje, w jaki sposób ma być sporządzony bilans i spis inwentarza oraz które zobowiązania i należności przechodzą na rzecz przejmującego. Wyraźnie zaznaczono, że przy przekazywaniu majątku przez jednostkę spółdzielczą — nie przechodzi na państwową jednostkę gospodarczą gotówka w kasie i na koncie bankowym. Zapłata za przejęty majątek trwałą następuje w ciągu dwóch lat od daty aktu zdawczo-odbiorczego. Termin ten przez władze nadrzędne państwowe i spółdzielcze może być zmieniany. Natomiast za przejęty majątek obrotowy spłata ma nastąpić w ciągu trzech miesięcy od daty przejęcia.

Spłata sum przypadających z tytułu przejęcia winna być przewidziana w planie finansowym jednostki przejmującej.

Z zestawienia przepisów art. 48 ustawy o spółdzielniach i uchwały z dnia 24 czerwca 1950 r. wynika, że celem obu wyżej powołanych norm prawnych jest odpłatne przeniesienie tytułu własności przedsiębiorstwa lub jego części, bez względu na to, czy nazwiemy to zbyciem (art. 48) czy przekazaniem (uchwała). Stosunek wzajemny obu przepisów prawnych oraz rozważenie sprawy trybu przeniesienia prawa własności przedsiębiorstwa spółdzielczego — może nasuwać pewne wątpliwości i daje szerokie pole do dyskusji prawniczej, która przekracza jednak ramy niniejszego artykułu.

Z omówionymi wyżej aktami normatywnymi, dotyczącymi przekazywania przedsiębiorstw i ich części łączy się tematycznie uchwała Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 27 maja 1949 r. w sprawie zasad wzajemnego przekazywania maszyn, urządzeń technicznych, środków transportowych i innych przedmiotów majątku trwałego przez urzędy, instytucje i przedsiębiorstwa państwowe (Monitor Polski Nr A-59, poz. 800) oraz wydana w jej wykonaniu instrukcja Przewodniczącego PKPG z dnia 2 czerwca 1950 r. (Monitor Polski z 1950 r. Nr A-76, poz. 885 i z 1951 r. Nr 6, poz. 77). Jakkolwiek każdy składnik majątku trwałego można by uważać za część przedsiębiorstwa, to jednak z treści powołanej wyżej uchwały wynika, że ma ona zastosowanie do przekazywania niezbędnych przedmiotów majątku trwałego, które nie stanowią zorganizowanego zespołu gospodarczego, określanego mianem zakładu czy części przedsiębiorstwa. Zasada jest tu przekazywanie nieodpłatne, na podstawie pisemnej decyzji władzy nadrzędnej, z tym, że samo przekazanie następuje w drodze protokołu zdawczo-odbiorczego, sporządzonego między zdającym a przejmującym. Zasady te zatem w podstawowych swych założeniach są zgodne z zasadami uchwały z 5 czerwca 1950 r., różnią się jedynie trybem postępowania.

Z przedstawienia sprawy przekazywania przedsiębiorstw wynika, że ta potrzebna i niezbędna instytucja prawna, wytworzona przez

nową strukturę naszej gospodarki państwowej, jest uregulowana całym szeregiem przepisów prawnych, które przed dokonaniem głębszej analizy mogą robić wrażenie pewnej sprzeczności (przekazywanie — zbywanie przedsiębiorstw spółdzielni), a poza tym nie wyjaśniają nieraz w sposób jasny samego zagadnienia (przekazywanie przedsiębiorstw przez rady narodowe).

W tych warunkach zachodzi potrzeba uregulowania sprawy przekazywania przedsiębiorstw, zakładów lub ich części, jednym aktem prawnym, tym bardziej, że zasadnicza uchwała z dnia 5 kwietnia 1950 r. pochodzi sprzed daty wydania tak ważnej normy prawnej, jaką jest dekret o przedsiębiorstwach państwowych.

W tych przepisach prawnych należałoby wykorzystać doświadczenia nabyte przy stosowaniu dotychczas obowiązujących zasad prawnych

i usystematyzować cały materiał w sposób następujący: a) ustalenie zasady odpłatności i nieodpłatności przekazywania, w zależności od tytułu własności przekazywanego majątku trwałego, z podaniem sposobu zapłaty w przypadku odpłatności przejęcia, b) dokładne sprecyzowanie trybu wydawania decyzji o przekazywaniu, c) uregulowanie sprawy zobowiązań ciężących na przedsiębiorstwie i należności przypadających na rzecz przekazywanego przedsiębiorstwa, d) podanie sposobu załatwiania formalności związanych z wykonaniem aktu przekazywania, e) wskazanie władzy względnie instytucji, która by rozstrzygała wszelkie spory, powstałe na tle przekazywania.

Tak sformułowane przepisy prawne ujednolicią i ułatwią stosowanie i wykonanie przekazywania przedsiębiorstw lub ich części pomiędzy jednostkami gospodarki społecznej.

Dr STEFAN BUCZKOWSKI

Nowe przepisy o rozliczeniach

Uchwała nr 877 Prezydium Rządu z dn. 12.XII.1951 r. w sprawie zasad rozliczeń za dostawy, usługi i roboty między jednostkami gospodarki społecznej (Monitor Polski Nr A-103 poz. 1500), wchodząc w życie z dniem 1.I.1952 r. zajęła miejsce i rolę uchwały KERM z dn. 20.V.1947 r., która została uchylona wraz ze wszystkimi jej późniejszymi zmianami. Znaczenie uchwały z 1947 r. polegało na wprowadzeniu określonego systemu rozliczeń pomiędzy jednostkami gospodarki społecznej, wyrażającego się w następujących czterech zasadach: 1) zniesienie zaliczek i przedpłat przy dostawach i usługach (z wyjątkiem inwestycyjnych i przy kontraktacjach art. rolnych), 2) fakturowanie dostaw i usług po wykonaniu zamówienia, 3) obowiązkowe pokrywanie należności w trybie inkasa bankowego (ew. akredytywy), 4) pokrywanie faktur przez banki z urzędu (tzw. automatyzm krycia faktur).

Taki system rozliczeń był logiczną i nieodzowną konsekwencją nałożonego na banki przez zasady finansowe gospodarki planowej zadania kontroli realizacji zadań planowych i wykonywania umów, pozostawał więc w ścisłym związku z zasadami systemu finansowego Państwa i przepisami o obrocie bezgotówkowym. Posiadając taki charakter, uchwała z r. 1947 odegrała poważną rolę w rozwoju naszego gospodarstwa społecznego i mimo, że nie obejmowała wszystkich podmiotów tej gospodarki i nie normowała wszelkich rozliczeń, była tym podstawowym aktem normatywnym, na którym się opierały lub wzorowały wszystkie inne przepisy w sprawie rozliczeń. W miarę gruntownia się zasad systemu finansowego i struktury organizacyjnej przedsiębiorstw oraz krystalizowania się przepisów inwestycyjnych, zakres mocy obowiązującej tej uchwały ulegał zmianom, przepisy o rozliczeniach ulegały modyfikacjom: w końcu ilość różnych resortowych przepisów o rozliczeniach utworzyła dość różnorodną mozaikę, utrudniającą orientację, sama zaś uchwała, wskutek zbytnej ramowości przepisów jednych, a sztywności innych, stawała się coraz mniej operatywnym instrumentem. W ten sposób dojrzała sprawa zasadniczej nowelizacji uchwały, co nastąpiło w drodze całkowitego jej uchylenia i wprowadzenia na jej miejsce uchwały Prezydium Rządu nr 877.

Ze względu na charakter czasopisma podajemy niżej charakterystykę nowej uchwały przede wszystkim pod prawnym kątem widzenia, nie wdając się w szczegóły o znaczeniu finansowo-technicznym. Ale nawet w tak ograniczonym zakresie nie możemy — w ramach jednego artykułu — dostatecznie naświetlić wszystkich nasuwających się zagadnień, toteż poprzestajemy na odnotowaniu ich, odkładając bliższe omówienie ich do następnych numerów PUG.

Nową uchwałę należy ogólnie ocenić jako znaczny postęp w porównaniu z dotychczas obowiązującymi przepisami o rozliczeniach. Jest ona wzorowana na przepisach radzieckich, a tym samym uwzględnia praktykę i doświadczenia wielu lat gospodarki socjalistycznej, co ma ten dodatni skutek, że postanowienia uchwały możemy z góry traktować jako wypróbowanie i że wszelkie powstające przy jej stosowaniu wątpliwości możemy rozstrzygać, opierając się o radzieckie wzory i doświadczenia.

Podmiotowy zakres obowiązywania uchwały

Uchwała reguluje zasady rozliczeń między jednostkami gospodarki społecznej, rozumiejąc przez nie: jednostki budżetu Państwa, przedsiębiorstwa państwowe i inne państwowe organizacje gospodarcze oraz organizacje spółdzielcze. Wynika stąd, że rozliczenia między tymi jednostkami a osobami lub przedsiębiorstwami prywatnymi (o ile nie są pod zarządem państwowym) nie podlegają przepisom niniejszej uchwały. Mało tego: nie podlegają im również rozliczenia rolniczych spółdzielni produkcyjnych, dla których wydane zostaną odrębne przepisy (§ 16 p. 2) oraz rozliczenia wszelkich punktów sprzedaży detalicznej, jeśli chodzi o rozliczenia w formie akceptowej i bezakceptowej (§ 16 p. 3) — a tylko te właściwie reguluje uchwała. Nie podlegają uchwale rozliczenia wszelkich organizacji społecznych (stowarzyszeń, zrzeszeń, związków), o ile nie są organizacjami spółdzielczymi. Jakie jednostki ma na myśli uchwała, mówiąc o „państwowych organizacjach gospodarczych“, to zapewne ustalą przepisy wykonawcze: prócz jednostek sprawujących funkcje ogólnego kierownictwa, koordynacji i nadzoru nad przedsiębiorstwami, a nie zaliczonych do jednostek budżetu Państwa, należeć tu będą niewątpliwie banki oraz inne instytucje i zakłady państwowe. Uchwała upoważnia w § 17 Ministra Finansów do rozciągnięcia jej postanowień na inne jednostki, nie objęte uchwałą lub do wyłączenia spod jej działania niektórych jednostek. Należy w związku z tym zaznaczyć, że uchwała z 1947 roku nie dotyczyła rozliczeń z jednostkami Budżetu Państwa, o ile nie były to rozliczenia z tytułu dostaw i usług, finansowane ze środków Planu Inwestycyjnego (Instrukcja Min. Skarbu z 12.VI.1948 r. — Dz. Urz. Min. Skarbu Nr 67 poz. 268). Nie obejmowała ta uchwała również przedsiębiorstw budowlanych i montażowych. Obecna uchwała zasadniczo obejmuje wszelkie jednostki budżetu Państwa i przedsiębiorstwa budowlano-montażowe, wyłącza zaś w zakresie robót dokonuje nie z punktu widzenia podmiotowego, lecz przedmiotowego (roboty inwestycyjne i kap. remonty).

Przedmiotowy zakres obowiązywania uchwały

Uchwała dotyczy rozliczeń za **dostawy, usługi i roboty**, podczas gdy uchwała z 1947 r. dotyczyła rozliczeń tylko za dostawy i usługi, co w praktyce prowadziło do rozlicznych wątpliwości na temat, czy dane świadczenie jest usługą, czy robotą. Jednak nie wszystkie roboty obejmuje uchwała: rozliczenia dotyczące robót w zakresie inwestycji i kapitalnych remontów mają być przeprowadzane na podstawie odrębnej uchwały Prezydium Rządu, natomiast remonty bieżące podlegają niniejszej uchwale. Ten rozdział aktów normatywnych podyktowany został specyfiką robót kapitalnych. Natomiast — podobnie jak pod rządem poprzedniej uchwały — dostawy i usługi inwestycyjne podlegają omawianej uchwale z tym, że co do nich uchwała wprowadza pewne modyfikacje. Można mieć wątpliwości co do tego, czy wobec pokrewieństwa pojęć „usługi” i „roboty” słuszne było poddanie usług temu samemu trybowi rozliczeń, co dostawy, a nie potraktowanie ich łącznie z robotami inwestycyjnymi.

Przepisy uchwały nie odnoszą się do innych rozliczeń poza dostawami towarów, usługami i robotami (z wyjątków przypadków określonych w § 14 p. 3). Nie przeszkadza to temu, że przepisy szczegółowe mogą np. określone świadczenia poddać trybowi inkasa bankowego, uregulowanego uchwałą: w szczególności taki tryb inkasa może być zastosowany przy ściąganiu należności opartych na orzeczeniach komisji arbitrażowych i innych dokumentach wykonawczych. Możliwości te podkreślają znaczenie uchwały, jako jednego z podstawowych aktów normatywnych na terenie gospodarki społecznej.

Ogólne zasady rozliczeń

Uchwała, wbrew swojej nazwie, normuje i ustala nie tyle zasady rozliczeń, ile formy i tryb wykonywania świadczeń pieniężnych, czyli dokonywania zapłaty za dostawy, usługi i roboty. W szczególności uchwała określa, kiedy i pod jakimi warunkami może dostawca-wykonawca żądać zapłaty, kiedy zapłata nastąpić musi, a kiedy i pod jakimi warunkami odbiorca może odmówić całkowicie lub częściowo zapłaty, w jakiej formie musi nastąpić zapłata i jakie przy tym obowiązki spoczywają na bankach. Wszystkie te zagadnienia dotyczą raczej formalnej strony rozliczeń w ścisłym tego słowa znaczeniu, a nie ich treści. W dodatku uchwała nie reguluje wszystkich form możliwych rozliczeń, lecz tylko jedną, co prawda podstawową — tj. rozliczenia inkasowe, zaś uregulowanie innych form deleguje na Nar. Bank Polski.

W sprawie zasad rozliczeń uchwała utrzymuje zasadę, że podstawę wszelkich rozliczeń za dostawy, usługi i roboty stanowi **faktura**, którą należy wystawić po całkowitym lub częściowym wykonaniu zamówienia — zależnie od warunków umowy — w ciągu 3 dni roboczych liczonych od daty wykonania zamówienia. Bank dostawcy ma prawo przedłużyć termin wystawienia faktury. Uchwała określa przy tym ściśle, jaką datę należy uważać za datę wykonania zamówienia. Zależnie od umowy stron jest nią zasadniczo albo data wysyłki towaru, wykonania usługi lub odbioru towaru, albo roboty, a przy dostawach i usługach wykonywanych periodycznie — data okresowego obliczenia. Jeżeli wysyłka nie może nastąpić z winy odbiorcy albo jeżeli odbiorca zwleka z odbiorem uważa się za datę wykonania zamówienia termin wyznaczony odbiorcy przez dostawcę do odbioru, lub wskazania adresu wysyłkowego. Faktury tzw. przejściowe podlegają tym samym przepisom. Dostawca obowiązany jest przesłać lub doręczyć oryginał faktury wraz z ew. dokumentami wysyłkowymi odbiorcy w terminie ustalonym dla wystawienia faktury.

Poza tym uchwała utrzymuje **zakaz pobierania zaliczek i przedpłat** nie czyniąc odeń żadnych wyjątków (choć tym, że — jak podkreślił, sama uchwała dotyczy rozliczeń z tyt. robót kapitalnych, przy których obowiązujące przepisy przewidują udzielanie wykonawcom zaliczek materiałowych).

Formy rozliczeń (zapłaty)

Uchwała wprowadza następujący podział form rozliczeń: 1) inkasowe — a) akceptowe, b) bezakceptowe

i 2) inne rozliczenia. Dolna granica rozliczeń w formie akceptowej wynosi 900 zł, a w formie bezakceptowej — 250 zł dla jednego żądania zapłaty bez względu na to, czy obejmuje ono jedną lub kilka faktur na mniejsze kwoty. Powstaje wobec tego pytanie, w jakiej formie dopuszczalne jest regulowanie należności, opiewających na kwoty niższe. Sprawę tę uchwała normuje — odmiennie, niż dotychczasowe przepisy o obrocie bezgotówkowym — w sposób następujący:

- a) należności do kwoty zł 100 powinny być regulowane gotówką lub przekazami pocztowymi,
- b) należności powyżej zł 100 do zł 900 (wzgl. 250 — przy należnościach bezakceptowych) mogą być regulowane: gotówką tylko przy rozliczeniach miejscowych, a czekami, poleceniami przelewu, przekazami pocztowymi lub za pobraniem — zarówno przy rozliczeniach miejscowych, jak i pozamiejscowych. Konkretnie dopuszczalną lub obowiązującą formę zapłaty ustalać będą przepisy szczegółowe oraz umowy.

Inkaso akceptowe

Akceptowa forma rozliczeń nie różni się w ekonomicznej istocie swej od dotychczasowego trybu inkasa faktur: polega ona na tym, że zapłata następuje w miejscowości, będącej siedzibą płatnika (odbiorcy), za jego zgodą, w określonym terminie, ze środków posiadanych przez płatnika na rachunku rozliczeniowym w banku. Jednak poza zmianą terminologii nowa uchwała wprowadza szereg zmian i nowych momentów, które w porównaniu z uchwałą z 1947 r. czynią z inkasa akceptowego instrument bardziej efektywny.

Przy tej formie rozliczeń należy wyodrębnić trzy stosunki prawne (poza stosunkiem między dostawcą a odbiorcą, będącym podstawą inkasa): 1) dostawca — jego bank, 2) bank dostawcy — bank odbiorcy, 3) odbiorca — jego bank. Banki (lub dwa oddziały banku) są niezbędnym, obligatoryjnym ogniwem inkasa, gdyż w trybie tym chodzi przede wszystkim o to, by umożliwić bankom obustronną kontrolę wykonywania przez przedsiębiorstwa zadań planowych i opartych o nie umów oraz czuwanie nad prawidłową szybkością obiegu środków obrotowych. Jednakże uchwała w ogóle nie reguluje stosunku ad 2) jakkolwiek może on występować często, pozostawiając tę sprawę widocznie przepisom ściśle bankowym: w stosunku ad 1) określa obowiązki kontrolne banku, natomiast w stosunku ad 3) określa obowiązki banku płatnika tylko fragmentarycznie, zapowiadając (§ 8 p. 3) ukazanie się odrębnych przepisów, określających te obowiązki w zakresie kontroli faktur i żądań zapłaty, dotyczących inwestycji. Dlatego też należy stwierdzić, że uchwała nie reguluje całokształtu stosunków, składających się na inkaso żądań zapłaty.

Dostawca wypełnia na podstawie wystawionych faktur „**żądania zapłaty**” (dotychczas — listy inkasowe), które powinien złożyć w banku dla niego właściwym najpóźniej następnego dnia roboczego po upływie terminu przewidzianego dla wystawiania faktur, tj. z reguły najpóźniej czwartego dnia od daty wykonania zamówienia. Przepis ten, wydany w celu zapewnienia odpowiednio szybkiej rotacji środków obrotowych, zaopatrzone jest w sankcję, mianowicie w razie późniejszego złożenia żądania zapłaty, dostawca traci prawo korzystania z kredytu inkasowego w swoim banku, a po upływie 30 dni kalendarzowych od terminu przewidzianego dla wystawiania faktur nie może korzystać bez zgody banku z inkasa bankowego (wtedy może posługiwać się tylko zwyczajnym zleceniem inkasa, czyli należność otrzyma o tyle, o ile odbiorca wyda polecenie przelewu lub czek) (§ 2 p. 2 i 3). Do żądania zapłaty dostawca dołącza kopie faktur (po jednej, a w zakresie inwestycji — po dwie): oryginał faktury i ew. dokumenty wysyłkowe, powinien przedtem jeszcze wysłać lub doręczyć odbiorcy. Bank sprawdza żądanie zapłaty i kopie faktur wyłącznie z punktu widzenia ich zgodności z wymogami formalnymi i co do zachowania terminów (obowiązków banku w tym zakresie wylicza § 8). Niezgodne z wymogami żądania bank obowiązany jest odrzucić, natomiast te, co do których nie ma zastrzeżeń, przyjmuje do inkasa i w następstwie przesyła do banku (oddziału) odbiorcy.

Bank (oddział) właściwy dla odbiorcy przesyła odbiorcy — płatnikowi egzemplarz żądania zapłaty, nazywany „wezwaniami do zapłaty” wraz z kopiami faktur, do akceptu. Dla akceptu, wzgl. jego odmowy ustalony jest termin, który wynosi trzy — a za zezwoleniem banku — pięć dni roboczych, licząc od dnia następnego po dacie wystąpienia przez bank wezwania. Dla jednostek budżetu Państwa i Państw. Gospodarstw Rolnych termin wynosi 10 dni kalendarzowych. Uchwała ustala, że żądanie zapłaty jest płatne z upływem terminu akceptu: następnego dnia roboczego po upływie tego terminu **bank obowiązany jest** (wg poprzedniej uchwały — miał tylko prawo) dokonać przelewu w ciężar rachunku płatnika, jeżeli ten w ciągu wymienionego terminu nie zgłosił umotywowanej odmowy akceptu. Niezgłoszenie takiej umowy jest — wg słów uchwały — „równoznaczne z zaakceptowaniem — w formie akceptu milczącego — sumy płatności, wynikającej z żądania zapłaty” (§ 3 p. 4).

Czym jest akcept? Według § 2 p. 1 uchwały jest on równoznaczny ze zgodą płatnika na zapłatę należności, wynikających z faktur oraz na pokrycie tych należności z jego środków. Tę zgodę płatnik może wyrazić przez milczenie, co uchwała nazywa „akceptem milczącym”. Będzie on w praktyce regułą jako forma najwygodniejsza zarówno dla płatnika, jak i dla banku. Sądźmy jednak, że akcept milczący nie stwarza fikcji zgody na zapłatę — jak się tego każe domyślać brzmienie uchwały — lecz stanowi domniemanie zgody (praesumptio iuris), które może być obalone przeciwdowodem. Akcept milczący pomyślany jest jako środek zapewniający szybkość obiegu środków, ale spełniając tę funkcję, nie powinien wpływać ujemnie na sytuację odbiorcy i dostawcy w ich wzajemnym stosunku. Uchwała w § 5 p. 2 stanowi: „Akcept lub odmowa akceptu nie pozbawiają dostawcy i odbiorcy prawa do późniejszego wystąpienia z wzajemnymi roszczeniami”. Jeżeli więc odbiorca nie zgłosił w terminie odmowy akceptu (czyli udzielił akceptu milczącego), nie pozbawia go to prawa dochodzenia na drodze arbitrażowej roszczeń opartych na tych samych nawet zarzutach, które uzasadniają odmowę akceptu, o ile wykaże, że nie mógł ich w terminie akceptowym podnieść. Podobnie akcept odbiorcy nie pozbawia dostawcy roszczeń np. o dopłatę, jeżeli zaszła pomyłka w fakturowaniu itp.

Jeżeli chodzi o **odmowę akceptu**, nowa uchwała zawiera w porównaniu z poprzednią ważną innowację, a mianowicie dopuszcza także częściową odmowę. § 4 wylicza dopuszczalne powody odmowy całkowitej lub częściowej akceptu, przy czym z ujęcia jego wynika, że **przyczyny uzasadniające częściową odmowę akceptu nie mogą uzasadniać całkowitej odmowy**. Wśród tych przyczyn podkreślić trzeba szczególnie, że niestosowanie przez dostawcę cen, narzutów i obciążeń ustalonych umową, cennikiem lub w inny sposób prawny może być powodem tylko częściowej odmowy akceptu; to samo dotyczy błędów rachunkowych w fakturze lub żądaniu zapłaty. Uchwała w § 10 podkreśla obowiązek odbiorcy należytego przechowywania towarów przesłanych przez dostawcę w razie odmowy akceptu. Jeżeli natomiast odbiorca zużył towar, nie ma prawa odmówić akceptu (§ 4 p. 6 — chyba chodzi tu tylko o całkowitą odmowę). Odmowa następuje w formie pisma doręzonego bankowi płatnika, przy czym kopię tego pisma płatnik obowiązany jest przesłać dostawcy.

Dalszą innowacją jest rozstrzygnięcie przez uchwałę **zadania w jakiej kolejności mają być pokrywane należności** w razie ich zbiegu, a braku środków na rachunku płatnika (§ 6). Sprawa ta — ściśle biorąc — nie należy do tematu określonego tytułem uchwały, lecz dobrze się stało, że w ten sposób wreszcie została autorytatywnie wyjaśniona. W tej kolejności przeterminowane żądania zapłaty zajmują piątą (wraz z tytułami wykonawczymi), a nieprzeterminowane jeszcze — szóste miejsce (wraz z poleceniami przelewu). Te ostatnie pokrywane są w kolejności ich wpływu do banku płatnika, jednak uchwała nie wyjaśnia, jak ta kolejność ma się przedstawiać, gdy wpływają żądania zapłaty o różnych terminach akceptu. Zaznaczyć należy, że ustalona w tej uchwale kolejność nie odnosi się do żądań zapłaty z tyt. dostaw i usług w zakresie inwestycji i kap. remontów.

W razie braku środków na rachunku płatnika bank pobiera od niego na rzecz dostawcy **kary za zwłokę**, obliczane w procentowym stosunku do niepokrytych w terminie żądań zapłaty. Pobieranie kar za zwłokę wyklucza pobieranie odsetek zwłoki (§ 9 p. 3), co należy rozumieć w ten sposób, że obecnie strony mogą w umowach ustalać odsetki zwłoki tylko na te przypadki, kiedy należność nie została w terminie uregulowana z innych przyczyn, niż brak środków na rachunku płatnika, a więc z powodu nieuzasadnionej odmowy akceptu: przepis o pobieraniu przez bank kar za zwłokę jest bezwzględnie obowiązujący.

Inkaso bezakceptowe

Dla niektórych wierzytelności, mających charakter należności bezspornych, uchwała wprowadza bezakceptową formę inkasa, która w istocie jest tylko odmianą akceptowej. Zasadnicza różnica polega na tym, że przy bezakceptowym inkasie wykluczone jest prawo odmowy akceptu przez odbiorcę lub — inaczej mówiąc — że określone żądania zapłaty nie wymagają akceptu. Ekonomicznym uzasadnieniem tej formy inkasa jest fakt istnienia pewnego typu dostaw i usług, które normalnie bywają przez odbiorcę zużytkowane jeszcze przed wystawieniem rachunku, a których rozmiar, cena, lub koszt nie mogą być kwestionowane ze względu na to, że ustalają je taryfy, a kontrolują bardzo często automatyczne liczniki. Uchwała wymienia w § 11: gaz, energię elektryczną, usługi komunalne, opłaty pocztowe, telekomunikacyjne, radiowe. Inne dostawy i usługi, które można rozliczać bezakceptowo określi Minister Finansów w drodze zarządzenia. Jeśli chodzi o płatność takich żądań zapłaty, § 12 postanawia, że bank płatnika dokonuje przelewu najpóźniej w następnym dniu roboczym po dniu wpływu żądania zapłaty. Poza tym obowiązują te same przepisy, co przy formie akceptowej — z wyjątkiem oczywiście przepisów dotyczących samego akceptu.

Inne formy rozliczeń

Omówiliśmy już przypadki, kiedy zapłata za dostawę, usługi i roboty może być dokonana gotówką, przekazami pocztowymi lub poleceniami przelewu: chodzi tu o drobne świadczenia do kwoty zł 900. Niezależnie od tego uchwała w § 14 p. 3 ustala jako formę zapłaty czeki i polecenia przelewu nawet w przypadkach, gdy należności poszczególne opiewają na kwoty powyżej 900 zł, jeżeli są to należności punktów sprzedaży detalicznej, należności z tytułu reklamacji wynikające z opłacania dostaw, usług i robót albo należności z tytułu rachunków dodatkowych, rozliczeń międzybranżowych, narzutów dla jednostek nadrzędnych, lub z innych tytułów, nie wynikających z dostaw, usług i robót. Wspomnieliśmy już, że w tym trybie tylko mogą być opłacane należności dostawców i wykonawców, gdy nie złożyli oni w banku do inkasa żądań zapłaty w ciągu 30 dni kalendarzowych od terminu, przewidzianego dla wystawienia faktur (o ile bank nie zezwolił na późniejsze złożenie żądania zapłaty).

We wszystkich powyższych przypadkach uchwała nie ustala daty płatności należności. Należy ją wobec tego ustalać według przepisów prawa cywilnego. W braku umowy stron należałoby w drodze analogii do omówionych powyżej przepisów inkasa bankowego uznać, że przesłany bezpośrednio odbiorcy rachunek płatny jest w ciągu trzech dni roboczych, a gdy odbiorcami są jednostki budżetu Państwa lub Państw. Gospodarstwa Rolne — 10 dni kalendarzowych od daty doręczenia rachunku-faktury, a więc od dnia następującego po ostatnim dniu tego terminu liczyć się będą odsetki zwłoki. (Por. A. Hermelin: W kwestii wymagalności i płatności roszczeń pieniężnych — PUG nr 12 z 1951 r.)

Poza omówionymi formami rozliczeń socjalistycznych obrót gospodarczy zna inne jeszcze formy rozliczeń, przeznaczonych bądź dla określonych jednostek, bądź określonych typów dostaw, usług i robót. Należą tu: **akredytywy, rachunki specjalne, limitowane księżeczki czekowe, kompensaty wzgl. rozliczenia saldami**. Tych specjalnych form rozliczeń uchwała nie reguluje, lecz poleca Nar. Bankowi Polskiemu ustalenie ich, przy czym Minister Finansów ma określić sposób podawania do wiadomości przepisów ustalających odmienną formę rozliczeń.

Przegląd ustawodawstwa gospodarczego

za czas od 15 grudnia 1951 r. do 15 stycznia 1952 r. (Dz.U.R.P. Nr 63-67 z 1951 r.) z uwzględnieniem uchwał, zarządzeń, instrukcji i okólników ogłoszonych w Monitorze Polskim (MP) Biuletynie PKPG (Biul.) i Dziennikach Urzędowych (Dz. Urz.)

USTRÓJ WŁADZ PAŃSTWOWYCH

Ustawa z dnia 15 grudnia 1951 r. o przekształceniu urzędu Ministra Szkół Wyższych i Nauki w urząd Ministra Szkolnictwa Wyższego (Dz.U.R.P. Nr 67, poz. 469) wprowadza do ustawy z dnia 26 kwietnia 1950 roku o utworzeniu urzędu Ministra Szkół Wyższych i Nauki zmianę nazwy urzędu oraz zmiany dotyczące zakresu działania nowego urzędu, jako prowadzącego sprawy szkolnictwa wyższego (vide PUG Nr 6/24, str. 143).

PLANOWANIE

Zarządzenie Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 18 września 1951 r. w sprawie planowania i sprawozdawczości w zakresie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (Dz. Urz. Min. Bud. M. i O. Nr 12, poz. 114) określa, jakie jednostki w resorcie Budownictwa Miast i Osiedli opracowują jakie plany, terminy opracowania tych planów oraz rodzaje sprawozdań z wykonania tych planów.

Zarządzenie Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 13 października 1951 r. w sprawie trybu przeprowadzania korekty planów miesiecznych ustalonych w planie kwartalnym (Dz. Urz. Min. Bud. M. i O. Nr 14, poz. 132). Temat zarządzenia określony jest w tytule.

PRZEMYSŁ

Zarządzenie Ministra Przemysłu Drobного i Rzemiosła z dnia 7 grudnia 1951 r. w sprawie reorganizacji niektórych zrzeszeń prywatnego przemysłu (MP Nr A-102, poz. 1490). Zarządzenie rozwiązuje Ogólnopolskie Zrzeszenie Prywatnego Przemysłu Fermentacyjnego. Członkowie tego zrzeszenia przechodzą do Ogólnopolskiego Zrzeszenia Prywatnego Przemysłu Spożywczego.

Zarządzenie Ministra Budownictwa Przemysłowego z dnia 16 listopada 1951 r. w sprawie obowiązku opracowywania procesów technologicznych i przestrzegania dyscypliny technologicznej w zakresie produkcji pomocniczej. (Biul. Min. Bud. Przem. Nr 5, poz. 45). Zarządzenie dotyczy przedsiębiorstw podległych Centralnemu Zarządowi Prefabrykacji i określa przypadki oraz zasady opracowywania instrukcji technologicznych jak również sposób ich wykonania.

Patrz „Oświata i nauka” — instytuty naukowo-badawcze;

„Organizacja urzędów” — kinematografia.

ROLNICTWO

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 1 grudnia 1951 r. w sprawie zagospodarowania użytków rolnych w obrębie miast i terenów bezpośrednio przyległych (MP Nr A-102, poz. 1483). Uchwałą określa zasady zagospodarowania tych użytków na pracownicze ogrody działkowe.

Patrz: „Obrót Towarowy” — dystrybucja sprzętu rolniczego, szczepienie zakontraktowanej trzody, nadzór weterynaryjny nad drobiem.

BUDOWNICTWO

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 1 grudnia 1951 r. w sprawie zatwierdzania projektów urbanistycznych i architektonicznych (MP Nr A-102, poz. 1481) określa, jakie projekty wymagają zatwierdzenia oraz ustala zasady i tryb zatwierdzania tych projektów, jak również właściwość władz w tych sprawach.

Patrz: „Obrót Towarowy” — tryb zaopatrzenia i dystrybucji materiałów budowlanych,

„Przemysł” — opracowywanie procesów technologicznych w zakresie produkcji pomocniczej.

KOMUNIKACJA I ŁĄCZNOŚĆ

Rozporządzenie Ministra Transportu Drogowego i Lotniczego z dnia 27 listopada 1951 r. w sprawie udzielania zezwoleń na publiczny transport drogowy (Dz.U.R.P. Nr 64, poz. 442) określa przedmiot i zakres tych zezwoleń, warunki ich udzielania, ustala właściwość władz udzielających zezwoleń, normuje sprawę składania podań o zezwolenie, warunków korzystania z zezwolenia i czasokresu jego ważności.

Rozporządzenie Ministra Żeglugi z dnia 15 grudnia 1951 roku w sprawie przepisów technicznych obowiązujących przy inspekcji polskich morskich statków handlowych (Dz.U.R.P. Nr 66, poz. 464) uznaje za obowiązujące przy inspekcji statków morskich przepisy techniczne instytucji kwalifikacyjnych: Polski Rejestr Statków i Morskiej Registr SSSR. Traci moc rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 25 października 1937 r. o upoważnieniu Dyrektora Urzędu Morskiego w Gdyni do wydawania szczegółowych przepisów w zakresie bezpieczeństwa statków morskich (Dz.U.R.P. Nr 77, poz. 557).

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 17 listopada 1951 r. w sprawie podziału zadań w ciężarowym transporcie drogowym (MP Nr A-100, poz. 1468). Uchwałą dzieli ciężarowy transport drogowy na następujące rodzaje: publiczny, w tym na państwowy i spółdzielczy oraz reśortowy, w tym na wykonywany przez powołane specjalnie do tego celu przedsiębiorstwa i na wykonywany przez właściwe komórki innych jednostek organizacyjnych. Uchwałą określa zakres poszczególnych rodzajów transportu oraz reguluje tryb ustalania planów przewozów.

Patrz: „Praca” — kwalifikacje personelu na statkach handlowych,

„Obrót Towarowy” — dystrybucja sprzętu teletechnicznego.

OBRÓT TOWAROWY

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 grudnia 1951 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie określenia gatunków zbóż oraz innych produktów rolnych, które mogą być przyjmowane zamiast zboża, objętego obowiązkiem sprzedaży (Dz.U.R.P. Nr 63, poz. 432) wprowadza dodatkowo kukurydzę, jako zamienny gatunek zboża, objętego obowiązkiem sprzedaży (vide PUG Nr 10/40, str. 372).

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 29 listopada 1951 r. w sprawie urzędowego spisu leków oraz innych wykazów surowców farmaceutycznych i leków gotowych (Dz.U.R.P. Nr 63, poz. 435) ustala zakres przedmiotowy powyższych wykazów, normuje czasowy obrót lekami i surowcami, nie zamieszczonymi w wykazach i utrzymuje w mocy urzędowej spis leków, ustalony w drodze obwieszczenia przewidzianego w § 1 ust. 2 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 4 października 1950 r. w sprawie urzędowego spisu leków do czasu wydania urzędowego spisu leków oraz wykazów przewidzianych w niniejszym rozporządzeniu (vide PUG Nr 12/30, str. 341).

Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 17 listopada 1951 r. w sprawie rejestracji znaków towarowych dla towarów przeznaczonych na eksport (MP Nr A-100, poz. 1471) określa zasady rejestracji tych znaków.

Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego i Prezesa Centralnego Urzędu Skupu i Kontraktacji z dnia 10 listopada 1951 r. w sprawie sposobu ważenia zwierząt rzeźnych na miejscach obrotu oraz mięsa w obrocie hurtowym (MP Nr A-103, poz. 1506) określa, kto jest uprawniony do ważenia, sposób ważenia oraz tryb zgłaszania reklamacji.

Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów, Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego,

Ministra Handlu Wewnętrznego oraz Prezesa Centralnego Urzędu Skupu i Kontraktacji z dnia 12 grudnia 1951 r. w sprawie **tuczyci gospodarczego trzody chlewnej oraz wykorzystania odpadków pokonsumpcyjnych** (MP Nr A-105, poz. 1517) reguluje sposób wykorzystania odpadków pokonsumpcyjnych, powstających w uśpołeczniowanych zakładach żywienia zbiorowego, jak również szpitalach, internatach, domach wczasowych itp. dla tuczyci trzody chlewnej w tuczarniach przyzakładowych i tuczarniach rejonowych, określa organizację tych tuczarni oraz sposób rozdziału mięsa z tych tuczarni.

— Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 13 listopada 1951 r. w sprawie **dystrybucji sprzętu rolniczego** (Biul. PKPG Nr 32, poz. 331).

— Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 17 listopada 1951 r. w sprawie **trybu zaopatrzenia i dystrybucji materiałów budowlanych w 1952 r.** (Biul. PKPG Nr 32, poz. 333).

— Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 17 listopada 1951 r. w sprawie **trybu zaopatrzenia i dystrybucji artykułów chemicznych w 1952 roku** (Biul. PKPG Nr 32, poz. 334).

— Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 8 grudnia 1951 r. w sprawie **trybu zamawiania i dystrybucji sprzętu teletechnicznego** (Biul. PKPG Nr 33, poz. 338).

— Zarządzenia powyższe określają zasady przyznawania kontyngentów, tryb rozdziału oraz tryb składania zamówień.

Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 17 listopada 1951 r. **zmieniające zarządzenie w sprawie trybu zaopatrzenia i dystrybucji paliwa stałego na 1952 rok** (Biul. PKPG Nr 32, poz. 332). Zmiana dotyczy funduszu rynkowego (vide PUG Nr 11/41, str. 410).

Zarządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 4 września 1951 r. w sprawie **szczepień przeciwgruźliczych zakontraktowanej trzody chlewnej** (Dz. Urz. Min. Roln. Nr 15, poz. 92) określa terminy oraz sposób przeprowadzenia tych szczepień.

Instrukcja Ministerstwa Rolnictwa z dnia 27 lipca 1951 r. w sprawie **wykonywania nadzoru sanitarno-weterynaryjnego nad obrotem drobiu skupowanego przez upoważnione instytucje** (Dz. Urz. Min. Roln. Nr 15, poz. 95) reguluje sposób wykonywania tego nadzoru w punktach skupu drobiu, zbiornicach, tuczarniach, rzeźniach, chłodniach składowych i przy transporcie drobiu, jak również tryb wydawania i rodzaj zaświadczeń i świadectw weterynaryjnych.

Pismo okólne Ministerstwa Rolnictwa z dnia 30 października 1951 r. w sprawie **bakteriologicznego badania mięsa** (Dz. Urz. Min. Roln. Nr 16, poz. 98) wyjaśnia przepisy rozporządzenia Ministra Rolnictwa z dnia 29 stycznia 1929 r. o urzędowym badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa w kraju (Dz.U.R.P. Nr 32, poz. 305).

Zarządzenie Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 25 września 1951 r. w sprawie **zasad postępowania przy zgłaszaniu reklamacji jakościowych** (Dz. Urz. Min. Bud. M. i O. Nr 12, poz. 116) zawiera przepisy wykonawcze dla resortu Budownictwa Miast i Osiedli do zarządzenia Przewodniczącego PKPG z dn. 31 lipca 1951 r. w sprawie zasad postępowania przy zgłaszaniu i ewidencjonowaniu reklamacji jakościowych (vide PUG Nr 11/40, str. 373).

Pismo okólne Ministerstwa Przemysłu Drobnoego i Rzemiosła z dnia 15 listopada 1951 r. w sprawie **rejestracji i skupu reglamentowanych metali nieżelaznych** (Dz. Urz. Min. Przem. Dr. i Rz. Nr 5, poz. 48) zawiera wyjaśnienia do przepisów o reglamentacji metali nieżelaznych (vide PUG Nr 10/40, str. 372 i 373 oraz Nr 11/41, str. 410).

Patrz: „Dostawy, Roboty i Usługi” — ogólne warunki dostaw wyrobów metalowych oraz piwa.

CENY I TARYFY

Zarządzenie Ministra Kolei z dnia 20 września 1951 r. w sprawie **jednolitego cennika hotelowego dla przedsiębiorstwa państwowego Polskie Biuro Podróżów „Orbis”** (MP Nr A-104, poz. 1514). Zarządzenie wymienia hotele, których dotyczy oraz zawiera tabele z cennikiem ułożonym wg wielkości apartamentu.

DOSTAWY, ROBOTY I USŁUGI

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 12 grudnia 1951 r. w sprawie **zasad rozliczeń za dostawy, usługi i roboty między jednostkami gospodarki uśpołecznionej** (MP Nr A-103, poz. 1500). Uchwała przewiduje rozliczenia inkasowe (w tym akceptowe i bezakceptowe) oraz inne rozliczenia i zawiera przepisy dotyczące: składania w banku żądania zapłaty, terminu i formy akceptu, odmowy akceptu, terminu zapłaty, kar za zwłokę w pokrywaniu żądań zapłaty, rozliczeń bezakceptowych i innych rozliczeń oraz praw i obowiązków banków przy rozliczeniach. Uchwała powyższa uchyliła moc obowiązującą uchwały KERM z dnia 20 maja 1947 r. w tym samym przedmiocie.

Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 14 grudnia 1951 r. w sprawie **ogólnych warunków dostaw wyrobów metalowych i piwa** (Biul. PKPG Nr 33, poz. 339). Dołączone do zarządzenia ogólne warunki dostaw określają sposób nadsyłania zamówień i dyspozycji wysyłkowej, badania i odbioru towaru, wydania towaru ze składu, przesyłki towarów oraz sposobu składania reklamacji w przypadku braków i wad towaru.

Zarządzenie Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 23 października 1951 r. w sprawie **zlecania prac mierniczych** (Dz. Urz. Min. Bud. M. i O. Nr 14, poz. 134) określa, jakim jednostkom należy zlecać prace miernicze oraz w jakich przypadkach należy ustanawiać nadzór geodezyjny.

FINANSE

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 4 grudnia 1951 r. zmieniające zarządzenie z dnia 30 października 1950 r. w sprawie **zgłaszania walut obcych, monet złotych oraz złotych i platynowych** (MP Nr A-100, poz. 1472). Zmiany dotyczą wyrobów użytkowych ze złota i platyny oraz monet zagranicznych mających charakter numizmatów (vide PUG Nr 12/13, str. 344).

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 4 grudnia 1951 r. w sprawie **przepisów o rachunkowości budżetowej** (MP Nr A-101, poz. 1477). Zarządzenie wprowadza dołączone do niego przepisy, które dotyczą dochodów budżetowych, kredytów i wydatków budżetowych, środków specjalnych, depozytów i sum na zlecenie, środków materialnych, wypłat, księgowości, rachunkowości organów finansowych, rachunkowości budżetów gmin i miast nie stanowiących powiatów oraz sprawozdawczości. Do przepisów dołączone są plany kont z komentarzami: dla jednostek budżetowych, dla gospodarstw pomocniczych, dla organów finansowych i dla gmin i miast nie stanowiących powiatów oraz wzory druków.

Uchwała Rady Ministrów z dnia 12 grudnia 1951 r. uzupełniająca uchwałę Rady Ministrów z dnia 28 kwietnia 1951 r. w sprawie **rozliczeń terenowych przedsiębiorstw państwowych z tytułu środków obrotowych z budżetami terenowymi** (MP Nr A-103, poz. 1497). Uzupełnienie dotyczy nadwyżek i niedoborów własnych środków obrotowych budowlanych przedsiębiorstw powiatowych (vide PUG Nr 7/37, str. 258).

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 12 grudnia 1951 r. w sprawie **zasad finansowania środków obrotowych przedsiębiorstw państwowych** (MP Nr A-103, poz. 1501) zawiera przepisy dotyczące pokrycia normatywów środków obrotowych funduszami własnymi oraz kredytów i sankcji bankowych. Uchwała dotyczy wyłącznie przedsiębiorstw działających na zasadach rozrachunku gospodarczego. Uchwała uchyła moc obowiązującą uchwały KERM z dnia 12.V. 1950 roku. w tym samym przedmiocie (vide PUG Nr 7/25, str. 179).

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 12 grudnia 1951 r. zmieniająca uchwałę Nr 226 Prezydium Rządu z dnia 24 marca 1951 r. w sprawie **usprawnienia systemu rachunkowości uspołecznionych przedsiębiorstw umożliwiającego pogłębienie rozrachunku gospodarczego i planowania kosztów własnych** (MP Nr A-103, poz. 1502). Zmiany dotyczą terminów wejścia w życie nowych planów kont.

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 12 grudnia 1951 r. w sprawie **organizacji finansowej i trybu finansowania Państwowych Ośrodków Maszynowych** (MP Nr A-103, poz. 1503). Uchwała zawiera przepisy dotyczące planowania, finansowania, inwestycji, księgowości i sprawozdawczości, rozliczeń akcji zleconych tych przedsiębiorstw.

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 7 grudnia 1951 r. w sprawie **zasad bilansowania i sporządzania sprawozdań rocznych** (MP Nr A-106, poz. 1555). Zarządzenie dotyczy środków trwałych, środków oddanych, środków wstrzymanych, funduszy własnych, środków pieniężnych, kredytów, rozrachunków, materiałów, towarów, wyrobów oraz produkcji w toku przedsiębiorstw państwowych, central spółdzielczo-państwowych oraz aptek z udziałem kapitałowym państwa. Do zarządzenia dołączone są wzory odpowiednich zestawień.

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 27 grudnia 1951 r. w sprawie **organizacji finansowej i systemu finansowego na 1952 rok, niektórych przedsiębiorstw, podległych Ministrowi Państwowych Gospodarstw Rolnych** (MP Nr A-106, poz. 1556). Zarządzenie określa, jakie środki obrotowe przedsiębiorstw podlegają normowaniu, podział zysku oraz wskazuje jakie przepisy dotyczące opodatkowania i finansowania inwestycji mają zastosowanie do tych przedsiębiorstw.

Patrz: „Dostawy, Roboty i Usługi” — zasady rozliczeń za dostawy, roboty i usługi.

PODATKI I DANINY PUBLICZNE

Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 24 grudnia 1951 w sprawie **zmiany stawek podatku obrotowego ze sprzedaży napojów winnych** (Dz.U.R.P. Nr 66, poz. 459) podaje stawki procentowe od obrotu tymi artykułami. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 1 stycznia 1952 roku.

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 12 grudnia 1951 r. w sprawie **zaniechania ustalania zobowiązań podatkowych od niektórych odszkodowań**. (MP Nr A-103, poz. 1504). Zarządzenie dotyczy odszkodowań, o których mowa w art. 161—167 Kodeksu Zobowiązań.

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 17 grudnia 1951 r. w sprawie **ustalenia wzoru księgi podatkowej Nr 12 dla podatników gospodarki nieuspołecznionej prowadzących młyny, wiatraki, kaszarnie i samodzielne śrutowniki** (MP Nr A-105, poz. 1524). Do zarządzenia dołączony jest wzór księgi wraz z objaśnieniami.

Okólnik Ministerstwa Finansów z dnia 27 października 1951 r. w sprawie **terminu wpłacania podatku od wynagrodzeń przez płatników gospodarki nieuspołecznionej obowiązanych do uczestniczenia w obrocie bezgotówkowym** (Dz. Urz. Min. Fin. Nr 23, poz. 83). Okólnik wyjaśnia, że płatnicy gospodarki nieuspołecznionej obowiązani do uczestniczenia w obrocie bezgotówkowym, lecz nie posiadający kredytu bankowego wpłacają podatek od wynagrodzeń bezpośrednio do oddziału finansowego.

Okólnik Ministerstwa Finansów z dnia 10 listopada 1951 r. w sprawie **zwolnienia spod egzekucji administracyjnej maszyn do pisania u adwokatów** (Dz. Urz. Min. Fin. Nr 23, poz. 84). Temat okólnika określony jest w tytule.

Okólnik Ministerstwa Finansów z dnia 16 listopada 1951 r. w sprawie **podatku obrotowego od octu z esencji octowej, produkowanego przez jednostki gospodarki uspołecznionej** (Dz. Urz. Min. Fin. Nr 23, poz. 85). Okólnik wyjaśnia, że obrót tym octem wówczas podlega opodatkowaniu, jeśli podatku nie uiszczono od obrotu samą esencją octową.

Okólnik Ministerstwa Finansów z dnia 24 listopada 1951 r. w sprawie **zniesienia między PKO a organami finansowymi wzajemnych pretensji z tytułu różnic z przeliczenia wpłat na SFO** (Dz. Urz. Min. Fin. Nr 23, poz. 86). Okólnik określa zasady rozliczeń z tego tytułu.

PRACA

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 grudnia 1951 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie **określenia zawodów i specjalności, do których stosuje się przepisy o zapobieganiu płynności kadr pracowników** (Dz. U.R.P. Nr 63, poz. 431) przedłuża do dnia 25 kwietnia 1952 roku termin przewidziany w § 3 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 kwietnia 1950 roku w sprawie określenia zawodów i specjalności do których stosuje się przepisy o zapobieganiu płynności kadr pracowników (vide PUG Nr 6/24, str. 148).

Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów i Ministrów Pracy i Opieki Społecznej oraz Zdrowia z dnia 22 listopada 1951 r. w sprawie **bezpieczeństwa i higieny pracy w Zakładach Graficznych** (Dz.U.R.P. Nr 65, poz. 447) dotyczy ochrony życia i zdrowia osób, zatrudnionych w działach produkcji wszelkiego rodzaju drukarni, litografii, cynkografii. Rozporządzenie zawiera odnośne przepisy dotyczące pracowni graficznych, urządzeń sanitarno-higienicznych, sprzętu ochrony osobistej, ogólnego bezpieczeństwa pracy przy maszynach graficznych, przepisy dla poszczególnych działów produkcyjnych przemysłu graficznego, przepisy dotyczące składowania materiałów w zakładach graficznych oraz badania lekarskiego pracowników zatrudnionych we wszelkich zakładach graficznych przy takich pracach, przy których pracuje się z materiałami szkodliwymi dla zdrowia lub przy których udzielają się szkodliwe dla zdrowia pary lub pyły.

Rozporządzenie Ministra Żeglugi z dnia 16 listopada 1951 r. w sprawie **kwalifikacji personelu kierowniczego na polskich morskich statkach handlowych w żegludze portowej i osłoniętej** (Dz.U.R.P. Nr 66, poz. 463) wymienia stanowiska kierownicze w służbie pokładowej i służbie mechanicznej i ustala kwalifikacje niezbędne do uzyskania dyplomów na zajmowanie takich stanowisk. Dyplomy przewidziane w rozporządzeniu wydaje dyrektor urzędu morskiego na podstawie orzeczeń komisji kwalifikacyjnych powołanych przez Ministra Żeglugi.

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 8 grudnia 1951 r. w sprawie **przywilejów dla górników zatrudnionych w podziemnych kopalniach soli kamiennej** (MP Nr A-102, poz. 1484). Uchwała rozciąga na górników zatrudnionych w podziemnych kopalniach soli kamiennej przywileje dla górników zatrudnionych w górnictwie węglowym (vide PUG Nr 1/19, str. 811 i Nr 3/33, str. 104).

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 8 grudnia 1951 r. zmieniająca uchwałę Nr 393 Prezydium Rządu w sprawie **delegowania pracowników władz, urzędów i przedsiębiorstw podległych do organów centralnych** (MP Nr A-102, poz. 1485). Zmiana polega na postanowieniu, że delegacje nie mogą być podstawą do refundowania kredytów osobowych (vide PUG Nr 8/38, str. 292).

Zarządzenie Ministra Szkół Wyższych i Nauki z dn. 17 listopada 1951 r. w sprawie **tymczasowych zasad angażowania personelu pedagogicznego studiów przygotowawczych w szkołach wyższych** (MP Nr A-102, poz. 1489). Zarządzenie reguluje sposób zawierania umów oraz wprowadza dołączone do niego ogólne warunki pracy personelu pedagogicznego studiów przygotowawczych w szkołach wyższych. Dołączone są również wzory pism nominacyjnych.

Pismo okólne Prezesa Rady Ministrów z dnia 11 grudnia 1951 r. w sprawie **zwolnień od pracy krwiodawców** (MP Nr A-103, poz. 1509). Pismo wyjaśnia, w jakich przypadkach i na jak długo krwiodawca może być zwolniony z pracy.

Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 12 grudnia 1951 r.

w sprawie **zasad normowania pracy młodocianych** (MP Nr A-105, poz. 1518). Zarządzenie określa zasady zaszeregowania tych pracowników oraz sposób ustalania norm pracy dla tych pracowników.

Okólnik Prezesa Rady Ministrów z dnia 12 grudnia 1951 r. w sprawie **urlopów pracowniczych na dokończenie nauk** (MP Nr A-105, poz. 1545). Okólnik stanowi uzupełnienie okólnika z dnia 3 listopada 1949 r. (vide PUG Nr 1/19, str. 10) i określa urlopy na złożenie egzaminów końcowych.

Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 4 grudnia 1951 r. w sprawie **urlopów pracowniczych na dokończenie nauk** (Biul. PKPG Nr 33, poz. 336). Zarządzenie określa maksymalne urlopy dodatkowe na naukę, a w szczególności na egzaminy dyplomowe dla pracowników przedsiębiorstw i zakładów gospodarki społecznej i stanowi uzupełnienie zarządzenia Przewodniczącego PKPG z dnia 17 marca 1950 r. (vide PUG Nr 6/24 str. 151).

Instrukcja Ministra Zdrowia z dnia 26 listopada 1951 r. w sprawie **obowiązkowego wymiaru godzin pracy oraz uposażenia fachowych pracowników służby zdrowia** (Dz. Urz. Min. Zdr. Nr 23, poz. 251). Instrukcja zawiera wyjaśnienia i przepisy wykonawcze do obowiązujących w tym zakresie przepisów.

Zarządzenie Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 27 września 1951 r. w sprawie **zakresu działania służby bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładach podległych Ministrowi Budownictwa Miast i Osiedli** (Dz. Urz. Min. Bud. M. i O. Nr 12, poz. 117). Zarządzenie wprowadza dołączoną do niego instrukcję, która określa, w jakich jednostkach utworzone będą komórki służby bezpieczeństwa i higieny pracy oraz organizację i zakres działania tych komórek.

Zarządzenie Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 19 października 1951 roku w sprawie **zatwierdzenia, upowszechniania i dokonywania zmian norm pracy w zakresie wykonawstwa budowlanego** (Dz. Urz. Min. Bud. M. i O. Nr 14, poz. 133). Zarządzenie zawiera przepisy wykonawcze do obowiązujących w tym zakresie przepisów (vide PUG Nr 7/25, str. 181, Nr 8/26, str. 210 i Nr 8/38, str. 292) oraz wprowadza dołączoną do niego instrukcję o sposobie i trybie postępowania przy opracowywaniu zakładowych norm pracy w zakresie wykonawstwa budowlanego. Do instrukcji dołączone są tabele norm oraz wzór wniosku o zatwierdzenie normy zakładowej.

WYNALAZCZOŚĆ I RACJONALIZATORSTWO

Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 15 grudnia 1951 r. w sprawie **robotniczo-inżynierskich brygad racjonalizatorskich** (MP Nr A-104, poz. 1513) określa skład, organizację, zadania oraz tryb postępowania tych brygad.

Instrukcja Ministra Gospodarki Komunalnej z dn. 27 października 1951 r. w sprawie **sposobu obliczania oszczędności, wynikających ze stosowania pracowniczych wynalazków, udoskonań technicznych i usprawnień** (MP Nr A-104, poz. 1516) zawiera przepisy wykonawcze do uchwały Rady Ministrów z dnia 14 kwietnia 1951 r. (vide PUG Nr 6/36, str. 218) dla resortu Gospodarki Komunalnej. Do instrukcji dołączone są wzory odpowiednich druków.

PLACE

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 grudnia 1951 r. zmieniające rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 kwietnia 1951 r. o **uposażeniu pracowników nauki** (Dz.U.R.P. Nr 63, poz. 430) rozciąga moc przepisów nowelizowanego rozporządzenia na pracowników zatrudnionych w szkołach wyższych podległych Prezesowi Rady Ministrów oraz wprowadza określenie samodzielnego placówek naukowo-badawczych w rozumieniu tegoż rozporządzenia.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 października 1951 r. w sprawie **uposażenia niektórych kategorii pracowników państwowego przedsiębiorstwa „Polska**

Pocztą i Telegraf” (Dz.U.R.P. Nr 64, poz. 433) wyłącza niektóre kategorie pracowników powyższego przedsiębiorstwa z zaszeregowania do grup uposażenia, przewidzianych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. (Dz.U.R.P. Nr 14, poz. 90) oraz normuje sprawę uposażenia i premiowania pracowników objętych niniejszym rozporządzeniem.

Uchwała Rady Ministrów z dnia 1 grudnia 1951 r. w sprawie **dotatku specjalnego dla pracowników fizycznych zatrudnionych w pracowniach naukowych Państwowego Instytutu Weterynaryjnego** (MP Nr A-102, poz. 1479) przynosi tym pracownikom pełniącym funkcje laboranta dodatek w wysokości 40% uposażenia zasadniczego.

Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 8 grudnia 1951 r. w sprawie **tymczasowej tabeli stanowisk oraz dodatków funkcyjnych i służbowych dla pracowników w dziale Ministerstwa Sprawiedliwości** (MP Nr A-102, poz. 1487). Dołączona do uchwały tabela podaje niektóre stanowiska wraz z grupami uposażenia oraz stawkami dodatków funkcyjnych i służbowych.

Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 12 grudnia 1951 r. w sprawie **zasad ustalania kategorii zaszeregowania osobistego robotników w zakładach produkcyjnych** (MP Nr A-105, poz. 1519) wprowadza zasadę zaszeregowywania robotników do właściwych stawek uposażenia zgodnie z kwalifikacjami i w związku z tym reguluje sposób sprawdzania wiadomości robotników przez specjalne komisje kwalifikacyjne.

Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 12 grudnia 1951 r. w sprawie **zasad wynagradzania pracowników szkolących robotników w zakładach pracy podległych Ministrom: Górnicztwa, Przemysłu Ciężkiego, Przemysłu Chemicznego, Przemysłu Lekkiego, Przemysłu Rolnego i Spożywczego, Budownictwa Przemysłowego oraz Budownictwa Miast i Osiedli** (MP Nr A-105, poz. 1521). Zarządzenie zawiera zasady oraz tabele obliczania wynagrodzenia pracowników szkolących robotników. Do zarządzenia dołączony jest wzór umowy między zakładem pracy a pracownikiem szkolącym robotników.

Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 11 grudnia 1951 r. w sprawie **tymczasowej tabeli stanowisk oraz dodatków funkcyjnych i służbowych dla pracowników w dziale Ministerstwa Przemysłu Chemicznego** (MP Nr A-106, poz. 1552). Dołączona do zarządzenia tabela podaje stanowiska w zarządzie centralnym Ministerstwa oraz grupami uposażenia oraz stawkami dodatków funkcyjnych i służbowych.

Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 1951 r. w sprawie **tymczasowej tabeli stanowisk oraz dodatków funkcyjnych i służbowych dla pracowników w dziale Prezydium Rady Ministrów — w Głównym Urzędzie Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk** (MP Nr A-106, poz. 1553) dotyczy niektórych stanowisk w Głównym Urzędzie Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk i podaje grupy uposażenia i stawki dodatków służbowych związanych z tymi stanowiskami.

Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 23 listopada 1951 r. w sprawie **wprowadzenia nowych zasad wynagradzania pracowników przemysłu gastronomicznego, zatrudnionych w salach konsumpcyjnych** (Biul. PKPG Nr 32, poz. 335). Wprowadzone zarządzeniem zasady wynagradzania zawierają postanowienia dotyczące zaszeregowania, płac, dodatków i premiowania. Do zarządzenia dołączone są ponadto tabele zaszeregowania, szczegółowy opis czynności i kwalifikacji i zasady zaszeregowania pracowników fizycznych jak również tabela płac oraz tabele przykładowe.

Zarządzenie Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 19 września 1951 r. w sprawie **właściwego stosowania zasad premiowania pracowników fizycznych zatrudnionych w systemie dniówki z premią i stosowania nadliczbowych godzin pracy** (Dz. Urz. Min. Bud. M. i O. Nr 12, poz. 115). Temat zarządzenia określony jest w tytule.

Patrz: „Praca” — wymiar godzin pracy i uposażenie fachowych pracowników służby zdrowia.

INWESTYCJE

Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 15 października 1951 r. w sprawie **dyscypliny w zakresie działalności inwestycyjnej** (Dz. Urz. Min. Spraw. Nr 8, poz. 78) zawiera przepisy wykonawcze dla resortu Ministerstwa Sprawiedliwości do uchwały Rady Ministrów z dnia 24 stycznia 1951 r. w sprawie dyscypliny w zakresie działalności inwestycyjnej objętej planami inwestycyjnymi poczynając od planu inwestycyjnego na rok 1951 (vide PUG Nr 3/33, str. 96).

Zarządzenie Ministra Budownictwa Przemysłowego z dnia 28 listopada 1951 r. w sprawie **zakresu stosowania uproszczeń dokumentacji technicznej dla inwestycji własnych jednostek organizacyjnych budownictwa przemysłowego na etapie projektu wstępnego** (Biul. Min. Bud. Przem. Nr 6, poz. 50). Temat zarządzenia określony jest w tytule.

REMONTY KAPITAŁNE

Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 9 listopada 1951 r. w sprawie **ustalenia wysokości kosztów dokumentacji kapitałnych remontów** (MP Nr A-100, poz. 1470). Zarządzenie określa, co uważa się za dokumentację techniczną dla kapitałnych remontów oraz stanowi, że koszt jej nie powinien przekraczać 40% sumy kosztorysowej i że zlecenie jej wykonania może być udzielone własnemu pracownikowi.

GOSPODARKA LOKALAMI I NAJEM

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 grudnia 1951 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie **organizacji składu i sposobu postępowania Państwowej Komisji Lokalowej i Wojewódzkiej Komisji Lokalowych** (Dz.U.R.P. Nr 63, poz. 433) dotyczy składu Państwowej Komisji Lokalowej przy rozpoznawaniu spraw, zasięgania przez nią opinii właściwej władzy, wzywania na posiedzenia władz zainteresowanych, składu wojewódzkich komisji lokalowych oraz trybu w jakim zapadają uchwały pełnego składu lub kompletów Państwowej Komisji Lokalowej i Wojewódzkich Komisji Lokalowych (vide PUG Nr 1/31, str. 29).

Zarządzenie Ministra Gospodarki Komunalnej z dn. 28 listopada 1951 r. w sprawie **ustalenia trybu przekazywania prezydium rad narodowych zarządu nieruchomości mieszkalnych, sprawowanego przez centralne zarządy, centrale handlowe i Zakład Ubezpieczeń Społecznych** (MP Nr A-102, poz. 1488). Zarządzenie wydane w wykonaniu uchwały Prezydium Rządu z dn. 29 września 1951 r. (vide PUG Nr 12/42, str. 441) określa, na czym polega przekazanie oraz co podlega przekazaniu.

Zarządzenie Ministrów Obrony Narodowej i Bezpieczeństwa Publicznego z dnia 8 grudnia 1951 roku w sprawie **określenia pomieszczeń nie podlegających zajęciu na zakwaterowanie przejściowe** (MP Nr A-105, poz. 1523). Zarządzenie zwalnia od zakwaterowania pomieszczenia przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych i przedsiębiorstw komunikacji miejskich.

UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 26 grudnia 1951 r. w sprawie **przejęcia przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych niektórych zobowiązań emerytalnych likwidowanych przedsiębiorstw i instytucji bankowych** (Dz.U.R.P. Nr 66, poz. 462) nakłada na Zakład Ubezpieczeń Społecznych obowiązek wypłaty zaległych i płynnych świadczeń o charakterze emerytalnym, obciążających Bank Polski w likwidacji, Poczta Kasă Oszczędności, Państwowy Bank Rolny w likwidacji, Bank Gospodarstwa Krajowego, byłe Komunalne Kasy Oszczędności i Komunalne Kasy oszczędności w likwidacji oraz przedsiębiorstwa bankowe i instytucje kredytu długoterminowego, objęte dekretem z dnia 25 października 1948 r. o zasadach i trybie likwidacji niektórych przedsiębiorstw bankowych (Dz.U.R.P. z 1948 r. Nr 52, poz. 410 i z 1951 roku Nr 31, poz. 240) i dekretem z dnia 25 paździer-

nika 1948 r. o zasadach i trybie likwidacji niektórych instytucji kredytu długoterminowego (Dz.U.R.P. z 1948 roku Nr 52 poz. 411 i z 1951 r. Nr 31, poz. 241). Świadczenia te wypłacane będą przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w wysokości i na zasadach obowiązujących w powszechnym ubezpieczeniu emerytalnym.

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 8 grudnia 1951 r. w sprawie **powierzenia zakładom pracy, zatrudniającym ponad 50 pracowników, obliczania i wypłaty zasiłków pieniężnych przysługujących z tytułu ubezpieczenia na wypadek choroby i macierzyństwa** (MP Nr A-103, poz. 1499). Uchwała rozciąga na te zakłady moc obowiązującą uchwały Prezydium Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 22 marca 1950 roku (vide PUG Nr 6/24, str. 150).

Pismo okólne Ministerstwa Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 8 października 1951 r. w sprawie **niewłączenia dodatków za rozłąkę do podstawy obliczania składek ubezpieczeniowych** (Dz. Urz. Min. Bud. M. i O. Nr 14, poz. 137). Temat pisma określony jest w tytule.

Patrz: „Praca” — przywileje dla górników w kopalniach soli kamiennej.

ZDROWIE

Ustawa z dnia 15 grudnia 1951 r. o **włączeniu organizacji lecznictwa pracowniczego do państwowej administracji służby zdrowia** (Dz.U.R.P. Nr 67, poz. 466) przekazuje sprawy lecznictwa pracowniczego należące dotychczas do Zakładu Lecznictwa Pracowniczego, do zakresu działania Ministra Zdrowia. Sprawami lecznictwa pracowniczego w terenie zarządzają i kierują prezydium rad narodowych. Znosi się Zakład Lecznictwa Pracowniczego, a majątek jego przechodzi na własność Państwa. Rada Ministrów wyda przepisy niezbędne dla wprowadzenia w życie nowej organizacji lecznictwa pracowniczego. Uchyła się art. 93, 97, 122 i 126—128 ustawy z dnia 28 marca 1933 r. o ubezpieczeniu społecznym (Dz.U.R.P. Nr 51, poz. 396 z późniejszymi zmianami).

Zarządzenie Ministra Zdrowia z dnia 30 listopada 1951 r. w sprawie **typów aptek otwartych, zakresu ich czynności i wyposażenia** (MP Nr A-100, poz. 1475). Zarządzenie określa, jakie powinno być urządzenie i wyposażenie aptek oraz określa zadania punktów aptecznych.

Patrz: „Praca” — zwolnienia od pracy krwiodawców, „Obrót towarowy” — spis leków i surowców farmaceutycznych,

„Sprawozdawczość i Statystyka” — sprawozdawczość w zakładach lecznictwa otwartego.

OŚWIATA I NAUKA

Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 12 grudnia 1951 r. w sprawie **określenia robotników podlegających szkoleniu zawodowemu w produkcyjnych zakładach pracy oraz w sprawie zasad wynagradzania tych robotników** (MP Nr A-105, poz. 1520). Zarządzenie określa, jacy robotnicy podlegają szkoleniu zawodowemu oraz zasady wynagradzania tych robotników. Do zarządzenia dołączony jest wzór umowy o naukę między zakładem pracy a szkolenym robotnikiem.

Zarządzenie Ministra Przemysłu Lekkiego z dnia 20 sierpnia 1951 r. w sprawie **utworzenia Instytutu Przemysłu Skórzanego** (MP Nr A-103, poz. 1505). Zarządzenie określa zakres działania i organizację Instytutu.

W Nr. A-105 Monitora Polskiego pod poz. 1525—1541 opublikowano zarządzenia właściwych ministrów w sprawie utworzenia bądź przystosowania organizacji oraz w sprawie nadania statutów następującym Instytutom: Instytut Elektrotechniki, Instytut Barwników i Pólproduktów, Instytut Włókien Syntetycznych i Sztucznych, Instytut Chemii Ogólnej, Instytut Chemii Nieorganicznej, Instytut Syntezy Chemicznej, Instytut Celulozowo-Papierniczy, Instytut Farmaceutyczny oraz Instytut Tworzyw Sztucznych.

Zarządzenie Ministra Przemysłu Ciężkiego z dnia 9 listopada 1951 r. w sprawie **dostosowania organizacji Głównego Instytutu Odlewnictwa** do przepisów ustawy z dnia 8 stycznia 1951 r. o tworzeniu instytutów naukowo-badawczych dla potrzeb gospodarki narodowej (MP Nr A-106, poz. 1557).

Zarządzenie Ministra Leśnictwa z dnia 8 listopada 1951 r. w sprawie **utworzenia Instytutu Technologii Drewna** (MP Nr A-106, poz. 1559).

Zarządzenia określają zakres działania i zasady organizacji tych Instytutów.

Patrz: „Ustrój władz państwowych” — Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego,

„Praca” — urlopy na dokończenie nauk,

„Organizacja urzędów” — kinematografia.

SPRAWOZDAWCZOŚĆ I STATYSTYKA

Instrukcja Ministra Zdrowia z dnia 23 listopada 1951 r. w sprawie **prowadzenia sprawozdawczości statystycznej w zakładach lecznictwa otwartego** (Dz. Urz. Min. Zdr. Nr 23, poz. 248) zawiera przepisy wykonawcze dla zakładów lecznictwa otwartego do zarządzenia Ministra Zdrowia z dnia 20 czerwca 1951 r. w sprawie wprowadzenia formularzy i instrukcji w zakresie sprawozdawczości statystycznej podległych jednostek na 1951 r. (vide PUG Nr 9/39, str. 342).

ORGANIZACJA PRZEDSIĘBIORSTW PAŃSTWOWYCH

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 1 grudnia 1951 r. w sprawie **tworzenia wojewódzkich zarządów miejskich przedsiębiorstw remontowo-budowlanych i robót specjalnych** (MP Nr A-102, poz. 1482) określa tryb tworzenia zarządów wojewódzkich oraz ich kompetencje.

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 8 grudnia 1951 r. o rozciągnięciu przepisów uchwały Nr 111 Prezydium Rządu o roli, zadaniach i uprawnieniach majstra w **uspołecznionych przemysłowych zakładach pracy** — na uspołecznione zakłady wykonawstwa budowlano-montażowego (MP Nr A-102, poz. 1486). Temat uchwały określony jest w tytule (vide PUG Nr 4/34, str. 137).

Instrukcja Ministra Przemysłu Drobniego i Rzemiosła z dnia 19 listopada 1951 r. w sprawie **zasad organizacji przedsiębiorstw podległych zarządom przemysłu** (Dz. Urz. Min. Prz. Dr. i Rz. Nr 5, poz. 46) zawiera przepisy wykonawcze do uchwały Prezydium Rządu z dnia 3 lutego 1951 r. w sprawie organizacji państwowego przemysłu terenowego (vide PUG Nr 4/34, str. 136). Do instrukcji dołączone są schematy organizacyjne wraz z objaśnieniami.

Patrz: „Komunikacja i Łączność” — podział zadań w ciężarowym transporcie drogowym,

„Gospodarka majątkiem państwowym” — przekazanie radom narodowym przedsiębiorstw i zakładów przemysłu graficznego,

„Finanse” — organizacja finansowa i tryb finansowania Państwowych Ośrodków Maszynowych i niektórych przedsiębiorstw podległych Ministrowi Państwowych Gospodarstw Rolnych.

ORGANIZACJA URZĘDÓW

Ustawa z dnia 15 grudnia 1951 r. o **kinematografii** (Dz.U.R.P. Nr 66, poz. 452) tworzy Centralny Urząd Kinematografii, do zakresu działania którego należą sprawy kinematografii, a w szczególności ustalanie wytycznych rozwojowych kinematografii, kierowanie, nadzór, kontrola i koordynacja działalności przedsiębiorstw czynnych w zakresie kinematografii, sprawy produkcji obrotu i rozpowszechniania filmów tudzież sprzętu kinotechnicznego, sprawy budowy i eksploatacji urządzeń służących kinematografii, popierania twórczości artystycznej, literackiej i naukowej w dziedzinie kinematografii i inne. Urząd podlega Prezesowi Rady Ministrów. Na czele Urzędu stoi prezes, którego mianuje i odwołuje Prezes Rady Ministrów. Przy prezesie Urzędu działają Rada Programowa i Rada Techniczna, jako organa opiniotwórcze. Rada Mini-

strów ustali szczegółową organizację Urzędu, a Prezes Rady Ministrów — organizację i zakres działania Rady Programowej i Rady Technicznej. Ustawa wprowadza obowiązek rejestracji określonych aparatów będących w posiadaniu osób fizycznych i prawnych; władz, zakładów i inwestycji nie podlegających Urzędowi Kinematografii, ustalając termin dokonania tej rejestracji, przewiduje określenie przez Radę Ministrów zasad obliczania czynszu za budynki i sale o przeważającym charakterze teatrów świetlnych stanowiących własność osób nie będących jednostkami gospodarki uspołecznionej o pozostałych w użytkowanie jednostek organizacyjnych podległych urzędowi. Do zawodowego obsługiwanego aparatów filmowych wymagane jest zezwolenie urzędu. Ustawa wprowadza sankcje karne za naruszenie poszczególnych jej przepisów, znosi przedsiębiorstwo „Film Polski”, którego prawa i obowiązki przejmie Urząd Kinematografii i poszczególne państwowe przedsiębiorstwa, podlegające temu Urzędowi oraz uchyla ustawę z dnia 13 marca 1934 r. o filmach i ich wyświetlaniu (Dz.U.R.P. Nr 36, poz. 323) i Dekret z dnia 13 listopada 1945 r. o utworzeniu przedsiębiorstwa państwowego „Film Polski” (Dz.U.R.P. Nr 55, poz. 308).

Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 1951 r. w sprawie **ustalenia okręgów i siedziby dyrekcji okręgowych szkolenia zawodowego** (MP Nr A-104, poz. 1512). Zarządzenie określa siedziby dyrekcji wg województw.

Uchwała Rady Ministrów z dnia 1 grudnia 1951 r. o zmianie Instrukcji Nr 8 w sprawie **organizacji wewnętrznej i etatów wydziałów prezydiów rad narodowych** (MP Nr A-102, poz. 1480). Zmiany dotyczą Wydziałów Budownictwa (vide PUG Nr 7/25, str. 184, Nr 8/26, str. 214, Nr 10/28, str. 282, Nr 11/29, str. 309, Nr 12/30, str. 349, Nr 1/31, str. 31, Nr 3/33, str. 106, 107, Nr 4/34, str. 137, Nr 5/35, str. 179, Nr 6/36, str. 220, Nr 7/37, str. 262, Nr 8/38, str. 235, Nr 10/40, str. 378 i Nr 12/42, str. 443).

Uchwała Rady Ministrów z dnia 8 grudnia 1951 r. w sprawie **statutu organizacyjnego Ministerstwa Przemysłu Lekkiego** (MP Nr A-103, poz. 1496). Dołączony do uchwały statut określa, jakie departamenty, centralne zarządy i zarządy wchodziły w skład Ministerstwa oraz zawiera podział departamentów na wydziały. Jednocześnie tracą moc poprzednie uchwały w tym przedmiocie (vide PUG Nr 11/28, str. 228, Nr 12/18, str. 251 i Nr 6/24, str. 152).

Uchwała Rady Ministrów z dnia 12 grudnia 1951 r. w sprawie **zmiany statutu organizacyjnego Ministerstwa Gospodarki Komunalnej** (MP Nr A-103, poz. 1498). Zmiany dotyczą Departamentu Publicznej Gospodarki Lokalami i Kancelarii Głównej (vide PUG Nr 6/36, str. 220).

Instrukcja Prezesa Głównego Urzędu Pomiarów Kraju z dnia 14 listopada 1951 r. w sprawie **podziału funkcji w wydziałach, oddziałach i referatach geodezyjnych prezydiów rad narodowych** (MP Nr A-103, poz. 1508) określa kompetencje poszczególnych terenowych komórek geodezyjnych oraz sposób podziału tych kompetencji.

Uchwała Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 1951 r. w sprawie **zakresu działania i organizacji Centralnego Urzędu Kinematografii** oraz listy podległych przedsiębiorstw, zakładów i jednostek organizacyjnych (MP Nr A-106, poz. 1550) określa, jakie jednostki są podporządkowane Centralnemu Urzędowi, a dołączony do uchwały tymczasowy statut zawiera podział urzędu na departamenty i wydziały.

Uchwała Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 1951 r. w sprawie **zmiany tymczasowej struktury organizacyjnej Ministerstwa Handlu Wewnętrznego** (MP Nr A-106, poz. 1551). Zmiany dotyczą utworzenia Centralnych Zarządów: Miejskiego Handlu Detalicznego, Przetwórstwa Odpadków Zwierzęcych i Roślinnych, Jajczarsko-Drobiarskiego, Hurtu Spożywczego, Handlu Owocami i Warzywami, Hurtu Galanterijnego, Hurtu Artykułów Gospodarstwa Domowego, Powszechnych Domów Towarowych i Szkolenia Zawodowego oraz dotyczą spisu przedsiębiorstw podległych Ministrowi

Handlu Wewnętrznego (vide PUG Nr 11/29, str. 309, Nr 8/38, str. 294 i Nr 12/42, str. 442).

Pismo okólne Ministra Rolnictwa z dnia 24 października 1951 r. w sprawie **organizacji i zakresu działania Oddziału Nasiennictwa** (Dz. Urz. Min. Roln. Nr 16, poz. 97). Temat pisma okólnego określony jest w tytule.

Patrz: „Zdrowie” — włączenie lecznictwa pracowniczego do państwowej administracji służby zdrowia.

GOSPODARKA MAJĄTKIEM PAŃSTWOWYM

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 8 grudnia 1951 r. w sprawie **przekazania drobnych zakładów państwowego przemysłu graficznego radom narodowym** (MP Nr A-100, poz. 1469). Uchwała nakazuje Prezesowi Rady Ministrów przekazanie właściwym wojewódzkim radom narodowym tych przedsiębiorstw i zakładów przemysłu graficznego, które obsługują potrzeby lokalne. Te przedsiębiorstwa i zakłady włączone będą do powiatowych lub wojewódzkich przedsiębiorstw przemysłu terenowego.

Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 1951 r. w sprawie **przekazania organom zastępstwa prawnego uprawnień w zakresie umarzania prywatnoprawnych wierzytelności państwowych** (MP Nr A-106, poz. 1554). Zarządzenie dotyczy wierzytelności z tytułu zasądzonych kosztów obrończych (vide PUG Nr 3/33, str. 107).

Zarządzenie Ministra Budownictwa Przemysłowego z dnia 16 listopada 1951 r. w sprawie **zasad rozliczeń majątkowych obowiązujących przy przekazywaniu (przejmowaniu) majątku trwałego i obrotowego (środków trwałych i obrotowych) przez jednostki podległe Ministerstwu Budownictwa Przemysłowego** (Biul. Min. Bud. Przem. Nr 5, poz. 46). Zarządzenie wprowadza dołączoną do niego instrukcję, która zawiera przepisy dotyczące rozliczeń przy przekazywaniu przedsiębiorstw lub ich części stanowiących zorganizowane zespoły gospodarcze (vide PUG Nr 6/24, str. 152), przy przekazywaniu składników majątku trwałego i przy przekazywaniu składników majątku obrotowego.

Pismo okólne Ministerstwa Przemysłu Drobno i Rzemiosła z dnia 24 listopada 1951 r. w sprawie **ubezpieczenia przedmiotów majątku trwałego** (Dz. Urz. Min. Prz. Dr. i Rz. Nr 5, poz. 47). Pismo zawiera wyjaśnienia do zarządzenia Przewodniczącego PKPG i Ministra Finansów z dnia 24 listopada 1951 roku

w sprawie zasad ubezpieczenia mienia jednostek gospodarki uspołecznionej od ognia i innych zdarzeń losowych (vide PUG Nr 8/38, str. 295).

RÓŻNE

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 grudnia 1951 r. o **opłatach za dokonanie czynności notarialnych** (Dz. U.R.P. Nr 65, poz. 450) wymienia stawki opłat, za poszczególne czynności notarialne, oraz reguluje sprawę opłat notarialnych w przypadkach szczególnych.

Ustawa z dnia 15 grudnia 1951 r. o **orzecznictwie karno-administracyjnym** (Dz.U.R.P. Nr 66, poz. 454) reguluje orzekanie w sprawach, które należą z mocy ustawy do postępowania karno-administracyjnego. Przepisów ustawy nie stosuje się do spraw karno-skarbowych i spraw przekazanych orzecznictwu karno-administracyjnemu władz terenowych nie podporządkowanych radom narodowym. Do spraw rozpoznawanych w trybie tej ustawy nie stosuje się przepisów: 1) rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu karno-administracyjnym i 2) art. 8 §§ 1 i 3 oraz art. 10—15 prawa o wykroczeniach. Traci moc przepis art. 20 § 1 lit. a) i c) dekretu z dnia 22 lutego 1946 r. Prawo o sądach obywatelskich (Dz.U.R.P. z 1946 r. Nr 8, poz. 64 i z 1948 r. Nr 23, poz. 153).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 1951 r. w sprawie **zasad i trybu odbywania kary pracy poprawczej** (Dz.U.R.P. Nr 66, poz. 457) zawiera przepisy dotyczące miejsca wykonywania pracy poprawczej, obliczania określonego w orzeczeniu lub w nakazie karnym wymiaru tej pracy oraz sposobu wynagrodzenia ukaranego za wykonywaną przez niego pracę poprawczą.

Zarządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 23 sierpnia 1951 r. w sprawie **zakresu powszechnej elektryfikacji we wsiach i osiedlach** (MP Nr A-106, poz. 1558). Zarządzenie określa, jakie urządzenia techniczne będą wykonane w ramach powszechnej elektryfikacji wsi i osiedli (vide PUG Nr 8/26, str. 214).

Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 grudnia 1951 r. w sprawie **ustalenia ilości i rozmieszczenia państwowych biur notarialnych**. (Dz. Urz. Min. Spraw. Nr 8, poz. 79). Zarządzenie określa miejscowości, w których działać będą państwowe biura notarialne.

GDZIE SZUKAĆ

(Indeks zagadnień)

Prawo żywnościowe

(przepisy o produkcji i obrocie)

(Stan prawny na dzień 31 grudnia 1951 r.)

I. Przepisy ogólne.

II. Przepisy szczegółowe.

1. Drożdże
2. Łody
3. Mięso i przetwory mięsne
4. Mleko i przetwory mleczne
5. Napoje gazowe
6. Ocet
7. Piwo
8. Sztuczne środki słodzące
9. Tłuszcze
10. Wino, moszcz winne i miody pitne
11. Zboże i przetwory zbożowe
12. Ziemiaki.

I. PRZEPISY OGÓLNE

1. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 22 marca 1928 r. o dozorze nad artykułami żywności i przedmiotami użytku (Dz.U.R.P. Nr 36, poz. 343). Roz-

porządzenie to było kilkakrotnie nowelizowane, a mianowicie przez: Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 grudnia 1936 r. (Dz.U.R.P. Nr 110, poz. 977), Ustawę z dnia 15 czerwca 1939 r. (Dz.U.R.P. Nr 54, poz. 342), Dekret z dnia 8 stycznia 1946 r. (Dz.U.R.P. Nr 5, poz. 44) oraz Ustawę z dnia 2 lipca 1949 r. (Dz.U.R.P. Nr 42, poz. 311).

2. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 20 stycznia 1930 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu o barwieniu artykułów żywności i przedmiotów użytku (Dz.U.R.P. Nr 5, poz. 45). Rozporządzenie to było kilkakrotnie nowelizowane, a mianowicie przez: Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 20 sierpnia 1930 roku (Dz.U.R.P. Nr 62, poz. 493), Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 11 sierpnia 1936 r. (Dz.U.R.P. Nr 67, poz. 409), Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 7 kwietnia 1938 r. (Dz.U.R.P. Nr 26, poz. 239), Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej

z dnia 30 czerwca 1939 r. (Dz.U.R.P. Nr 63, poz. 421) oraz Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 18 czerwca 1949 r. (Dz.U.R.P. Nr 40, poz. 288).

3. Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 24 maja 1934 r. o barwieniu lodu sztucznego (Dz.U.R.P. Nr 54, poz. 491).

4. Okólnik Nr 31/34 Min. Opieki Społecznej z dnia 24 sierpnia 1934 r. w sprawie wyrobu i używania lodu sztucznego niebarwionego (Polskie Prawo Sanitarne Tom I/2).

5. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 24 czerwca 1931 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu o konserwowaniu artykułów żywności (Dz.U.R.P. Nr 86, poz. 559). Rozporządzenie to zostało zmienione przez Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 21 czerwca 1934 r. (Dz.U.R.P. Nr 61, poz. 521), Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 30 czerwca 1939 r. (Dz.U.R.P. Nr 63, poz. 422) oraz Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 18 czerwca 1949 r. (Dz.U.R.P. Nr 40, poz. 289).

6. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 22 grudnia 1949 r. w sprawie używania lodu naturalnego do chłodzenia i konserwowania artykułów żywności (Dz.U.R.P. Nr 65, poz. 537).

7. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 1 czerwca 1929 r. o organizacji dozoru nad artykułami żywności i przedmiotami użytku (Dz.U.R.P. Nr 64, poz. 495).

8. Okólnik Nr 53/48 z dnia 27 lipca 1948 r. w sprawie organizacji dozoru nad artykułami żywności i przedmiotami użytku (Dz. Urz. Min. Zdrowia Nr 16, poz. 123).

9. Okólnik Nr 64/49 z dnia 7 października 1949 r. w sprawie wykładni art. 45 Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o dozorze nad artykułami żywności i przedmiotami użytku (Dz. Urz. Min. Zdrowia Nr 20, poz. 151).

10. Zarządzenie Nr 9 Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 9 stycznia 1951 r. w sprawie ogólnych zasad postępowania z ubytkami naturalnymi oraz ubytkami nadzwyczajnymi powstałymi w handlu uspołecznionym (Gazeta Handlowa Nr 6 z 1951 r.).

11. Zarządzenie Nr 3 Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 2 stycznia 1951 r. w sprawie tymczasowych jednolitych norm ubytku naturalnego artykułów spożywczych w handlu uspołecznionym (Gazeta Handlowa Nr 5 z 1951 r.).

12. Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dn. 11 marca 1950 r. w sprawie tymczasowych jednolitych norm ubytku naturalnego warzyw, owoców, grzybów oraz ich przetworów w handlu uspołecznionym (Dziennik Urz. MHW Nr 1, poz. 8).

13. Dekret z 5 sierpnia 1949 r. o reglamentacji niektórych surowców półfabrykatów i wyrobów gotowych (Dz.U.R.P. z r. 1949 Nr 46, poz. 341 oraz z r. 1950 Nr 49, poz. 447).

14. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 15 kwietnia 1948 r. o dozorze nad obiegiem i wyrobem artykułów zastępczych (surogatów), artykułów żywności i przedmiotów użytku (Dz.U.R.P. Nr 24, poz. 160).

II. PRZEPISY SZCZEGÓŁOWE

a) drożdże

1. Dekret z dnia 3 lutego 1947 r. Prawo Akcyzowe (Dz.U.R.P. Nr 29, poz. 122).

b) lody

2. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 4 listopada 1948 r. wydane w porozumieniu z Ministrami Administracji Publicznej, Ziem Odzyskanych oraz Przemysłu i Handlu o dozorze nad wyrobem i obiegiem lodów (Dz.U.R.P. Nr 56, poz. 446).

3. Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dn. 24 maja 1934 r. o barwieniu lodu sztucznego (Dz.U.R.P. Nr 54, poz. 491).

c) mięso

4. Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dn. 10 grudnia 1936 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Reform Rolnych i Ministrem Przemysłu i Handlu o dozorze nad mięsem i przetworami mięsnymi (Dz.U.R.P. Nr 92, poz. 643).

5. Okólnik Ministra Opieki Społecznej z dnia 3 sierpnia 1932 r. „Instrukcja o rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 30 czerwca 1932 r. o dozorze nad mięsem i przetworami mięsnymi“ (Polskie Prawo Sanitarne, Tom I/2).

6. Pismo okólne Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 15 maja 1950 roku w sprawie nadzoru nad obrotem mięsa i przetworami mięsnymi (Dz. Urz. Min. Roln. i R. R. Nr 9, poz. 12).

7. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 22 marca 1928 r. o badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa (Dz.U.R.P. Nr 60, poz. 454 z r. 1933 tekst jednolity).

8. Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dn. 21 maja 1950 r. w sprawie dodatkowego znakowania mięsa w zależności od jego przeznaczenia (Monitor Polski Nr A-73, poz. 841).

9. Okólnik Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 6 maja 1950 r. w sprawie sprzedaży mięsa mniej wartościowego (z taniej jatk) (Dz. Urz. Min. R. i R. R. Nr 8, poz. 51).

10. Okólnik Ministrów Handlu Wewnętrznego oraz Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 14 sierpnia 1950 r. w sprawie wprowadzenia i utrzymania tanich jatek (Monitor Polski Nr A-91, poz. 1192).

11. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 3 listopada 1948 r. wydane w porozumieniu z Ministrami Administracji Publicznej i Ziem Odzyskanych o obowiązku poddawania sprawdzaniu mięsa sprowadzanego do niektórych miejscowości (Dz.U.R.P. Nr 53, poz. 424).

12. Zarządzenie Ministrów Administracji Publicznej, Ziem Odzyskanych oraz Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 20 grudnia 1948 r. w sprawie taryf opłat rzeźniczych dla rzeźni prowadzonych przez samorząd terytorialny oraz ich przeznaczenie (Monitor Polski Nr A-85, poz. 951).

13. Zarządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 20 grudnia 1948 r. w sprawie opłat za badanie zwierząt rzeźnych i mięsa (Monitor Polski Nr A-85, poz. 953).

14. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 5 lutego 1931 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wewnętrznych, Skarbu, Komunikacji oraz Pocht i Telegrafów w sprawie badania mięsa, sprowadzanego (przywożonego) z zagranicy (Dz.U.R.P. Nr 54, poz. 443).

15. Ustawa z dnia 10 lutego 1949 r. o obrocie zwierzętami gospodarskimi i produktami uboju oraz o ich przetworstwie (Dz.U.R.P. Nr 21, poz. 135).

16. Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 12 maja 1951 r. w sprawie detalicznej sprzedaży tłuszczów i konserw mięsnych. (Monitor Polski Nr A-55, poz. 721).

17. Rozporządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 20 grudnia 1950 r. w sprawie unormowania obrotu dziczyzną i jej przetworami (Dz.U.R.P. Nr 25, poz. 190).

18. Rozporządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 26 października 1949 r. w sprawie uznania niektórych artykułów za reglamentowane (Dz.U.R.P. Nr 56, poz. 444).

19. Rozporządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 28 marca 1949 r. w sprawie zaopatrywania ludności w mięso, tłuszcze i przetwory mięsne (Dz.U.R.P. Nr 27, poz. 202).

20. Rozporządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 24 marca 1950 r. w sprawie unormowania wyrobu i obrotu przetworami mięsnymi (Dz.U.R.P. Nr 12, poz. 120).

21. Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dn. 7 kwietnia 1950 r. w sprawie ustalenia rodzajów oraz określenia składników wędlin, wyrobów wędliniarskich i konserw mięsnych (Monitor Polski Nr A-43, poz. 500) ze zmianami wprowadzonymi przez zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 2 grudnia 1950 r. (Monitor Polski z 1951 r. Nr A-6, poz. 81).

22. Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dn. 9 grudnia 1950 r. w sprawie tymczasowych, jednolitych norm ubytku naturalnego mięsa oraz przetworów

d) mleko i przetwory mleczne

23. Dekret z dnia 28 października 1947 r. o mleczarstwie (Dz.U.R.P. Nr 67, poz. 416).

24. Rozporządzenie Ministrów Handlu Wewnętrznego i Zdrowia z dnia 21 października 1949 r. w sprawie surowców przeznaczonych do przetwórstwa w zakładach mleczarskich (Dz.U.R.P. Nr 2, poz. 4 z 1950 r.).

25. Rozporządzenie Ministrów Przemysłu i Handlu oraz Zdrowia z dnia 22 grudnia 1948 r. w sprawie ustalenia wymagań, jakim winny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia zakładów mleczarskich (Dz.U.R.P. Nr 67, poz. 416 z 1949 r.).

26. Rozporządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 31 marca 1949 r. w sprawie organizacji, zakresu działania i uprawnień inspektoratów mleczarskich oraz trybu pobierania opłat od zakładów mleczarskich (Dz.U.R.P. Nr 21, poz. 145).

27. Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dn. 9 grudnia 1932 r., wydane w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Reform Rolnych i Ministrem Przemysłu i Handlu o dozorcze nad mlekiem i jego przetworami (Dz.U.R.P. z 1933 r. Nr 19, poz. 128).

28. Okólnik Ministra Opieki Społecznej Nr 9 z dnia 27 marca 1934 r. w sprawie zarządzeń dotyczących wykonania rozporządzeń o dozorcze nad mlekiem i jego przetworami (Polskie Prawo Sanitarne, Tom I/2).

29. Okólnik Ministra Zdrowia Nr 52, z dnia 12 lipca 1948 r. w sprawie wzmoczenia dozoru nad mlekiem i jego przetworami (Dz. Urz. Min. Zdrowia Nr 13, poz. 115).

30. Okólnik Ministra Zdrowia Nr 36 z dnia 21 maja 1949 r. w sprawie uregulowania kontroli handlu okrężnego mlekiem i jego przetworami (Dz. Urz. Min. Zdrowia Nr 11 z 1949 r.).

31. Zarządzenie Ministra Zdrowia, Handlu Wewnętrznego oraz Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 25 lipca 1950 r. w sprawie wzmocnienia dozoru nad mlekiem i jego przetworami w miejscach produkcji i obiegu (Dz. Urz. Min. Zdrowia Nr 15, poz. 132).

32. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 października 1938 r. o zakazie używania francuskiej nazwy nacjonalnej „Rocquefort” dla serów (Dz.U.R.P. Nr 83, poz. 562).

33. Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dn. 14 stycznia 1950 r. w sprawie tymczasowych, jednolitych norm ubytku naturalnego mleka i jego przetworów w handlu uspołecznionym (Dziennik Urz. MHW Nr 1, poz. 6).

e) napoje gazowe

34. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 11 lipca 1947 r. wydane w porozumieniu z Ministrami Przemysłu i Handlu, Aprowizacji, Administracji Publicznej, Ziemi Odzyskanych, Skarbu oraz Pracy i Opieki Społecznej o dozorcze nad wyrobem i obrotem napojami chłodzącymi gazowanymi (Dz.U.R.P. Nr 52, poz. 283).

35. Okólnik Ministra Zdrowia Nr 58/48 z dnia 7 października 1948 r. o kontroli wyrobu i obrotu napojów chłodzących gazowanych (Dz. Urz. Min. Zdrowia Nr 20).

f) ocet

36. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 28 lutego 1950 r. w sprawie wyrobu oraz obiegu octów i esencji octowej (Dz.U.R.P. Nr 9, poz. 95).

g) piwo

37. Dekret z dnia 3 lutego 1947 r. Prawo Akcyzowe (Dz.U.R.P. Nr 29, poz. 122).

37a. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 1927 r. o zakazie używania czechosłowackich nazw regionalnych (Dz.U.R.P. Nr 7, poz. 44 z 1928 r.).

h) sztuczne środki słodzące

38. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 9 sierpnia 1948 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Przemysłu i Handlu, Aprowizacji oraz Skarbu w sprawie sztucznych środków słodzących (Dz.U.R.P. Nr 41, poz. 299).

i) tłuszcz

39. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 21 lipca 1930 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Przemysłu i Handlu, Rolnictwa, Skarbu i Spraw Zagranicznych o dozorcze nad wyrobem i obiegiem tłuszczów i olejów jadalnych (Dz.U.R.P. Nr 55, poz. 453).

40. Rozporządzenie Ministra Aprowizacji i Handlu z dnia 4 listopada 1946 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu w sprawie zakazu używania tłuszczów jadalnych na cele techniczne (Dz.U.R.P. Nr 70, poz. 386).

41. Okólnik Ministerstwa Zdrowia Nr 20/46 z dnia 1 kwietnia 1946 r. w sprawie przeprowadzenia kontroli tłuszczów i olejów jadalnych (Dz. Urz. Min. Zdrowia Nr 6, poz. 48).

42. Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 12 maja 1951 r. w sprawie detalicznej sprzedaży tłuszczów oraz przetworów mięsnych (Monitor Polski Nr A-55, poz. 729).

j) wino

43. Ustawa z dnia 18 listopada 1948 r. o produkcji win, moszczów winnych i miodów pitnych oraz o obrocie tymi produktami (Dz.U.R.P. Nr 58, poz. 462).

44. Okólnik Ministerstwa Skarbu z dnia 5 listopada 1933 r. w sprawie zezwoleń na wyrób i sprzedaż napojów winnych (Dz. Urz. Min. Skarbu Nr 37, poz. 260).

45. Okólnik Ministerstwa Finansów z dnia 4 września 1950 r. w sprawie przerobu przez apteki wina na wina lecznicze (Dz. Urz. Min. Fin. Nr 22, poz. 136).

45a. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 stycznia 1933 r. o zakazie używania węgierskich nazw regionalnych (Dz.U.R.P. Nr 12, poz. 79).

45b. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 stycznia 1939 r. o zakazie używania francuskich nazw regionalnych dla produktów winnych (Dz.U.R.P. Nr 9, poz. 46).

k) zboże i przetwory zbożowe

46. Dekret z dnia 23 lipca 1951 r. o planowym skupie zbóż (Dz.U.R.P. Nr 39, poz. 297).

47. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 lipca 1951 r. o planowym skupie zbóż (Dz.U.R.P. Nr 39, poz. 299).

48. Ustawa z dnia 25 maja 1951 r. o utworzeniu Centralnego Urzędu Skupu i Kontraktacji (Dz.U.R.P. Nr 30, poz. 234).

49. Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 4 sierpnia 1951 r. w sprawie premii za zboże sprzedane ponad ilość, objętą obowiązkiem sprzedaży w planowym skupie zbóż w roku gospodarczym 1951/52 (Monitor Polski Nr A-70, poz. 907).

50. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 sierpnia 1951 r. w sprawie określenia gatunków zbóż oraz innych produktów rolnych, które mogą być przyjmowane zamiast zboża, objętego obowiązkiem sprzedaży (Dz.U.R.P. Nr 42, poz. 322).

51. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 września 1951 r. w sprawie określenia warzyw, jakie mogą być przyjmowane zamiast zboża, objętego obowiązkiem zamiany oraz norm zamiany (Dz.U.R.P. Nr 48, poz. 354).

52. Zarządzenie Prezesa CUS i K z dnia 25 lipca 1951 r. w sprawie ilości dostaw trzody chlewnej, której przekroczenie uzasadnia obniżkę ilości zboża objętej obowiązkiem sprzedaży o planowym skupie dla poszczególnych grup indywidualnych gospodarstw rolnych (Monitor Polski Nr A-70, poz. 913).

53. Rozporządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 30 listopada 1950 r. w sprawie przemiatu zbóż (Dz.U.R.P. Nr 2, poz. 16 z 1951 r.).

54. Rozporządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 29 grudnia 1949 r. w sprawie odstępowania przy przemiale gospodarczym niektórych rodzajów zboża na rzecz Państwa (Dz.U.R.P. Nr 2, poz. 8 z 1950 r.).

55. Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dn. 12 stycznia 1950 r. w sprawie ustalenia wzoru pokwitowania wydawanego osobom odstępującym przy przemiale gospodarczym zboża na rzecz Państwa oraz w sprawie kosztów transportu odstąpionego zboża do punktu odbioru (Dz. Urz. MHW Nr 1, poz. 8).

56. Instrukcja Ministra Handlu Wewnętrznego z dn. 13 stycznia 1950 r. w sprawie ustalenia dla młynów zryczałtowanej ilości zboża do odstąpienia na rzecz Państwa (Dz. Urz. Min. Handl. Wewn. Nr 4, poz. 9).

57. Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dn. 7 lipca 1950 r. w sprawie zwolnień niektórych osób od obowiązku odstępowania przy przemiale gospodarczym zboża na rzecz Państwa (Monitor Polski Nr A-84, poz. 1006).

58. Ustawa z dnia 30 grudnia 1950 r. o utworzeniu Funduszu Remontów Młynów Gospodarczych (Dz.U.R.P. Nr 58, poz. 527).

59. Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dn. 19 września 1951 r. w sprawie wysokości opłat za przebieg gospodarczy oraz w sprawie wpłat na rzecz Funduszu Remontów Młynów Gospodarczych (Monitor Polski Nr A-89, poz. 1228) ze zmianami wprowadzonymi przez Zarządzenie Min. Handlu Wewnętrznego z dn. 30 października 1951 r. (Monitor Polski Nr A-96, poz. 1341).

60. Rozporządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 2 listopada 1950 r. w sprawie obrotu zbożem i głównymi przetworami zbożowymi (Dz.U.R.P. Nr 2, poz. 15 z 1951 r.).

61. Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dn. 16 lutego 1951 r. w sprawie planowego przerobu mąki w piekarniach (Dz.U.R.P. Nr 14, poz. 115).

62. Rozporządzenie Ministrów Handlu Wewnętrznego oraz Zdrowia z dnia 2 maja 1951 r. w sprawie wypięku i obrotu pieczywem (Dz.U.R.P. Nr 32, poz. 252).

63. Rozporządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 5 lutego 1951 r. w sprawie zwalczania szkodników zbożowo-mącznych (Dz.U.R.P. Nr 8, poz. 67).

64. Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 18 lutego 1937 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu o dozorcze nad wyrobem i obiegiem mąki i wyrobów mącznych (Dz.U.R.P. Nr 25, poz. 171).

65. Okólnik Ministra Spraw Wewnętrznych Nr 47, z dnia 1 kwietnia 1930 r. o dozorcze nad wyrobem i obiegiem mąki i wyrobów mącznych (P. Prawo Sanitarne, tom I,2).

66. Okólnik Ministra Opieki Społecznej Nr 8 z dnia 15 marca 1934 r. o dozorcze nad mąką i wyrobami mącznymi (Polskie Prawo Sanitarne, tom I,2).

67. Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dn. 26 czerwca 1950 r. w sprawie tymczasowych jednolitych norm ubytku naturalnego zboża i jego przetworów w handlu uspołecznionym (Gazeta Handlowa Nr 55 z r. 1950). Patrz również pkt 69.

l) ziemniaki

68. Dekret z dnia 8 października 1951 r. o zabezpieczeniu dostaw ziemniaków ze zbiorów 1951 r. (Dz.U.R.P. Nr 52, poz. 368).

69. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów i Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 października 1951 roku w sprawie wprowadzenia przyspieszonego postępowania karno administracyjnego w sprawach wykroczenia z dekretów o planowym skupie zbóż i zabezpieczeniu dostaw ziemniaków (Dz.U.R.P. Nr 54, poz. 380).

NOTATNIK

Dwie kwestie z zakresu stosowania przepisów o nabywaniu i przekazywaniu nieruchomości niezbędnych dla realizacji narodowych planów gospodarczych

I. Przy stosowaniu przepisów o nabywaniu i przekazywaniu nieruchomości niezbędnych dla realizacji narodowych planów gospodarczych narzuca się w praktyce cały szereg zagadnień i problemów. Dwie kwestie z tego zakresu zostaną poniżej omówione.

Pierwsza z nich sprowadza się do następujących pytań:

- a) Czy nieruchomości, stanowiące majątek opuszczony, przekazane przez rejonowy urząd likwidacyjny w zarząd prezydium miejskiej rady narodowej, mogą być przeznaczone na nieruchomości zamienne i umieszczone w wykazie lokalnym na podstawie przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 2 sierpnia 1949 r. w sprawie dostarczania nieruchomości zamiennych w zamian za nieruchomości niezbędne dla realizacji narodowych planów gospodarczych (Dz. U. R. P. Nr 47, poz. 355).
- b) Czy nieuregulowanie dotychczas prawa własności nieruchomości, stanowiących majątek opuszczony, nie jest przeszkodą do zgłoszenia tych nieruchomości, jako nieruchomości zamiennych, w trybie § 2 i 3 cyt. rozporządzenia.

Przy rozstrzygnięciu pytania a) należy oprzeć się na przepisach dwóch tekstów: powoływanego już rozporządzenia z dnia 2 sierpnia 1949 r., oraz dekretu z dnia 8 marca 1946 r. o majątkach opuszczonych i poniemleczkich (Dz. U. R. P. Nr 13, poz. 87 i Nr 72, poz. 395, z 1947 r. Nr 19, poz. 77 i Nr 66, poz. 402 oraz z 1948 r. Nr 57, poz. 454).

W myśl § 2 rozporządzenia z dnia 2 sierpnia 1949 r. powinny być zgłoszone, z przeznaczeniem na nieruchomości zamienne, nieruchomości stanowiące własność lub znajdujące się w zarządzie i użytkowaniu władz państwowych, przedsiębiorstw państwowych oraz banków. Zwolnienie pewnej kategorii nieruchomości od obowiązku zgłoszenia nie będzie rozpatrywane, jako nie mające znaczenia dla rozstrzygnięcia postawionego pytania.

W powołanym przepisie prawa istotne jest dla omawianej kwestii, że zgłoszeniu podlegają nieruchomości,

znajdujące się w zarządzie i użytkowaniu władz państwowych.

Nieruchomości, stanowiące majątek opuszczony, znajdują się wyłącznie w zarządzie (nie w użytkowaniu) władz państwowych (dawniej urzędów likwidacyjnych, a po przejściu na podstawie ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o terenowych organach jednolitej władzy państwowej, zakresu właściwości urzędów likwidacyjnych przez prezydium rad narodowych — prezydiów rad narodowych albo też władz, którym majątki opuszczone przekazane zostały w zarząd na podstawie art. 12 ust. 2 dekretu z dnia 8 marca 1946 r.).

Zdawałoby się, że sama tylko różnica przytoczonych wyżej dwóch sformułowań (zarząd i użytkowanie oraz zarząd) mogłaby wystarczyć, by na pytanie a) odpowiedzieć negatywnie.

Jednak, oprócz powyższej przesłanki formalnej, wynikającej z literalnej interpretacji omawianych przepisów, istnieje przesłanka druga, nakazująca takie samo rozstrzygnięcie, a wynikająca z istoty rzeczy oraz interpretacji logicznej.

Wszystkie nieruchomości, o jakich mówi § 2 ust. 1 rozporządzenia z dnia 2 sierpnia 1949 r., stanowią własność Państwa. Wymienione tamże jednostki organizacyjne sprawują zarząd tymi nieruchomościami jako organa Państwa i użytkują je w tym samym charakterze. W gospodarce socjalistycznej nawet mające osobowość prawną przedsiębiorstwa państwowe należy traktować jako organa Państwa, jedynego podmiotu dyspozycji gospodarczej. Przepis powyższy nie mówi co prawda wyraźnie, że dotyczy wyłącznie nieruchomości państwowych, wynika to jednak w sposób oczywisty z tej okoliczności, że władze i przedsiębiorstwa państwowe nie mogą być podmiotem, bądź prawa własności w ogóle, bądź, w szczególności, podmiotem prawa własności nieruchomości. Potwierdzeniem pośrednim, że § 2 ust. 1 cyt. rozporządzenia mówi wyłącznie o nieruchomościach państwowych, jest przepis ust. 2 tegoż paragrafu. Sformułowanie przepisu § 2 ust. 1 rozporządzenia z dnia 2 sierpnia 1949 r. w ten sposób, że mówi

o nieruchomościach, stanowiących własność władz państwowych i samorządowych, przedsiębiorstw państwowych itd., lub znajdujących się w ich zarządzie i użytkowaniu, pomijając nieprawidłowość takiego ujęcia, nie podważa, pomijając tezy. W dacie bowiem wejścia w życie cyt. rozporządzenia związku samorządu terytorialnego miały odrębną osobowość prawną i były podmiotami własności nieruchomości, a zatem takie sformułowanie przepisu było konieczne dla objęcia nim również nieruchomości, stanowiących własność samorządu. Nieruchomości zamienne, oddawane w zamian za nieruchomości nabyte lub wyłączone dla celów realizacji narodowych planów gospodarczych, oddawane są osobom uprawnionym do ich otrzymania na własność. Prawo własności nieruchomości, jak zresztą każdej rzeczy, może przenieść tylko osoba, która jest podmiotem tego prawa lub działa z upoważnienia takiego podmiotu. Prawo przenoszenia własności nieruchomości państwowych, jako nieruchomości zamiennych, wypływa z całokształtu przepisów dekretu z dnia 26 kwietnia 1949 r. o nabywaniu i przekazywaniu nieruchomości niezbędnych dla realizacji narodowych planów gospodarczych (Dz. U. R. P. z 1949 r. Nr 27, poz. 197 i Nr 55, poz. 438 oraz z 1952 r. Nr 4, poz. 25), a ponadto opiera się na wyraźnym przepisie art. 32 tegoż dekretu.

Zupełnie inna jest sytuacja, o ile chodzi o znajdujące się w zarządzie władz nieruchomości, stanowiące majątek opuszczony. Pomijając nawet okoliczność, że w przypadku majątku opuszczonego zarząd majątku ma raczej charakter zarządu powierniczego (art. 14 powołanego na wstępie dekretu z dnia 8 marca 1946 r.), podkreślić należy przede wszystkim, że — w odróżnieniu od zarządu, sprawowanego przez jednostki organizacyjne w charakterze organów właściciela majątku (Państwa), który omówiony został wyżej — sprawowany przez władze zarząd nieruchomości, stanowiącej majątek opuszczony, jest zarządem majątku, będącego własnością osoby trzeciej, a zatem w braku upoważnienia czy to ustawowego, czy też pochodzącego od właściciela majątku — nie obejmuje prawa zbywania majątku. W tych warunkach konsekwentnie uznać należy, że wpisywanie do wykazu nieruchomości zamiennych nieruchomości, których własność nie może być przez władze przeniesiona, byłoby sprzeczne z celem tego wykazu, a zatem, że nieruchomości, stanowiące majątek opuszczony, nie mogą być przeznaczane na nieruchomości zamienne.

Wypada jeszcze zwrócić uwagę na przepis art. 12 ust. 2, zdanie 2 dekretu z dnia 8 marca 1946 r. Tłumaczenie powyższego przepisu, który dopuszcza oddawanie majątków opuszczonych w zarząd i użytkowanie instytucjom użyteczności publicznej, instytucjom spółdzielczym, społecznym, organizacjom kulturalnym i oświatowym, oraz organizacjom pomocy dla grup ludności szczególnie prześladowanych przez Niemców, w związku z przepisem § 2, ust. 1 rozporządzenia z dnia 2 sierpnia 1949 r. mogłoby, przy zastosowaniu wykładni wyłącznie literalnej, doprowadzić do błędnego wniosku, że nieruchomości, stanowiące majątek opuszczony, mogą w pewnych przypadkach, w szczególności wówczas, kiedy zainteresowana instytucja użyteczności publicznej jest przedsiębiorstwem państwowym, być przeznaczone na nieruchomości zamienne. Jednak, na tle tego, co zostało wyżej powiedziane o interpretacji logicznej omawianych tekstów, jest oczywiste, że wniosek taki jest niedopuszczalny.

Twierdząca odpowiedź na pytanie b) wynika z sposobu niewątpliwego z wywodu, umieszczonego pod a). Tutaj należałoby tylko dodać, że po upływie terminu zasedzenia (art. 34 dekretu z dnia 8 marca 1946 r.) nieruchomości, stanowiące majątek opuszczony, przechodzą na własność Państwa i wówczas nie będzie przeszkodą do przeznaczenia ich na nieruchomości zamienne.

W konkluzji, na pytanie a) należy dać odpowiedź przeczącą, zaś na pytanie b) — twierdzącą.

II. Druga kwestia sprowadza się do pytania:

Czy i na jakiej podstawie nieruchomości, stanowiące własność Skarbu Państwa, przekazane wykonawcom narodowych planów gospodarczych na podstawie art. 3 dekretu z dnia 26 kwietnia 1949 r. o nabywaniu i przekazywaniu nieruchomości niezbędnych dla realizacji

narodowych planów gospodarczych, zwolnione zostają od ciężarów na nich długów.

W odpowiedzi na to pytanie należy na wstępie zaznaczyć, że przepisów, które przewidywałyby zwolnienie nieruchomości państwowych, przekazywanych wykonawcom narodowych planów gospodarczych na podstawie art. 3 dekretu z dnia 26 kwietnia 1949 r. od ciężarów na tych nieruchomościach długów, nie ma. Odpowiedź ta nie wyczerpuje jednak wszystkich kwestii, nasuwających się w związku z postawionym pytaniem.

Między innymi należy zwrócić uwagę na różną wagę poruszonego zagadnienia dla różnych kategorii nieruchomości państwowych.

Nieruchomości, których właścicielem było Państwo już przed dniem 1 września 1939 r., są z reguły wolne od długów. Dla tych nieruchomości postawione pytanie jest więc nieaktualne lub prawie nieaktualne.

Inaczej przedstawia się stan rzeczy o ile chodzi o nieruchomości, które przeszły lub zostały przejęte na własność Państwa po dniu 22 lipca 1944 r. w wyniku aktów prawnych, wydanych w związku z przebudową struktury gospodarczej Państwa lub przejściem majątku poniemieckiego. Nieruchomości tej kategorii w bardzo wielu przypadkach są obciążone długami, wpisanymi do ksiąg wieczystych przez poprzednich właścicieli.

Dwa akty normatywne o zasadniczej wadze, na mocy których Państwo stało się właścicielem bardzo znacznej liczby nieruchomości, a mianowicie: dekret Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz. U. R. P. z 1945 r. Nr 3, poz. 13) oraz dekret z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m. st. Warszawy (Dz. U. R. P. Nr 50, poz. 279), zmieniony art. 32 ust. 2 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. (Dz. U. R. P. Nr 14, poz. 130) zawierają prawie jednobrzmiący przepis, który zapowiada odrębne uregulowanie sprawy odpowiedzialności Państwa za obciążenia, wpisane do ksiąg wieczystych (art. 18 dekretu z dnia 6 września 1944 r. i art. 3 dekretu z dnia 26 października 1945 r.). A więc i dla tej kategorii nieruchomości kwestia odpowiedzialności wykonawcy narodowych planów gospodarczych za długi, wpisane do ksiąg wieczystych, jest, przynajmniej do czasu wydania zapowiedzianych przepisów, nieaktualna.

W pełni aktualne omawiane zagadnienie jest wyłącznie dla kategorii nieruchomości państwowych, wyżej nie wymienionych, a zatem głównie dla nieruchomości, stanowiących majątek poniemiecki.

Ponadto, w związku z okolicznością, że przekazanie nieruchomości państwowych w trybie art. 3 dekretu z dnia 26 kwietnia 1949 r. nie powoduje przejścia własności nieruchomości, co zostanie omówione niżej, zauważyć wypada, iż ograniczenie w postawionym pytaniu zagadnienia długów, ciężarów na nieruchomościach państwowych wyłącznie do przypadków przekazania nieruchomości jest nieuzasadnione. Kwestia długów dotyczy w jednakowym stopniu zarówno tego wykonawcy, w którego zarządzie i użytkowaniu nieruchomości znajdowała się jeszcze przed wejściem w życie dekretu z dnia 26 kwietnia 1949 r. i znajduje się nadal, jak i tego, któremu nieruchomość została przekazana w trybie powołanego dekretu. Państwo, jako właściciel nieruchomości, posiadanie wykonywa zawsze przez swe organa (władze, urzędy) albo inne osoby, a zatem bezpośrednie przekazanie przez Państwo nieruchomości w trybie art. 3 dekretu z dnia 26 kwietnia 1949 r. nie jest możliwe.

Kwestia ciężarów na przekazanej nieruchomości długów byłaby zagadnieniem istotnym i wymagającym niezwłocznego rozwiązania jedynie wówczas, gdyby przekazanie nieruchomości skutkowało przejściem jej własności. Jednakże — stosownie do przepisu § 19 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 2 sierpnia 1949 r. w sprawie przekazywania nieruchomości niezbędnych dla realizacji narodowych planów gospodarczych (Dz. U. R. P. Nr 47, poz. 354) — przekazanie nieruchomości państwowych może nastąpić wyłącznie w zarząd i użytkowanie lub na własność czasową. Ponieważ zasada ta doznaje ograniczenia w przepisie art. 102 ust. 1 prawa rzeczowego, który nie dopuszcza przeniesienia na własność czasową nieruchomości, obciążonej długami,

w rezultacie należy stwierdzić, że nieruchomości państwowe, będące przedmiotem niniejszych rozważań, mogą być przekazane w trybie art. 3 dekretu z dnia 26 kwietnia 1949 r. wyłącznie w zarząd i użytkowanie. Jedyne wyjątek, kiedy może mieć zastosowanie przekazanie na własność czasową, będzie omówiony później.

Ustalenie powyższe pozwala w konsekwencji na postawienie tezy, że przekazanie nieruchomości w trybie art. 3 dekretu z dnia 3 kwietnia 1949 r. nie powoduje powstania takiej nowej sytuacji, by w sprawie odpowiedzialności za długi należało niezwłocznie określić organ Państwa lub osobę, która ma wykonać zobowiązanie, bowiem do tego rozstrzygnięcia sprowadza się całe zagadnienie.

Traktując zagadnienie długów, ciężących na nieruchomościach państwowych — zgodnie z zastrzeżeniem, uczynionym wyżej — na szerszej płaszczyźnie, to znaczy bez ograniczenia się do przypadków przekazania nieruchomości w trybie art. 3 dekretu z dnia 26 kwietnia 1949 r., rozważania wymagają przypadki, kiedy nieruchomości państwowa znajduje się w zarządzie i użytkowaniu organizacji, mającej odrębną od Państwa osobowość prawną (niezależnie od podstawy prawnej objęcia nieruchomości w zarząd i użytkowanie).

Przyjęcie istnienia odpowiedzialności takich organizacji za długi, ciężące na będących w ich zarządzie i użytkowaniu nieruchomościach, stanowiących własność Państwa, musiałyby być oparte na przepisie prawa pozytywnego, a ponieważ przepisu takiego nie ma, należy przyjąć jedynie możliwe rozwiązanie, a mianowicie, że za długi, ciężące na nieruchomości, odpowiada jej właściciel, czyli Państwo.

Omówiona kwestia znalazła analogiczne rozwiązanie na tle stosowania ustawy z dnia 3 stycznia 1946 r. o przejęciu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej (Dz. U. R. P. Nr 3, poz. 17). Interpretacja, że za długi przedsiębiorstw, przejętych na własność Państwa i przekazanych następnie przedsiębiorstwom państwowym, odpowiada wyłącznie Skarb Państwa, nie budzi dzisiaj wątpliwości. Mowa jest, oczywiście, o przypadkach, kiedy ustawa przewiduje odpowiedzialność za długi przejętych przedsiębiorstw.

Co się tyczy wszelkiego rodzaju jednostek budżetowych, to jest oczywiste, że w przypadkach, kiedy zarząd nieruchomości państwowych sprawują jednostki tej kategorii, bezpośrednia odpowiedzialność Skarbu Państwa za długi, ciężące na nieruchomościach, rozumie się sama przez się.

Przyczynę pewnych trudności interpretacyjnych stanowić może przepis § 8, ust. 1 rozporządzenia z dnia 2 sierpnia 1949 r., który głosi, że koszty związane z ewentualnym zwolnieniem nieruchomości od praw rzeczowych ograniczonych, na niej ciężących, ponosi wykonawca narodowych planów gospodarczych.

Literalne tłumaczenie powyższego przepisu mogłoby doprowadzić do wniosku, sprzecznego z wprowadzoną zasadą odpowiedzialności Państwa, a mianowicie do wniosku, że odpowiedzialność za długi, obciążające przekazaną nieruchomości państwową, ponosi wykonawca. Ponieważ na tle tego, co zostało powiedziane wyżej, wniosek taki jest niemożliwy do przyjęcia, należy zająć się odnalezieniem właściwego sensu przepisu § 8 ust. 1 rozporządzenia z dnia 2 sierpnia 1949 r., zgodnego z literalnym brzmieniem tego przepisu i nie pozostającego w sprzeczności z tezą o odpowiedzialności za długi, ciężące na nieruchomościach państwowych, wyłącznie Państwa, jako ich właściciela.

Kierunek, w jakim powinna pójść interpretacja tego przepisu, wskazują zarówno jego sformułowanie, jak i miejsce, jakie otrzymał w tekście rozporządzenia.

Przed wszystkim zauważyć wypada, że przepis powyższy nie wprowadza zasady obciążenia wykonawcy narodowych planów gospodarczych kosztami zwolnienia nieruchomości od ciężących na niej praw rzeczowych ograniczonych. Wynika to z ograniczającego określenia: „ewentualne zwolnienie”, które wskazuje, że zasadą rozporządzenia jest brak po stronie wykonawcy obowiązku zwolnienia, a zatem, że zwolnienie przez niego nieruchomości od ciężących na niej praw rzeczowych ograniczonych ma charakter wyjątku od zasady.

Objęcie omawianego przepisu wspólnym paragrafem z przepisem § 8, ust. 2 wskazuje w sposób niedwuznaczny, o jakiego rodzaju prawach rzeczowych ograniczonych mówi się w tych przepisach. Wydaje się, iż uznać można za niewątpliwie, że przepis § 8 ust. 1, tak samo, jak i przepis ust. 2 tegoż paragrafu, mówi o takich prawach osób trzecich, które utrudniają lub uniemożliwiają korzystanie z nieruchomości zgodnie z celem, w jakim została ona objęta przez wykonawcę narodowych planów gospodarczych. Należą tu przede wszystkim użytkowanie i służebności.

A zatem, tylko w tych wyjątkowych przypadkach, kiedy nieruchomości, przekazana wykonawcy narodowych planów gospodarczych na podstawie art. 3 dekretu z dnia 26 kwietnia 1949 r. obciążona jest takimi prawami rzeczowymi ograniczonymi, które uniemożliwiają lub utrudniają uczynienie z niej właściwego użytku, wykonawca — jeżeli chce uwolnić się od tych niedogodności — musi sam ponieść związane z tym koszty.

Trudny do pomyślenia jest przypadek, by takim uciążliwym prawem rzeczowym ograniczonym mogła być hipoteka. Gdyby jednak okoliczność taka nastąpiła, to koszty wykreślenia hipoteki musiałyby ponieść wykonawca.

Ten wyjątkowy, praktycznie mało prawdopodobny przypadek zapłaty długu, ciężącego na przekazanej nieruchomości państwowej przez wykonawcę narodowych planów gospodarczych nie narusza zasady, że odpowiedzialność za długi ponosi Państwo jako właściciel nieruchomości, a to tym bardziej, że wykonawca zapłaci dług niejako dobrowolnie, ponieważ — z uwagi, iż przekazanie nieruchomości następuje zawsze na jego wniosek — miał on lub mógł mieć świadomość, że nieruchomości jest obciążona oraz że obciążenie — ze względu na właściwe jej wykorzystanie — musi być wykreślone.

Pozostaje do omówienia przypadek, kiedy nieruchomości państwowa, obciążona długami, może być przekazana wykonawcy narodowych planów gospodarczych na własność czasową oraz wpływ przekazania nieruchomości na własność czasową na ustalenie organu lub osoby, obowiązanej do zapłaty ciężących na niej długów.

Jak już wyżej zaznaczone zostało, przepis art. 102 § 1 prawa rzeczowego nie dopuszcza przekazania na własność czasową nieruchomości państwowej, obciążonej długami. Wyjątkiem od tej zasady jest przepis art. 4 ustawy z dnia 3 lipca 1947 r. o popieraniu budownictwa (Dz. U. R. P. Nr 52, poz. 270), który stanowi, że przepisu art. 102 § 1 prawa rzeczowego nie stosuje się w przypadkach ustanowienia przez Państwo własności czasowej nieruchomości, przeznaczonych na cele budownictwa mieszkaniowego, na rzecz osób przystępujących do wznoszenia takich budowli, które korzystają z poparcia Państwa na podstawie przepisów tejże ustawy.

Wobec zasady § 19, ust. 1 rozporządzenia z dnia 2 sierpnia 1949 r., że nieruchomości państwowe powinny być przekazywane w zasadzie w zarząd i użytkowanie, stosowanie w praktyce przepisu art. 4 ustawy z dnia 3 lipca 1947 r. uważać należy za więcej, niż wątpliwie, niemniej jednak choćby tylko teoretyczna dopuszczalność przekazania na własność czasową nieruchomości, obciążonej długami, nakazuje rozważyć, kto w takim przypadku ma obowiązek zapłaty długów.

Prawo rzeczowe, które nie dopuszcza przekazywania na własność czasową nieruchomości obciążonych, nie zawiera oczywiście przepisów, dotyczących regulowania długów, ciężących na takich nieruchomościach. A ponieważ przepisów takich nie zawiera również ustawa z dnia 3 lipca 1947 r., jedynym tekstem, który musi posłużyć za podstawę rozważań, jest rozporządzenie z dnia 2 sierpnia 1949 r.

Przepisy powołanego rozporządzenia nie dają podstaw do innego traktowania — o ile chodzi o obowiązek zapłaty długów, ciężących na nieruchomości — wykonawcy narodowych planów gospodarczych, który przejął nieruchomość na własność czasową, jak wykonawcy, który przejął nieruchomość w zarząd i użytkowanie, a zatem należy uznać, że i w tych przypadkach obowiązuje zasada, iż wykonawca nie ma obowiązku zapłaty długów. Tak samo brak jest podstaw

do innego tłumaczenia § 8 ust. 1 rozporządzenia z dnia 2 sierpnia 1949 r. w stosunku do omawianej kategorii wykonawców, jak w stosunku do wykonawców, obejmujących nieruchomości w zarząd i użytkowanie.

W konkluzji, na drugie pytanie należy odpowiedzieć: Nie ma przepisów, które by przewidywały zwolnienie nieruchomości państwowych, przekazywanych wykonawcom narodowych planów gospodarczych na podstawie art. 3 dekretu z dnia 26 kwietnia 1949 r., od ciężących na tych nieruchomościach długów. Z całości kształtu przepisów o przekazywaniu nieruchomości państwowych, na tle analogicznych przepisów innych

tekstów wynika, że odpowiedzialność za długi, ciężące na przekazanej nieruchomości ponosi bezpośrednio Skarb Państwa, tak samo, jak odpowiedzialność tę ponosił przed przekazaniem nieruchomości.

Przepis § 8 ust. 1 rozporządzenia z dnia 2 sierpnia 1949 r. przewiduje wyjątkowe przypadki, kiedy utrudnione lub niemożliwe jest właściwe wykorzystanie nieruchomości bez zwolnienia jej od praw osób trzecich. W tych wyjątkowych przypadkach, kiedy niezwłoczne zwolnienie nieruchomości od obciążeń jest konieczne, koszty zwolnienia ponosi wykonawca narodowych planów gospodarczych.

h. r.

Odbiór przedmiotów znormalizowanych

Polskie Normy, ustalone przez Polski Komitet Normalizacyjny na podstawie ustawy z dn. 20.XII.1949 r. o Polskim Komitecie Normalizacyjnym oraz o polskich normach i standardach (Dz. U.R.P. Nr 63 poz. 493), dotyczące przedmiotów wytwarzanych lub przetwarzanych, określają warunki techniczne, jakim przedmioty te powinny odpowiadać. Znaczna ilość tych norm rozporządzeniami Przewodniczącego PKPG, wydanymi na podstawie art. 14 tejże ustawy zostaje uznana za obowiązujące, co ma m. in. ten skutek, że niestosowanie się do nich zagrożone jest karą.

Przestrzeganie warunków technicznych, wymaganych przez Polskie Normy leży w interesie publicznym w ogóle, a w interesie urzędów, instytucji i przedsiębiorstw zamawiających lub nabywających znormalizowane przedmioty w szczególności. Stąd wypływa konieczność kontroli, polegającej na sprawdzeniu czy wyprodukowane przedmioty znormalizowane odpowiadają wymaganiom ustalonej, ewentualnie obowiązującej normy.

Zamawiający i nabywcy są zainteresowani, by potrzebne im przedmioty były dostarczone w wymaganej ilości, w określonym terminie i określonej jakości. Rzecz oczywista, że jakość dostarczonych przedmiotów powinna odpowiadać wymaganiom Polskiej Normy — lecz zamawiający lub nabywca może wymagać, by potrzebne mu przedmioty ponadto odpowiadały pewnym dodatkowym warunkom. Stwierdzenie czy dostarczone przedmioty odpowiadają wymaganiom technicznym częstokroć wymaga dokonania badań technicznych, niekiedy natury skomplikowanej. Toteż Polskie Normy, poza ustaleniem warunków, jakim powinny odpowiadać znormalizowane przedmioty, określają również sposoby przeprowadzenia badań technicznych we wszystkich tych przypadkach, gdy sprawdzenie zgodności wykonanych przedmiotów z wymaganiami Polskiej Normy może być dokonane tylko w drodze przeprowadzenia takich badań.

Czy mogą jednak Polskie Normy pójść dalej i regulować inne istotne zagadnienia, związane z odbiorem zamówionych czy nabywanych przedmiotów, jak: współudział w odbiorze przedstawiciela zamawiającego lub nabywcy i w ogóle procedurę odbioru, warunki dopuszczalności badań dodatkowych rozstrzyganie sporów pomiędzy wykonawcą lub dostawcą a odbierającym, przyjmowanie dostarczonych przedmiotów, w których badania techniczne wykazały pewne braki (j. np. postanowienie, że odbierający powinien przyjąć przedmioty wykazujące pewne wady, płacąc odpowiednio obniżoną cenę), podział kosztów badań technicznych pomiędzy stronami itd.?

Poza kontrolą w związku z odbiorem, dokonywaną przez zamawiającego lub nabywcę — w zakładach wytwarzających i przetwarzających istnieje kontrola wewnętrzna dokonywana przez odpowiednie działy zakładów. Zadaniem kontroli wewnętrznej jest sprawdzenie, czy przedmioty, które mają być dostarczone zamawiającym lub nabywcom, czynią zadość normalnym wymaganiom technicznym, a w szczególności wymaganiom Polskich Norm, jeżeli takie istnieją. Sprawdzenie takie wymaga przeprowadzenia odpowiednich badań technicznych. W wyniku takiej kontroli, którą można określić, jako odbiór wewnętrzny, badane przedmioty albo mogą być uznane za nadające się do odpowiedniego użycia, w szczególności za wykonane zgodnie z Polską Normą, albo uznane za posiadające pewne braki, które nie stoją jednak na przeszkodzie uży-

ciu przedmiotów jako niepełnowartościowych, albo wreszcie uznane za nienadające się do użycia do celów, do jakich są przeznaczone. Rzecz oczywista, że fakt dokonania odbioru wewnętrznego powinien być stwierdzony odpowiednim aktem (np. protokołem odbioru wewnętrznego). Natomiast zagadnienie odbioru dokonywanego przez zamawiającego lub nabywcę jest z punktu widzenia stanu prawnego odrębnym problemem.

Ustawa z dnia 18.IX.1948 r. o dostawach, robotach i usługach na rzecz Skarbu Państwa, samorządu i niektórych kategorii osób prawnych (Dz. U.R.P. Nr 63 poz. 494) upoważniła Radę Ministrów do wydania w drodze rozporządzenia przepisów, regulujących m.in. sprawę przyjmowania (odbioru) dostaw, robót i usług (art. 9 ust. 1 ustawy). Wydane na podstawie tej ustawy rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19.II.1949 r. (Dz. U.R.P. Nr 12 poz. 73) zajmuje się kwestią odbioru w rozdziale VI „Wykonanie umowy” § 59 ust. 1 rozporządzenia ustala zasadę, że wszelkie dostawy i roboty mogą być odebrane po stwierdzeniu, że odpowiadają warunkom zawartym w umowie. Ust. 2 tegoż § 59 przewiduje możliwość przyjęcia przedmiotu nie odpowiadającego warunkom umownym w przypadku gdy przyjęcie po cenie obniżonej znajduje usprawiedliwienie gospodarcze. W myśl § 60 ust. 3 rozporządzenia odbiór może być poprzedzony badaniem technicznym (oczywiście, jeżeli jest to potrzebne), które ma na celu zakwalifikowanie jakości świadczenia i jego zgodności z warunkami umowy. Śwadcówce warunki odbioru na podstawie § 66 rozporządzenia mają być ustalone zarządzeniami właściwych ministrów, wydawanymi w porozumieniu z Ministrem Finansów. Władze naczelne na podstawie tego przepisu wydają stosownie do potrzeby odpowiednie zarządzenia. W szczególności m. in. zagadnienie odbioru reguluje zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dn. 26.VIII.1950 r. w sprawie ogólnych warunków dostaw (Biuletyn PKPG Nr 20 poz. 226), „Warunki Umowne”, określające prawa i obowiązki zamawiającego i wykonawcy robót budownictwa inwestycyjnego, stanowiące załącznik Nr 2 do zarządzenia Przewodniczącego PKPG z dn. 5.II.1951 r. w sprawie stosowania umowy ramowej o wykonanie robót budowlanych i montażowych (Monitor Polski Nr A-18 poz. 238*).

Skoro więc przepisy, regulujące zagadnienie odbioru są wydawane przez władze naczelne, Polskie Normy nie powinny zawierać przepisów, regulujących sprawę odbioru nie tylko dlatego, że nie byłoby to w zgodzie z przytoczonymi przepisami i prowadziłoby do niepożądanego dwutorowości, lecz i dlatego, że przemawiają przeciwko temu względy praktyczne — odbiór bowiem, o którym mowa, nie może ograniczyć się do stwierdzenia zgodności odbieranych przedmiotów z Polską Normą; przy odbiorze zgodnie z przytoczonym przepisem § 59 ust. 1 rozporządzenia z dn. 19.II.1951 r. stwierdza się zgodność świadczenia ze wszelkimi w ogóle warunkami umowy, jak termin, specjalne warunki techniczne, nieprzewidziane w Polskiej Normie itp.

Mogą natomiast Polskie Normy regulować sprawę

*) Zarządzenie to straciło moc i z dniem 1.I.1952 r. weszło w życie nowe Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 11.I.1952 r. w sprawie zasad i trybu zawierania umów o wykonanie robót budowlano-montażowych objętych planem inwestycyjnym (Mon. Pol. Nr A-5 poz. 53).

kontroli (odbioru) wewnętrznej, dokonywanej w zakładzie wytwarzającym lub przetwarzającym przedmioty, których dotyczą normy. Poza ustaleniem potrzeby i sposobu przeprowadzenia badań technicznych przy takiej kontroli normy mogą przewidywać sposób stwierdzania przeprowadzonej kontroli i jej wyników przez wystawianie odpowiednich dokumentów, doreczanych następnie zamawiającym i nabywcom. Poza tym mogą ustalać, jak należy postąpić z przedmiotami, co do których przy kontroli stwierdzono, że nie czynią zadość wymaganiom normy. W szczególności może być przewidziana konieczność zniszczenia wyprodukowanych przedmiotów (np. artykułów spożywczych, wykazujących braki szkodliwe dla zdrowia), przerobienie ich, gdy w ten sposób mogą być usunięte stwierdzone wady, zaliczenie do niższego gatunku, jeżeli norma przewiduje kilka gatunków o różnej jakości przedmiotów itd.

Zagadnienie badań technicznych poprzedzających odbiór, dokonywany przez zamawiającego lub nabywcę, norma techniczna może pominąć tylko wówczas, gdy badania takie byłyby zbędne z tego względu, że stwierdzenie zgodności przedmiotu z normą nie wymaga ani wiedzy technicznej ani specjalnych aparatu

tów czy urządzeń (np. gdy norma reguluje jedynie wymiary przedmiotów). W przeciwnym razie norma powinna ustalić czy badania są zawsze konieczne, a gdy nie są konieczne zawsze — w jakich okolicznościach należy je przeprowadzać albo kiedy można badań zaniechać. Między innymi norma może przewidywać dopuszczalność zastąpienia badań technicznych przedstawieniem przez wytwórcę zaświadczenia stwierdzającego dodatni wynik kontroli wewnętrznej, dokonanej w zakładzie państwowym. Poza tym norma powinna zawierać określenie i opis badań technicznych. W pewnych przypadkach może zająć potrzeba ustalenia w normie, jak należy postąpić z przedmiotami, których badanie dało wynik ujemny, np. norma może postanowić, że w razie ujawnienia w toku badań technicznych określonych braków (powodujących niebezpieczeństwo, szkodę dla zdrowia lub tp.) zbadane przedmioty należy zniszczyć lub uczynić niezdatnymi do użycia. Nie powinna natomiast norma zawierać ani postanowień dotyczących kosztów badań pierwszych czy powtórnych, ani postanowień dotyczących postępowania rozjemczego (arbitrażu), ani postanowień, nakazujących przyjęcie lub odrzucenie dostarczonych przedmiotów.

Gustaw Szymkiewicz

Orzecznictwo w sprawach gospodarczych

Sąd Najwyższy

Izba Karna

1. Z brzmienia art. 77 § 2 p. k. s. stanowiącego, że kto uszczupla dochód zastrzeżony Skarbowi Państwa przez usunięcie spirytusu z zakładu, magazynu lub transportu podlega karze grzywny (określonej w § 1 tegoż art. 77 p. k. s.) i karze aresztu do 6 miesięcy wynika, iż celem tego przepisu nie jest represja za kradzież, przywłaszczenie lub zniszczenie spirytusu, lecz ochrona praw, które Skarb Państwa realizuje w zakresie monopolu spirytusowego.

Mogą to być prawa różnego rodzaju, a między nimi prawo do pobierania opłat monopolowych.

Działanie zmierzające do pozbawienia Skarbu Państwa własności pewnej ilości spirytusu, jak np. utoczenie sobie spirytusu ze zbiornika lub beczki i wypicie go stanowi kradzież (art. 257 k. k.), a spowodowanie, że spirytus stał się niezdatnym do użytku przez wypuszczenie go ze zbiornika lub beczki jest przestępstwem z art. 263 k. k. Czy zaś działania takie są jednocześnie przestępstwem skarbowym, zależy od tego czy zachodzą po stronie sprawcy podmiotowe wymagania art. 77 p. k. s.

Sąd Najwyższy w sprawie Stanisława K., osk. z art. 77 § 3 p. k. s., po rozpoznaniu rewizji nadzwyczajnej Generalnego Prokuratora R. P. od wyroku Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 1949 r., na podstawie art. 394, 396, 400, 375, 383 pkt 2 k. p. k. uchylił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 4 października 1948 r., tudzież wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 1949 r. i uznał oskarżonego za winnego, że uczynił niezdatnym do użytku mienie państwowe przez to, że dokonawszy kradzieży spirytusu za pomocą rozkręcania śrub na krućcu rury spirytusowej zbiornika rektyfikacji Polskiego Monopolu Spirytusowego, śrub tych z powrotem dostatecznie nie zakręcił, przez co spowodował wycieknięcie większej ilości spirytusu z tego zbiornika, tj. przestępstwa z art. 263 § 1 k. k. i za ten czyn z mocy powołanego przepisu skazał go na 6 (sześć) miesięcy aresztu...

Rewizja nadzwyczajna Generalnego Prokuratora Rzeczypospolitej zarzuca zaskarżonym wyrokom obrażę art. 77 § 2 p. k. s., której sądy obu instancji dopuściły się przez skazanie Stanisława K. z tego przepisu, pomimo, że czyn jego należało zakwalifikować jako występki nieumyślny z art. 77 § 3 p. k. s. i wnosi o uchylenie obu wyroków, uznanie oskarżonego Stanisława K. winnym popełnienia występkę z art. 77 § 3 p. k. s. i wymierzenia mu odpowiedniej kary z tego przepisu przy ewentualnym zastosowaniu art. 26 p. k. s.

W uzasadnieniu

Sąd Najwyższy wyraził następujący pogląd prawny: Wyrokiem Sądu Okręgowego ustalono, że oskarżony Stanisław K., robotnik Rektyfikacji PMS, po dokonaniu kradzieży 0,3 litra spirytusu ze zbiornika, będąc spłoszony przez innych robotników, nie dokręcił śrub na krućcu rury zbiornika ze spirytusem, co spowodowało wycieknięcie ze zbiornika do kanałów i na ziemię około 5.000 litrów spirytusu, za co skazany został na karę grzywny i karę sześciomiesięcznego aresztu.

Z brzmienia art. 77 § 2 p. k. s. stanowiącego, że kto uszczupla dochód zastrzeżony Skarbowi Państwa przez usunięcie spirytusu z zakładu, magazynu lub transportu podlega karze grzywny (określonej w § 1 tegoż art. 77 p. k. s.) i karze aresztu do 6 miesięcy, wynika, iż celem tego przepisu nie jest represja za kradzież, przywłaszczenie lub zniszczenie spirytusu, lecz ochrona praw, które Skarb Państwa realizuje w zakresie monopolu spirytusowego.

Mogą to być prawa różnego rodzaju, a między nimi prawo do pobierania opłat monopolowych.

Działanie zmierzające do pozbawienia Skarbu Państwa własności pewnej ilości spirytusu, jak np. utoczenie sobie spirytusu ze zbiornika lub beczki i wypicie go stanowi kradzież (art. 257 k. k.) a spowodowanie, że spirytus stał się niezdatnym do użytku przez wypuszczenie go ze zbiornika lub beczki jest przestępstwem z art. 263 k. k. Czy zaś działania takie są jednocześnie przestępstwem skarbowym, zależy od tego czy zachodzą po stronie sprawcy podmiotowe wymagania art. 77 p. k. s.

Urzędnik, który przekroczył swą władzę, będzie odpowiedzialny z art. 286 k. k.

W danym przypadku oskarżony naruszył zaślepkę w rurze, obluźnił śruby na niej i utoczył sobie do mianierki 0,3 litra spirytusu, który następnie z kolegą wypił.

Będąc spłoszony przez innych robotników nie doprowadził rury spirytusowej do pierwotnego stanu, gdyż nie poprzykręcał jak należy śrub, a więc przewidywał że wobec obluźnienia śrub spirytus będzie z rury wyciekał na ziemię i do kanałów.

Oskarżony, choć tego nie pragnął, to jednak przewidywał ten stan rzeczy i godził się, że spirytus stanie się niezdatnym do użytku, czym wypełnił stan faktyczny art. 263 k. k.

Na to by orzec, że oskarżony oprócz przestępstwa z art. 263 k. k. popełnił także przestępstwo z art. 77 § 2 lub 3 p. k. s., brak jest w materiale dowodowym przesłanek dla przyjęcia podmiotowych jego wymogów.

(I. K. 257/51)

Główna Komisja Arbitrażowa

Okręgowe Komisje Arbitrażowe

1. Akt administracyjny władzy nadrzędnej jako źródło powstania zobowiązania cywilno-prawnego.

Akt administracyjny władzy nadrzędnej, nakazujący jednostce podległej zapłatę należności, stwarza stosunek cywilno-prawny między tą jednostką, a jednostką, na rzecz której zapłata ma być dokonana.

Okręgowa Komisja Arbitrażowa w Łodzi orzeczeniem z dnia 14.X.1951 roku zasądziła od Zjednoczenia A odsetki i koszty postępowania.

Z uzasadnienia:

Wnioskodawca dochodzi należności w kwocie zł X za dostarczone pozwanemu dnia 23.I.1951 r. przyczepy. W toku postępowania pozwany przyznał, że istotnie przedmiotowe przyczepy otrzymało przedsiębiorstwo, którego pozwany jest następcą prawnym.

Nie kwestionując wysokości roszczenia pozwany wyjaśnił ponadto, że jego kredytami inwestycyjnymi dysponuje wyłącznie przedsiębiorstwo wezwane do współuczestnictwa, i że ono obowiązane było uregulować należność wnioskodawcy.

W tym stanie rzeczy Okręgowa Komisja Arbitrażowa w Łodzi wezwała do współuczestnictwa Zjednoczenie A. Współuczestnik pismem z dn. 14.VIII. 1951 r. do wnioskodawcy uznał swój obowiązek w zakresie uregulowania spornej sumy, prosząc równocześnie o wtór-

G l o s s a

Prawo wstrzymania się ze świadczeniem w obrocie socjalistycznym

(Orzeczenie OKA-Łódź z dn. 2.VII.1951 r. Nr Rep. III-204-5g2/51/a)

W nrze 10 (40) „Przeglądu Ustawodawstwa Gosp.” ogłoszone zostało m. in. orzeczenie OKA w Łodzi pod tytułem „Wstrzymanie świadczenia z umów wzajemnych w obrocie socjalistycznym”. Teza tego orzeczenia brzmi: „Jednostka gospodarki uspołecznionej nie ma prawa zatrzymywać oddanego do remontu przez państwową jednostkę gospodarczą przedmiotu majątku trwałego do czasu otrzymania zapłaty za ten remont”. Tego rodzaju ujęcie tezy — a jeszcze bardziej przytoczonego także uzasadnienia — wymaga, naszym zdaniem, dokładnego komentarza, aby zapobiec błędnym wnioskom i błędnej praktyce, jaka mogłaby wyniknąć przez nadawanie przytoczonemu orzeczeniu przesadne szerokiego znaczenia. Być może, że orzeczenie to w danych, konkretnych okolicznościach było trafne, jednak nie znaczy to, że w innych okolicznościach teza jego da się w pełni zastosować.

Dla praktyki zasadnicze znaczenie ma kwestia czy socjalistyczny obrót gospodarczy wyklucza w ogóle możliwości korzystania z uprawnień, określonych w art. 215 Kodeksu Zobowiązań. Na jednym odcinku sprawa została przez ustawodawcę wyjaśniona. Mianowicie art. 23 ustawy o umowach planowych stanowi: „Stronie nie służy prawo wstrzymania się ze swym świadczeniem, mimo że druga strona nie spełnia świadczenia wzajemnego. Komisja Arbitrażowa przyznać może stronie to prawo, jeżeli strona druga oczywiście narusza nakazy planu gospodarczego, niespełnianie zaś świadczenia na jej rzecz nie spowoduje szkody dla gospodarki narodowej”. Jak widzimy więc nawet na odcinku umów planowych korzystanie z prawa wstrzymania się ze świadczeniem nie jest bezwzględnie wykluczone, lecz uzależnione od zgody Komisji Arbitrażowej. Czy można jednak zasadę wyrażoną w art. 23 ustawy o um. plan. zastosować w drodze analogii do wszelkich innych umów pomiędzy jednostkami gospodarki uspołecznionej?

Należy przede wszystkim podkreślić, że w Kodeksie Cywilnym RSFSR znajdujemy analogiczny do art. 215 naszego KZ przepis, a mianowicie art. 139 o treści następującej: „W umowie wzajemnej każda strona może odmówić zaspokojenia drugiej stronie do czasu otrzymania wzajemnego zaspokojenia, jeżeli z ustawy, umowy lub z natury stosunku prawnego nie wynika dla jednej strony obowiązek wcześniejszego wykonania

ne wystawienie listy inkasowej, po otrzymaniu której należność zapłacił. Wobec potwierdzenia otrzymania długu przez wnioskodawcę, wydanie orzeczenia co do tej części wniosku stało się zbędne.

W dalszym toku postępowania współuczestnik wywodzi, iż nie powinien uczestniczyć w postępowaniu, gdyż nie pozostawał w żadnym stosunku prawnym z wnioskodawcą, a jedynie miał dokonać zapłaty za omawiane przyczepy na zarządzenie zwierzchniego Centralnego Zarządu.

Rozumowanie współuczestnika jest błędne. Aczkolwiek nie zawierał on umowy kupna, powołane zarządzenie Centralnego Zarządu jako akt administracyjny jego władzy nadrzędnej stworzył między nim a wnioskodawcą stosunki cywilno-prawne, z których powstał obowiązek zapłaty wnioskodawcy spornej sumy. Na podstawie tego właśnie zarządzenia należy dojść do przekonania, że współuczestnik był w zwłocie od daty wystawienia pierwszej listy inkasowej, którą niewątpliwie otrzymał, jak wynika z powoływanego wyżej pisma do wnioskodawcy z dn. 14.VII.1951 r. Równocześnie w piśmie tym współuczestnik uznaje swój obowiązek w zakresie zapłaty odsetek.

Kosztami postępowania w wysokości opłat arbitrażowych od wniosku i od współuczestnictwa obciążono współuczestnika jako tego, który spowodował spór.

Nr Rep. III 2 OA-618/51.

zobowiązania”. O ile nam wiadomo, dotychczas nie kwestionowano w Związku Radzieckim zasadności artykułu 139, jeśli chodzi o jego stosowanie w obrocie socjalistycznym. W istocie postanowienie jego posiada pełny walor w tym obrocie jako zasada, od której czynione są, liczne zresztą, wyjątki.

Rzecz polega na tym, że umowy wzajemne pomiędzy jednostkami gospodarki uspołecznionej nie mogą być w znacznej ilości przypadków zawierane na warunkach jednoczesności świadczeń, a to ze względu na system gospodarki planowej i zadania kontrolne aparatu finansowego. Jednoczesność świadczeń jest z reguły wykluczona przy większych dostawach, robotach i usługach. Na mocy przepisów o obrocie bezgotówkowym nie wolno dokonywać zapłaty gotówką, lecz w drodze przelewu bankowego, bank zaś na mocy swoich uprawnień i obowiązków kontrolnych dokona przelewu tylko wówczas, gdy na podstawie przedstawionych dowodów przekona się, że świadczenie drugiej strony (dostawcy, zleceniobiorcy) zostało rzeczywiście wykonane. Rzecz musi więc być wpięty wydania lub wysłana, robota oddana, usługa wykonana i przyjęta, a później dopiero może nastąpić zapłata. Tylko taka kolejność świadczeń umożliwia bankom prowadzenie skutecznej kontroli nad wykonaniem planowych zadań w dziedzinie obrotu towarowego, remontów i inwestycji. Jednoczesność świadczeń dałaby się tu pomyśleć tylko w tej formie, że płatnik wręczyłby dostawcy czek lub polecenie przelewu: w ten sposób przepisy o obrocie bezgotówkowym byłyby wprawdzie zachowane, lecz kontrola spełniałaby tylko funkcje kontroli następnej, a więc nie spełniałaby swej zasadniczej roli prewencyjnej. Stąd też taka forma jednoczesności świadczeń dopuszczalna (a właściwie — nakazana) jest tylko w pewnych dziedzinach działalności usługowej (np. opłata usług transportowych i pocztowych), a pełna jednoczesność świadczeń jest regułą przy drobnych zakupach w handlu detalicznym lub przy wykonywaniu drobnych robót czy usług. Ażeby wykluczenie jednoczesności świadczeń nie pogarszało sytuacji dostawcy czy wykonawcy, inne przepisy zapewniają mu szybką realizację zapłaty w postaci automatyzmu inkasa bankowego i możliwości korzystania z kredytu inkasowego. Tam zaś, gdzie jednoczesność świadczeń jest dopuszczalna, a tym bardziej nakazana, tam dostawca lub wykonawca musi mieć prawo wstrzymania się ze swoim świadczeniem, gdyż stanowi ono

wtedy jedyny środek, zabezpieczający obustronne wykonanie umowy.

Szczególnym rodzajem wstrzymania się ze świadczeniem jest prawo zatrzymania (retencji), określone w art. 218 KZ oraz 518 i nast. K. H. Z. podanych w uzasadnieniu okoliczności wynika, że orzeczenie dotyczy w rzeczywistości prawa zatrzymania. Wnioski nasze jednakże przy przyjęciu tej alternatywy nie ulegają zmianie, gdyż przesłanką wykonania zarówno prawa wstrzymania się ze świadczeniem, jak i prawa retencji jest jednoczesność świadczeń. Jeżeli w stosunkach między osobami prywatnymi strony w umowie nie wykluczyły jednoczesności, nie można w zasadzie odmówić dostawcy wykonania prawa retencji — z tych samych względów, jakie przytoczyliśmy wyżej, omawiając wstrzymanie się ze świadczeniem. Inna rzecz, że prawo retencji — jeśli chodzi o zatrzymanie rzeczy cudzej — stanowi rekwiwit tzw. pomocy własnej i nie powinno być w ogóle dopuszczalne przynajmniej w dziedzinie stosunków pomiędzy jednostkami gospo-

darki społecznej, ani w odniesieniu do środków trwałych, ani środków obrotowych.

Jednakże orzeczenie kładzie tu główny nacisk na fakt, że chodziło o zatrzymanie przedmiotu majątku trwałego (w danym przypadku — samochodu osobowego), a przepisy dekretu o przedsiębiorstwach państwowych wyraźnie wyłączają te przedmioty z obrotu cywilnego. I tu znowu powiedzieć musimy: to zależy. Na dobrą sprawę nie wiemy jeszcze czy np. każdy samochód, należący do przedsiębiorstwa państwowego, zawsze zaliczony być musi do tych środków trwałych, które nie podlegają zajęciu ani zatrzymaniu. W Związku Radzieckim samochód osobowy do użytku dyrektora na pewno nie należy do tej grupy, podobnie jak nie należy cały tzw. inwentarz; z drugiej strony nie podlega zajęciu znaczna grupa środków obrotowych, związanych ściśle z procesem produkcji. U nas ta sprawa nie jest jeszcze ustalona, jeśli chodzi o ten cywilnoprawny punkt widzenia, a wyjaśni ją zapewne dopiero wykonanie art. 8 dekretu o przedsiębiorstwach państwowych.

SB

PRZEGLĄD WYDAWNICTW

Książki

W. N. Izwoleskij: Zagadnienia prawne przewozów kolejowych (Transzeldorizdat — 1951 r.)

Przewóz towarów dokonywany jest na podstawie planów dwóch kategorii. Do pierwszej kategorii należą plany przewozu ładunków posiadających znaczenia dla całego państwa; plany takie sporządzane są centralnie. Do drugiej kategorii należą plany ładunków znaczenia miejscowego; te plany sporządzają naczelnicy okręgów kolejowych.

Plany przewozu są źródłem zobowiązań obu stron: z jednej strony występuje kolej, z drugiej — nadawca. Plan i zadania planowe zobowiązują kolej do podstawiania wagonów w określonych ilościach i terminach, a nadawców do wykorzystania podstawionych wagonów zgodnie z obowiązującymi normami załadowania. Wprowadzanie zmian do raz zatwierdzonych planów dopuszczalne jest tylko w przypadkach określonych w specjalnych uchwałach rządu. Jednakże, gdy jest to potrzebne celem lepszego wykorzystania taboru, a nadawca dysponuje w danym momencie dostateczną ilością towarów, kolej ma prawo podstawiać w niektórych dni większą niż przewidzianą w planie ilość wagonów, zmniejszając jednocześnie liczbę wagonów, które podstawione być powinny później. W razie niewykonania planu podstawienia wagonów albo w razie niezaładowania przez nadawcę w terminie wagonów podstawionych, strona winna płaci kary pieniężne, które posiadają charakter cywilno-prawny. Brak winy (na podstawie ogólnych reguł prawa cywilnego) wyklucza zapłatę kary. Przeciwnie jednak, niż to przewidują ogólne zasady prawa cywilnego, strona nie może domagać się wynagrodzenia rzeczywistej szkody, gdy rzeczywista szkoda jest wyższa.

Od zobowiązań, które powstają na podstawie samego planu, odróżnić trzeba zobowiązania dotyczące przewozu. Takie zobowiązania powstają między kolej a nadawcą dopiero w chwili wręczenia kolei listu przewozowego i załadowania wagonu. Umowa, która dochodzi w ten sposób do skutku, jest źródłem zobowiązania kolei do przewiezienia ładunku do stacji przeznaczenia i do wydania go wskazanemu w liście przewozowym odbiorcy. Z drugiej strony nadawca zaciąga zobowiązanie zapłaty należnych za przewóz opłat.

Umowa o przewóz zbliżona jest w ten sposób do umowy o dzieło.

W obu umowach wykonanie umowy polega na osiągnięciu określonego wyniku. Umowa o przewóz zbliżona jest jednak również do umowy zlecenia — kolej obowiązana jest wydać ładunek wskazanemu odbiorcy. Odbiorca, który w zawarciu umowy o przewóz nie brał udziału, zyskuje jednak na jej podstawie prawo żądania, aby ładunek został mu wydany.

W stadium wykonania umowy przewozu prawa i obowiązki, które początkowo służyły nadawcy, przechodzą na odbiorcę. Odbiorca może jednak nie skorzystać

ze służącego mu prawa odbioru ładunku. Co prawda stosownie do postanowienia Rady Komisarzy z r. 1951 odbiorca powinien odebrać towar nawet wtedy, gdy jest złej jakości albo wcale nie został zamówiony i przechować go, jednak kolej nie może tego żądać.

Podstawowe warunki umowy o przewóz posiadają charakter imperatywny, nie mogą być zmienione za zgodą stron. Odstępstwa od ogólnych prawideł dozwolone są tylko wyjątkowo. Prawidła te są następujące: Nadawca ponosi odpowiedzialność za prawdziwość danych, które wpisał do listu przewozowego. Kolej ma tylko prawo stwierdzić czy dane zawarte w liście przewozowym są prawdziwe, ale nie ma tego obowiązku. Jeżeli kolej nie skorzystała z przysługującego jej prawa skontrolowania prawdziwości listu przewozowego, dane zawarte w liście przewozowym są w zasadzie wiążące dla kolei. Kolej mogłaby jednak dane te obalić przy pomocy dowodów. Jakże to mogą być dowody, zależy od okoliczności faktycznych. W każdym razie treści listu przewozowego, jako dokumentu piśmiennego nie można obalić zeznaniami świadków.

Domniemanie prawdziwości listu przewozowego nie obowiązuje w stosunkach międzynarodowych. Podana w liście przewozowym waga przesyłki (albo ilość) wiążąca jest dla kolei tylko wtedy, gdy została przez kolej sprawdzona.

W szeregu przypadków kolej zobowiązana jest do przewożenia towarów, a w innych zwolniona od tego obowiązku. Przykładowo wskazać można, że kolej zobowiązana jest do przewożenia ładunków węgla, artykułów mącznych itp.

Załadowanie i wyładowanie wagonów wykonuje na stacjach publicznych za specjalną opłatą kolej. Na bocznicach obowiązek załadowania i wyładowania obciąża nadawców i odbiorców. Niektóre towary odbiorcy i nadawcy muszą ładować własnymi środkami nawet na stacjach publicznych. Należą tu w szczególności środki wybuchowe, niebezpieczne, cysterny, przedmioty szczególnie ciężkie, przedmioty których załadowanie i wyładowanie wymaga specjalnych urządzeń itp. Sprawy związane z podstawianiem wagonów na bocznicę regulują specjalne przepisy i umowy użytkowników bocznic z koleją. We wszystkich przypadkach, gdy załadowanie i wyładowanie towarów następuje środkami nadawcy lub odbiorcy, kolej powinna ich zawiadomić o podstawieniu wagonów przynajmniej na godzinę wcześniej. Jeżeli wagon ma być podstawiony na bocznicę, termin nie powinien być krótszy niż 2 godziny, chyba że umowa stanowi inaczej. Za podstawienie wagonów z opóźnieniem albo bez uprzedzenia, kolej płaci kary.

Załadowanie wagonów powinno nastąpić w ustalonych terminach. Kolej może nie przyjąć wagonu, który nie został w pełni wykorzystany. Jednym z najistotniejszych warunków umowy jest termin jej wykonania.

Termin dostawy jest to okres, w ciągu którego kolej powinna dowieźć ładunek do stacji przeznaczenia i wydać odbiorcy. Zależnie od odległości stacji nadania i stacji odbiorczej, rodzaju przesyłki i szeregu innych okoliczności terminy są krótsze lub dłuższe. W razie przekroczenia ustalonych terminów kolej płaci kary.

Odbiorca powinien zabrać towar z kolei w zasadzie w ciągu 24 godzin. Termin ten zaczyna biec od północy po wyładowaniu towaru albo od podstawienia wagonu na bocznicę. W razie opóźnienia odbiorca płaci kary. Jeżeli towar nie zostaje odebrany w ciągu określonego czasu (przeciętnie dla większości towarów 5—6 dob) kolej może towar sprzedać jednej z organizacji socjalistycznych.

Za niewykonanie, nienależyte wykonanie albo wykonanie z opóźnieniem przewozu — kolej ponosi odpowiedzialność.

W odróżnieniu od ogólnych zasad prawa cywilnego kolej odpowiada za niewykonanie umowy nie tylko wtedy, gdy ponosi winę, ale również, gdy szkoda powstała przypadkowo z przyczyn, których nie można było przewidzieć. Od tej zasady są wyjątki. Kolej nie odpowiada, jeżeli szkoda nastąpiła:

- 1) wskutek wypadków o charakterze żywiołowym,
- 2) wskutek szczególnych właściwości ładunku, które spowodowały jego uszkodzenie lub zniszczenie,
- 3) z winy lub nieostrożności odbiorcy,
- 4) wskutek przewozu na otwartej platformie, jeżeli przewóz taki stosownie do przepisów był dozwolony,
- 5) jeżeli szkoda powstała w związku z załadowaniem lub wyładowaniem przez nadawcę lub odbiorcę,
- 6) wskutek wadliwego opakowania, jeżeli braki opakowania odnotowane zostały na liście przewozowym,
- 7) jeżeli manco na wadze nie przekracza norm ustalonych.

W pierwszych czterech przypadkach dowód powstania okoliczności wyłączających odpowiedzialność przeprowadzić musi kolej, w pozostałych przypadkach istnieje domniemanie, na korzyść kolei, które obalić może tylko nadawca lub odbiorca.

W odróżnieniu od ogólnych norm prawa cywilnego również zakres odpowiedzialności kolei za szkody jest, węższy, nie obejmuje utraconych zysków. W razie utraty całego ładunku kolej zwraca jego wartość, w razie uszkodzenia ładunku zwraca stosunkową część wartości. Jeżeli przy nadaniu towaru określono jego wartość — przy ustaleniu odszkodowania za podstawę przyjmuje się wartość, podaną w liście przewozowym.

W razie opóźnienia dostawy ładunku kolej płaci kary w wysokości 10% opłaty przewozowej, za opóźnienie nie dłuższe niż 1/10 okresu dostawy, 20% za opóźnienie od 1/10 do 1/20 okresu dostawy itd. aż do 50% za opóźnienie ponad 4/10.

Jeżeli szkoda spowodowana opóźnieniem jest wyższa niż 50% opłaty przewozowej, można domagać się wynagrodzenia rzeczywistej szkody, w każdym jednak razie nie więcej niż cała opłata.

(J. M.)

Orzecznictwo arbitrażowe — Tom III. str. 122

Polskie Wydawnictwa Gospodarcze — 1951.

Trzeci z kolei zbiór orzecznictwa Głównej Komisji Arbitrażowej i Okręgowych Komisji Arbitrażowych obejmuje orzeczenia wydane w okresie od 1 października 1950 r. do 30 kwietnia 1951 r.

Zbiór orzeczeń przygotowany do druku przez Zespół Pracowników Arbitrażu daje wyczerpujący obraz działalności arbitrażu gospodarczego jako organu Państwa powołanego do wdrażania przedsięwzięć gospodarczych do pracy na zasadach rozrachunku gospodarczego.

Zbiór jest opracowany w układzie chronologicznym wydanych orzeczeń; jest sprawą godną rozważenia na przyszłość czy nie należałoby przejść na układ rzeczowy według przyjętego umownie systemu rzeczowego. Z lektury zbioru orzeczeń wyłaniają się bowiem wyraźnie określone kategorie sporów majątkowych, które były przedmiotem rozpatrywania przez arbitraż. Rzeczowy układ pozwoliłby traktować zbiór jako dogodny instrument szkolenia i pogłębiania wiedzy w zakresie zagadnień majątkowych podmiotów gospodarki uspołecznionej.

Jakkolwiek w założeniu działalności arbitrażu jest jedynie stosowanie obowiązujących przepisów, a nie tworzenie nowych norm prawa pozytywnego w dziedzinach, w których norm brak, organy arbitrażu przez właściwą wykładnię treści aktualnego ustawodawstwa gospodarczego tworzą bogaty materiał instrukcyjny, wskazujący, w jaki sposób powinny być wykonywane prawidłowo zadania jednostek gospodarczych na odcinku spraw majątkowych, finansowych itp.

Na marginesie wydanego zbioru należy zwrócić uwagę na okoliczność, że brak dotychczas gloss do orzecznictwa arbitrażowego. „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” podejmie wysiłki celem uzupełnienia tej luki.

K o m u n i k a t

Redakcja zawiadamia, że „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” można od 1 stycznia 1952 r. nabywać również w luźnej sprzedaży komisowej w następujących kioskach PPK „Ruch”

- w Warszawie — w gmachu KC PZPR przy al. Stalina 9
- w gmachu PKPG przy Pl. Trzech Krzyży 5
- w gmachu MZS przy Al. I Armii WP 23
- w gmachu Sądów — przy al. Gen. Świerczewskiego
- w gmachu Banku Inwestycyjnego — przy al. Jerozolimskich 7
- oraz w kioskach Międzynarodowego Klubu Prasy:
- przy pl. Unii, ul. Nowy Świat 17 i pl. Komuny Paryskiej.

Nadto sprzedaż komisową PUG prowadzą kioski dworcowe w: Bydgoszczy, Chorzowie, Gdańsku, Gdyni, Gliwicach, Katowicach, Krakowie, Łodzi, Poznaniu, Sosnowcu, Szczecinie, Toruniu, Warszawie i Wrocławiu.

Redakcja prosi PT czytelników o zgłaszanie reklamacji w razie niemożności nabycia „PUG” we wskazanych miejscach sprzedaży.

Wydawca POLSKIE WYDAWNICTWA GOSPODARCZE. Przedsiębiorstwo Państwowe
Warszawa, ul. Poznańska 15, tel. 7-39-45

Redaguje: Komitet Redakcyjny — Buczkowski Stefan, Harmelin Aleksander, Mayzel Jerzy,
Mizera Stefan (red. nac.).

Adres Redakcji: Warszawa, ul. Frascati 4 m. 2, telefon 8-12-19 (od 16 do 9)

Prenumerata i kolportaż: PPK „Ruch” Warszawa, ul. Srebrna 12, tel. 8-71-80. Konto PKO I-14396
Warunki prenumeraty: rocznie 48 zł, półrocznie 24 zł, kwartalnie 12 zł. Cena egz. 4 zł.

Zamówienie PWG TC₁/P/C—71/52. z dn. 28.1. Podpisano do druku 19.2.52. Druk ukończono 25.2.52.

Nakład 7.000 + 55 egz. Papier druk. sat. kl. VII/AO/60 gr. Obj. 40 str.

Zam. 315. Zakł. Graf. i Wydawn. Dom Słowa Polskiego, Warszawa, pl. Kazimierza Wielkiego. 3-B-12375

Cena 4 zł